

Djurens Rätt.

För djuren
– en handbok i praktisk djurrätt

För djuren

– en handbok i praktisk djurrätt

Huvudförfattare och redaktör

Staffan Melin

Medförfattare

Linda Björklund

Jens Holm

Toivo Jokkala

Roger Pettersson

Per-Anders Svärd

Eva Söderström

Gabriella Terneborg

© Djurens Rätt 2006

Tryck: Nørhaven Paperback A/S, Danmark, 2006

Grafisk form: oscillator

ISBN 13: 978-91-88786-67-8

ISBN 10: 91-88786-67-6

Innehållsförteckning

Bli aktiv		5
Introduktion	6	
Kampanjer	14	
Mot förtryck	19	
Material		21
Flygblad	22	
Flygbladsutdelning	24	
Affischering	26	
Banderoller och plakat	28	
Tillsammans		31
Apellmöte	32	
Debatter	33	
Offentliga möten	34	
Informationsbord	36	
Gatuteater	38	
Demonstration	39	
Namninsamling	44	
Pengainsamling	45	
Tidningsförsäljning	47	
Utställning	48	
Solo		49
Social aktivism	50	
Vardagsaktivism	52	
Senioraktivism	53	
Protestbrev	54	
Medier		55
Allmänt	56	
Forum	59	
Att hantera medier	63	

Insändare	67	
Debattartikel	68	
Skolan		69
Skolaktivism	70	
Djurutnyttjande	74	
Att tala i skolor	79	
Mat		97
Mat	98	
Övrigt		101
Politik	102	
Efterforskning	106	
Utbildning	114	
Internet	116	
Medlemsvärvning	118	
En djuretisk affär	121	
Djurrättskafé	122	
Diverse	123	
Argumentation		125
Språket	126	
Djurens Rätt	131	
Lantbruk	132	
Päls	136	
Djurförsök	139	
Etik	147	
Vego	151	
Bilagor		157
Särskilda dagar	158	
Litteratur	159	
Hemsidor	159	
Författare	160	

Bli aktiv

Introduktion

Eftersom du håller denna bok i din hand så har du kanske redan bestämt dig för att du vill göra något konkret för djuren. Du vill bli aktiv.

Eller så är du redan aktiv i kampen för djurens rätt. Oavsett vilket, så ska du känna dig stolt över att du vill engagera dig för de som inte kan föra sin egen talan.

Men vad handlar djurrättsarbete egentligen om? Är det att gå med i demonstrationståg och att dela ut flygblad? Ja. Är det att skriva en insändare till lokaltidningen där du uppmanar andra att prova på vegetarisk mat? Definitivt. Är det att sköta bokföringen för en lokalavdelning? Javisst. Allt arbete som görs för att förhindra eller minska djurutnyttjandet är djurrättsarbete.

Du behövs

Djurrätt berör alla människor, därför är varje insats viktig. Du behövs i det här arbetet, oavsett ålder, kön eller var i landet du bor.

Tid är en bristvara i dagens samhälle. När du ger av din tid till Djurens Rätt vill vi hjälpa dig att utnyttja den tiden effektivt. Därför ska det vara enkelt att hjälpa till. Du behöver inte vara expert. Djurens Rätt har det du behöver för att komma igång. Och fastnar du någonstans på vägen, finns hjälpen oftast ett samtal bort. Får du en knepig fråga som du inte kan svara på, kontakta den som ansvarar för sakfrågan, din kampanjcoach inom riksorganisationen, pressekreteraren eller växeln på Djurens Rätts kansli. Vi finns där för dig!

Kom igång direkt!

Några enkla aktioner som du kan börja med direkt:

- Bifoga ett bra djurrättscitat eller en länk till en djurrättshemsida till dina mejl.

- Sätt en djurrättsknapp på din jacka eller väska.
- Bär en t-shirt med ett positivt djurrättsbudskap.
- Beställ material från Djurens Rätt och lägg ut det på offentliga platser.
- Bjud hem några vänner som är blandkostare på vegetarisk mat.

Gå med i en lokalorganisation

Den lokala verksamheten i Djurens Rätt består av lokalavdelningar med egen styrelse, ungdomsgrupper och kontaktpersoner. Landet är indelat i sex regioner, med en anställd kampanjcoach för varje region.

Kontakta gärna din närmaste lokalorganisation för att få kontakt med fler aktiva. Adresser finns på Djurens Rätts hemsida. Om det inte finns någon lokalorganisation på din ort, kan du få hjälp att starta en. Beställ information om detta från organisationen, eller tala med den som är kampanjcoach för det område där du bor.

När man registrerar sig som lokalorganisation får man tillgång till medlemsregistret över de lokala medlemmarna, hjälp med att göra utskick samt rabatt på kampanjmaterial. En lokalorganisation har också möjlighet att skicka representanter utan kostnad till riksstämman (det högsta beslutande organet i Djurens Rätt), sommarläger, konferenser och centrala utbildningar. Det är lättare att få nya aktiva när riksorganisationen vet att ni finns och kan hänvisa intresserade till er lokalorganisation. Det finns också större möjligheter att få bidrag och riksorganisationen kan vända sig till er när de behöver hjälp med kampanjer eller lokala frågor.

Att arbeta i en lokalorganisation är både roligt och bland det mest effektiva du kan göra för att förbättra djurens situation.

Målgrupp

Innan du genomför en aktivitet eller planerar en kampanj

är det viktigt att fundera över målgruppen. Vilka människor är det som du vill nå? Generellt är det fyra grupper som vi kan påverka:

Konsumenter. Vi vill att de ska göra djurvänliga val. Detta vill vi uppnå genom trovärdiga och övertygande argument.

Producenter. De som tillverkar eller på annat sätt framställer produkter, ska tillhandahålla djurvänliga produkter på ett djurvänligt sätt.

Makthavare. De personer som ställer upp regler för hur producenter får arbeta.

Medier. En kanal för att nå ut till personer i de tre ovanstående grupperna.

Att komma igång

Starta enkelt. Om du är nybörjare, börja med en enkel aktivitet som inte kräver så mycket förberedelser. Kanske en flygbladsutdelning? Var också realistisk när du sätter upp mål. Det är inte fel att ha ambitioner, tvärtom, men att som mål ha djurförsökens avskaffande inom fem år, kommer bara att leda till ett misslyckande och besvikelse. Vi behöver segra i det lilla för att våga oss på det stora: att helt avskaffa utnyttjandet av djur.

Om du nyligen har kommit med i eller samlat ihop en grupp med aktiva människor, är det en god idé att starta med konkreta projekt direkt i stället för att sitta i en massa möten.

När du eller ni väljer det första arrangemanget, ta en titt på vilka rikstäckande kampanjer Djurens Rätt driver. När aktiva över hela landet arbetar mot ett gemensamt mål kan genomslaget bli enormt.

Det är också viktigt att du väljer ditt eget intresseområde. Både vad gäller arbetsmetoder och arbetsområde. För där kommer du att göra störst nytta.

Förberedelser

Det är viktigt att förbereda dig väl. Kom ihåg att de personer ur allmänheten som du kommer att möta, troligen inte har kommit i kontakt med djurrättsidéer tidigare. Och du kommer att ge dem deras första intryck.

Se även till att utbilda dig kontinuerligt. Gå på Djurens Rätts kurser och utbildningar. Leta på internet och läs böcker. Det finns mer och mer djurrättslitteratur på svenska.

Lär dig även att förstå hur samhället fungerar. Hur tas beslut om nya lagar och förordningar? Vilka intressen styr vad som publiceras i tidningar? Vilka syften har de olika organisationer som utövar ett inflytande i samhället? Och framförallt, lär dig också att förstå de som vill behålla djuren i burarna.

Glädje

Glöm inte bort att ha kul! För det kan vara roligt att förändra världen. Och det är roligt att tillsammans med andra människor arbeta för djuren, att uppnå resultat. Se till att använda och utveckla din fantasi när du planerar och utför aktiviteter. Humor är ett bra vapen!

Tillsammans

Kom ihåg att du inte är ensam. Även om du är den enda på din ort, så finns det många fler som du i Sverige och över hela världen. Så se till att ha kontakt med andra som tycker som du, via brev, telefon eller internet. Vi behöver alla utbyta erfarenheter, glädjeämnen och besvikelser. Vi behöver stödja varandra. Glöm inte bort att uppmuntra dina vänner om de gjort något bra (och om de har misslyckats men i alla fall försökt).

Som den enda aktiva på din ort gör du också en enorm skillnad för djuren genom att hålla frågan aktuell någonstans där den annars skulle vara bortglömd. Genomförda aktiviteter uppmuntrar och inspirerar andra, både bland

allmänheten och andra aktiva. Då involverar vi fler i djurrättsarbetet.

Att samarbeta med andra grupper av människor är positivt. På så sätt sprids djurrätsfrågorna utanför våra egna kretsar. Kanske går det att samarbeta med en miljöorganisation kring en gemensam fråga. Om vi skapar allianser utan att ge avkall på våra åsikter, så blir vi starkare. Kom dock ihåg att en allians med en lokalorganisation, är en allians med hela Djurens Rätt. Kontakta därför gärna riksorganisationen först – kanske är det en allians som kan gynna hela organisationen?

Mobilisera folk

Här följer ett antal tips på hur du kan mobilisera folk till ett arrangemang:

- Annonsera i lokalpressen.
- Affischa på alla skolor, högskolor, bibliotek och ungdomsgårdar. Affischa även hos veterinärer, på sjukhus, vårdcentraler, ungdomsmottagningar, mödravårdskliniker och äldreboenden.
- Ordna skolpresentationer eller internutbildningar (utbildningar för människor i djurrättsrörelsen) samma dag som du ordnar föredrag (med föredragshållare från riksorganisationen) på kvällen.
- Bjud in andra lokala organisationer (LRF, Rotary, Blå stjärnan – ja, alla som finns på plats och som har ett allmänt djur- eller samhällsengagemang), ungdomsförbund, politiker och partier. Bjud även in affärer som säljer djurprodukter av olika slag och vars chefer och personal borde lära sig mer om djurens situation.
- Kontakta närliggande lokalorganisationer.
- Utnyttja mejllistor och hemsidor till att sprida information.
- Använd Djurens Rätts centrala informationskanaler: hemsidan, nyhetsbrevet och medlemstidning-

arna.

- Riksorganisationen kan även sprida info till lokala skolombud (om de inte redan är inblandade i arrangemanget) och andra medlemmar i närheten genom att skicka ut en inbjudan.
- Skriv insändare om frågan som ska tas upp veckorna innan ett arrangemang så att folk har frågan i färskt minne. Upprepning är A och O för att fånga intresset.

Dokumentation

Dokumentera allt du gör. Skriv ned några korta rader och ta ett fotografi. Kontakta medlemstidningarna och hör efter om de är intresserade av att skriva något – vilket de nästan alltid är. Ofta läggs bilder och rapporter från lokala arrangemang även upp på hemsidan som tips och inspiration till andra.

Utvärdering

Utvärdera hela tiden vad du gör. Vad är den bästa metoden för att få ut vårt budskap? Hur påverkar denna vår målgrupp? Hur uppfattas den av övriga aktiva och av resten av människorna?

Som aktiv för djuren förändras vi över tiden. Även val av metod kan förändras över tiden, beroende på samhällsklimat och andra faktorer. Ompröva därför kontinuerligt den väg du valt.

Lite om regler

Djurens Rätt arbetar endast med lagliga metoder. Och det handlar inte bara om att vi inte ska bryta mot lagen. Det handlar även om att vi måste visa att vi är de som är emot våld.

Hotelser och trakasserier hör inte hemma i Djurens Rätt. Vi vill få alla människor att lyssna på och ta till sig våra argument av egen fri vilja och övertygelse, inte för

att de är rädda för oss.

Frågan om djurs rättigheter upplevs fortfarande av många som ett hot mot människans ställning. Håll dig till sakliga argument och behåll ditt lugn. Lägg inte energi på personer som vägrar lyssna till argument. Behöver du av-reagera dig, gör det efter aktiviteten genom att prata med de andra aktiva och diskutera hur ni kan hantera sådana situationer i framtiden. Öva gärna på varandra.

Djurens Rätt har vissa styrdokument som är bra att känna till. Bland annat stadgar, idé- och handlingsprogram, plattform för den lokala verksamheten samt olika policy-dokument. De finns att läsa på hemsidan.

Alkohol eller andra droger i samband med politiskt arbete är en dum idé. Vi framstår som oseriösa och begår misstag.

Utbrändhet

Det är lätt att bränna ut sig genom djurrättsarbete. Det finns så mycket att jobba med att man lätt känner att man inte räcker till. Kom dock ihåg att ingen kan göra allt men alla kan göra något. Se till det som blir gjort – varje liten insats är en viktig bit på vägen mot ett djurvänligt samhälle. Gör hellre en sak bra än flera saker halvdant.

Vi måste ta vara på varandra, hjälpas åt med de tunga och svåra uppgifterna, och uppmuntra varandra hela tiden. Om vi ger ett sken av att djurrättsaktivism handlar om lidande och uppoffringar, vem vill då engagera sig eller ens agera djurvänligt?

”Dom och vi”

Låt inte dina aktiviteter skapa en känsla av att det är ”dom mot oss”. Djurrättsaktivism måste bli en folkrörelse. Och om inte, så måste det åtminstone bli idéer som en absolut majoritet av Sveriges (och världens) befolkning kan ta till sig. Vi vill inte ha en djurrättsklubb utan en djurrättsvärld.

Vem får bli aktiv?

Den som äter kött är lika välkommen som en övertygad vegan eller en jägare som är emot industriell djurhållning. Var och en kan åstadkomma en förändring bland människor i sin omgivning. Samtidigt kan vi inte förneka att den vegetariska livsstilen är den bästa för djuren. Därför framför vi vegetarism som ett bättre alternativ. I det utåtriktade arbetet för Djurens Rätt måste man kunna skilja på sina egna åsikter och vad organisationen står för.

Att i samband med aktiviteter för djuren konsumera eller klä sig i produkter som har sitt ursprung i djur är dumt. Det minskar trovärdigheten och gör att du riskerar att hamna i situationer där du får försvara ditt engagemang i stället för att föra ut budskapet.

Självförtroende

När du diskuterar djurrätt med andra människor, tänk på att det inte är en debatt du ska vinna. Se det som att ni utforskar ett ämne tillsammans. Ställ gärna lätt provocerande frågor, men de ska formuleras så att den andra personen tänker till, inte går därifrån i vredesmod.

Kom också ihåg att djurrätt inte är en sekt. Det är inte ett tillstånd där vi helt kan dra oss undan från att vara delaktiga i utnyttjandet av djur. Om en person du diskuterar med säger: ”Ja, du har rätt, men jag skulle aldrig kunna sluta äta filmjolk på morgonen”. Svara då: ”Men sluta då att äta allt från djur utom filmjolk!”.

De personliga mötena är ofta de bästa tillfällena att påverka andra; du kan ge korrekt information i ett ostört sammanhang där den andra personen kan ställa frågor.

Kom ihåg att du arbetar för en positiv förändring för jorden, djuren och människorna. Kom ihåg att vara stolt. Kom ihåg att du inte är ensam.

Välkommen in i djurättsfamiljen.

Kampanjer

En kampanj är en långsiktig aktionsplan inriktad på ett enda mål. Du kan välja att arbeta med Djurens Rätts riksstäckande kampanjer eller starta upp egna lokala. Eller varför inte göra både ock?

Bli delaktig i riksstäckande kampanjer

Oavsett om du vill lägga ner massor av tid eller göra lite då och då, så kan du bli aktiv i en av de kampanjer som Djurens Rätt driver centralt. Du kan göra en mindre del och samtidigt vara delaktig i kampen för ett större mål. Du kan till exempel skriva insändare, dela ut flygblad, affischera eller samla in namn bland bekanta. Det blir enklare genom att det finns färdigt material att använda, du kan få tips och idéer från andra lokalorganisationer och du kan ta del av pressutspel och mediebevakning på andra orter. Upplägget är redan klart och du kan sätta igång direkt.

Besök Djurens Rätts hemsida för att se vilka kampanjer som är aktuella och vad det finns för material. Lokalorganisationer får information och tips till kommande kampanjer genom utskick. Deltar du i en riksstäckande kampanj riskerar din insats inte att bli en droppe i havet.

På Djurens Rätts riksstämma beslutas varje år om en verksamhetsplan. För att denna ska kunna genomföras är det mycket viktigt med lokal förankring. Beställ gärna årets verksamhetsplan som inspiration för det lokala arbetet.

Man kan även driva lokala eller regionala kampanjer. Kontakta riksorganisationen för tips. Kanske någon annan lokalorganisation har drivit en kampanj i samma fråga? Då kan ni dra nytta av deras erfarenheter och exempelvis hänvisa till beslut som tagits av andra kommuner.

Planera först

Att arbeta med en kampanj är att skaffa sig kontroll över djurrättsarbetet.

Börja med att göra en steg-för-steg-plan. Gör därefter en tidsplan med med uppstart och avslut. Sträva efter att graden av aktiviteter hela tiden stegras – den får i alla fall aldrig klinga av. Aktiviteterna i kampanjen måste alltid följas upp med (eller bestå av) opinionsarbete.

Lägg in en utvärdering av kampanjen i tidsplanen redan från början.

Strategier

Här följer ett förslag till strategi.

1. Välj ett *mål*.
2. Definiera *målgruppen*.
3. Formulera *budskapet* – vad vill vi att målgruppen ska göra?
4. Kom fram till *hur* budskapet ska nå fram.
5. Kontakta andra organisationer för hjälp och/eller samarbete.
6. Gå igenom ekonomin och bestäm vem som ska göra vad.
7. Anlita gärna en expert som stödjer er. Det ger större trovärdighet. Be experten om ett skriftligt uttalande. Ett exempel är när Jan Guillou uttalar sig kritiskt om jakt.
8. Producera (eller beställ) kampanjlitteratur: flygblad och faktahäften. Definiera era krav. Hur kan människor stödja kampanjen? Beställ material från Djurens Rätt i god tid.
9. Kommunicera med er motpart. Framför kritiken artigt. Be dem vidta åtgärder innan en angiven deadline. Ge utrymme för förhandlingar, kanske agerar er motpart som den gör på grund av okunskap.
10. Dokumentera alla era kontakter: brev, telefonsam-

- tal, besök och mejl.
11. Anordna ett möte med myndigheten som arbetar med frågan.
 12. Träffa så många politiker som möjligt.
 13. Kontakta medierna för att göra reportage om frågan och om kampanjen. Skicka ut pressmeddelanden innan ni genomför aktiviteter.
 14. Sprid er kunskap genom informationsbord, flygblad, insändare och annonser.
 15. Se till att ni har en telefonkedja eller mejllista så att ni snabbt kan nå ut till de aktiva som är inblandade.
 16. Intensifiera med nya former av aktiviteter.

Mål

Kampanjen ska vara ambitiös men realistisk. Genom att uppnå våra mål inger vi respekt. Och framgångar skördar vidare framgångar.

För att kunna se om målet uppnås måste målet vara mätbart. Det måste även vara förståeligt inte bara för aktiva utan också för målgruppen.

Alltför vidlyftiga – eller omöjliga – mål skapar besvikelser. Om djurrättsarbetet bara innehåller motgångar, hur många aktiva kommer att stanna kvar i rörelsen? Hur många djur kommer att räddas?

Kampanjen syftar till att uppnå målet. Det gör vi genom att visa bestämmdhet och seriositet, genom att påverka och förklara för allmänheten vad vi vill. Alla aktiviteter i kampanjen måste ingå i ett sammanhang som gös förståeligt för målgruppen.

I alla kampanjer är medlemsvärvning en central del. Fler medlemmar ger oss större möjligheter att påverka och att få in pengar, men det innebär också att de personer som vi värvar kommer att få kontinuerliga påminnelser om djurrätt via medlemstidningar och lokala utskick. Sätt upp mål för hur många djurfaddrar, medlemmar och

intressenter som ska värvas under kampanjen och planera för hur dessa mål ska uppnås. Läs mer i avsnittet ”Medlemsvärvning”.

Målgrupp

Allmänheten kan vara en definierad målgrupp. Men ofta är ”allmänheten” en alltför diffus grupp. Vilka grupper stödjer (eller borde stödja) kampanjen? Hur når ni ut till dem? Hur kan de hjälpa till?

Budskap

Budskapet ska vara enkelt, konkret och det ska beröra människor känslomässigt. Det är när känslorna berörs som ”inget stöd” vänds till ”passivt stöd” som vänds till ”aktivt stöd”. Budskapet måste anpassas efter målgrupperna. Kockar berörs av ett särskilt budskap. Importörer av ett annat.

Det är lätt att tro att ”bara vi berättar sanningen, ändrar sig folk”. Det är dock en felaktig slutsats, har bland annat forskning vid Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet visat. Människor tar åt sig olika budskap, i olika former och vid olika tillfällen. Det gäller alltså att säga rätt sak vid rätt tillfälle till rätt person. Fungerar det inte första gången är det bara att försöka igen.

Det är också viktigt att budskapet är handlingsinriktat, samtidigt som det inte får vara alltför livsstilsförändrande. Om det är ett alltför stort avstånd mellan budskapet och mottagarens livsstil, är risken stor att folk inte gör något alls. Därför är det också viktigt att hela tiden ge konkreta tips och förslag på vad de kan göra för att förändra en situation. Att bara påpeka problem får sällan människor att reagera och agera.

Motståndaren

Ta reda på allt om er motståndare. Vilka är deras svaga och starka sidor? På vilket sätt är de sårbara? Förbered er

på motattacker. Hur ska ert försvar se ut, vilka argument ska ni använda? Ni måste vinna över era motståndare eller neutralisera dem.

Sekundära mål

En kampanj kan ofta ha andra, sekundära mål. Dels kan den fungera som en samlade punkt för människor (aktiva). Nya medlemmar kan direkt börja arbeta konkret med djurrätt. Den kan även fungera som ett forum för samarbete med andra organisationer. I och med att flera människor deltar, blir kampanjen levande och många olika former av aktiviteter kan leva samtidigt.

Att tänka på

Ge kampanjen en känsla av angelägenhet. Det är *nu* detta måste göras, inte om ett eller ett par år. Angelägenheten skapar ett större engagemang kring kampanjen. Kampanjen blir bättre om rätt person är på rätt plats. Alla är vi olika bra på olika saker. Det gäller att se till så att alla våra talanger utnyttjas på bästa sätt.

Kontakta gärna den ansvarige för Djurens Rätts hemsida, medlemstidningarna samt medierna och berätta hur kampanjen går. Erfarenhetsutbyte är oerhört viktigt. Dokumentera och sprid era kunskaper.

Detsamma gäller utvärdering. Om ni redan i planeringen inför kampanjen har funderat på hur den ska utvärderas, så blir det enkelt. Gå igenom planeringen och samla in uppgifter om hur det gått i varje del av kampanjen. Lyckades ni genomföra huvudmålet? Vilken mediebevaktning fick ni, hur många namn lyckades ni samla in på listor, hur många insändare skrevs och publicerades och hur många medlemmar lyckades ni värva? Var det något som inte gick så bra som ni tänkt? Kan ni göra något anorlunda nästa gång?

Använd er fantasi.

Var envisa. Ge er inte.

Mot förtryck

Tänk på att du är en produkt av det samhälle du lever i. Män och kvinnor ges olika roller och även olika stor tillgång till makt och utrymme. Den vite heterosexuelle mannens egenskaper och behov har gjorts till en norm som andra ska anpassa sig efter.

För dig som individ handlar det om att genomskåda dessa mallar, som utgör hinder för både kvinnor och män. Till det finns det olika redskap.

Härskartekniker

De fem härskarteknikerna är ”uppfunna” av Berit Ås, professor från Norge. De är de dolda mönster som hjälper till att bevara hierarkierna. Det handlar om att kvinnor ofta:

1. Görs osynliga.
2. Förlöjligas. ”Vad står ni här och kacklar om?” (vilket är både köns- och djurförtryck).
3. Inte blir informerade. De bjuds inte in till de informella mötena.
4. Dubbelbestraffas. Kraftfulla kvinnliga ledare kallas kalla och omänskliga. De som lyssnar på sina medarbetare kallas svaga och mjäkiga.
5. Blir skam- och skuldbelagda. Kvinnor som arbetar för jämställdhet sägs vara gnällspikar.

Kunskap om härskarteknikerna handlar om att synliggöra det fördolda. Du kan använda dem för att eliminera dessa vanor hos dig själv, för att skydda dig själv och för att uppmärksamma dessa tendenser i olika grupper. Avslöja och motarbeta detta.

Härskartekniker används inte bara av män mot kvinnor. De används också ofta av vuxna mot unga. Och det är ju också fel.

Bryt uppdelningarna

Människor har en tendens att dela in andra människor även i andra grupper än kön. Det kan handla om att någon har sitt ursprung i ett annat land eller kultur, är funktionshindrad eller homosexuell. Eller något annat, som till exempel en kärlek till japanska motorcyklar eller folkmusik.

Tänk på att inte behandla människor annorlunda beroende på deras grupptillhörighet. Alla människor är individer och ska behandlas som det.

Som djurrättsintresserad har du säkert själv blivit nedlåtande behandlad bara för att du tycker att djur ska behandlas värdigt.

Som djurrättsintresserad har du tagit ställning mot förtryck. Visa det i *alla* sammanhang.

Material

Flygblad

Det enklaste är att använda Djurens Rätts flygblad. De kan beställas från Djurens Rätts kansli och är gratis. Det finns dessutom särskilda foldrar avsedda för medlemsvärkning.

Men det är både roligt och lärorikt att göra ett eget flygblad. Här följer några enkla råd.

Funktioner

Ett flygblad har följande funktioner:

- Det *beskriver* verkligheten.
- Det beskriver *varför* saker är som de är.
- Det presenterar Djurens Rätts *ståndpunkt*.
- Det ska få *andra* att tycka som vi.
- Det ska *presentera* Djurens Rätt och tala om hur läsaren kan bli medlem och aktiv.

Text

Texten bör bestå av korta och tydliga meningar. Använd inga krångliga ord. Rubriker och citat ska vara relevanta och beskrivande. Kontrollera alltid de fakta som är med i flygbladet. Riksorganisationen kan hjälpa till med detta.

Det är inte fel att visa känslor, men var saklig och överdriv inte. Ange även källor, det ökar trovärdigheten.

Ta med kontaktuppgifter till lokalorganisationen.

Bilder

Bilder bör vara enkla för att bli bra i tryck. Om flygbladen ska tryckas genom kopiering eller liknande bör bilderna rasteras först, annars blir de gärna grötiga. Detta görs med ett bildbehandlingsprogram.

Tänk på att inte välja bilder som är skyddade av upphovsrättslagen. Det gäller oftast för bilder ur böcker och tidningar. Du kan i stället få bilder av Djurens Rätt.

Formgivning

Det är bättre att formgivningen är enkel och konsekvent än utstuderad och svårläst. Det är också viktigt att den följer organisationens profil för ett enhetligt utseende.

Djurens Rätts logotyp måste finnas med. Hur den ska placeras samt vilka (eventuella) färger och typsnitt som ska användas ser ni i Djurens Rätts profilhandbok. Där finns även mallar för olika sorters material.

Ha gärna med en svarskupong någonstans. Lägg även in kontaktuppgifter samt riksorganisationens hemsidesadress (och er egen om lokalorganisationen har en).

Kontakta riksorganisationen om du behöver hjälp med utformning och tryck.

Flygbladsutdelning

Tidpunkt

Välj en plats där mycket folk passerar. Välj även tidpunkten med detta i åtanke. Ett torg eller en gågata är ofta bra platser.

En flygbladsutdelning kan även punktmarkera vissa affärer som har en djurfientlig verksamhet. Ni bör dock inte blockera ingången eftersom det är olagligt.

Praktiskt

Var aldrig ensam. Det kan ibland komma otrevliga personer eller affärsinnehavare. Dessutom är det roligare och mer inspirerande att vara två. Närma dig folk. Var positiv. Säg ”varsågod”, ”vill du ha ett flygblad om päls?” eller ”har du sett det här?”. Se till att du har ögonkontakt. Håll upp flygbladet. Dela ut det och vänd dig sedan till nästa person.

Slös inte tid på att argumentera med någon som fått ett flygblad. Självklart ska du svara på hans eller hennes frågor, men om du märker att de bara försöker att ”krossa” dig, så är det bättre att använda tiden till att fortsätta att dela ut flygblad till andra.

Som med all aktivism är det bra att tänka på din klädsel. Ta på dig ”normala” kläder. Den som tar emot flygbladet ska kunna identifiera sig med dig som delar ut. Plocka upp bortkastade flygblad efteråt.

Ha alltid med en bunt flygblad i fickan under promenader och stoppa i de brevlådor du passerar. Går du samma sträcka ofta, bombardera inte samma brevlådor med flygblad, men upprepa gärna utdelningen då och då fast med olika flygblad. Man vet aldrig vilken fråga eller budskap som går hem i just det hushållet och upprepning (men inte tjat) är bra.

Planera gärna flygbladsutdelningen och täck upp områ-

de för område. Det är bra att ha en karta där man prickar in var man har delat ut olika foldrar. På så sätt kan man arbeta sig igenom en stadsdel eller tätort. Ett tips är att följa upp en brevlådeutdelning genom att kontrollera om man fått någon ny medlem under perioden i det området. Dock kan sägas, att man måste dela ut många flygblad per värvad medlem när det sker ”passivt” – där mottagaren inte får personlig kontakt med flygbladsutdelaren. Upprepning av ett budskap är positivt, så passa gärna på att affischera i området samtidigt.

Utrustning

- Flygblad.
- Papper och penna för att skriva upp intresserade.
- Se alltid till att det finns information om lokalorganisationen med i flygbladen, så att folk kan få kontakt med er. Stoppa i ett ”visitkort” eller ordna en stämpel med adress och/eller telefonnummer. Du kan även skaffa ark med självhäftande adressetiketter som du kan använda i en vanlig datorskrivare. Skriv på dessa och klistra fast på flygbladen.

Affisivering

Affischera är ett enkelt sätt att nå ut med vissa specifika uppgifter, exempelvis information om en demonstration eller ett möte. Målgruppen för affischer är dock främst yngre människor. Lita därför inte på affisivering som den enda metod att få ut mötestider eller liknande.

Affischer

Affischer kan beställas från Djurens Rätt, både för specifika kampanjer och mer allmänna. Affischer med organisationens logotyp samt plats att skriva egen text är alltid bra att ha hemma inför olika aktiviteter.

Det är enkelt att göra en egen affisch. Gör den i en dator, ett enkelt ordbehandlingsprogram räcker bra, skriv ut på laser- eller bläckstråleskrivare och förstora till A3 i en kopieringsmaskin. Riksorganisationen kan hjälpa dig att utforma och trycka affischer.

Plats

Djurens Rätt arbetar endast inom lagens ramar. Lagliga platser att sätta upp affischer på är kommunens anslags-tavlor (ring din kommun för att få reda på var de finns), vissa bibliotek och andra offentliga lokaler (exempelvis skolor). Fråga dock alltid först. Annars kan det hända att er affisch blir nedriven trots att den inte bryter mot något förbud. Vissa kaféer och krogar har också speciella affisiveringsväggar.

Andra ställen att kolla upp är veterinärmottagningar, djuraffärer, universitet och studentlokaler, ungdomsgårdar, kulturhus, konsertlokaler, affärer och stormarknader och bostadshus (entréer). Fundera över vilken målgrupp du vill nå, och anpassa platsen efter det. Du kan också ansöka om tillstånd hos kommunen för stolpaffisivering (som cirkusar ofta gör).

Tillvägagångssätt

Det är viktigt att det ser snyggt ut. Allmänna affisierungsplatser brukar snabbt översållas av nya affischer, så sätt gärna upp ett par likadana intill varandra.

Som klister fungerar tapetklister bra. Ett bra knep är att ha klistret i en sportflaska med sprutpip. Använd en bred pensel som är snabb och praktisk. Spruta en klick klister på penseln. Är det varmt ute och man inte bryr sig om att bli kladdig om fingrarna kan man ta en vanlig kökssvamp istället.

Är ni två personer kan den ena ha en plastkasse med affischern medan den andra har en plast- eller pappkasse med en bred bytta i botten. Den ska vara så bred att en liten roller (cirka 15 cm bred) får plats i den. Byttan ska vara öppen och rollern ska ligga i den (i klistret) med handtaget uppstickande medan man går.

Vid affiseringen halar den ena personen upp en affisch medan den andra hanterar rollern och rollar på underlaget. Den andra sätter dit affischn och båda stryker ut den samtidigt. Klart på 10 sekunder.

Det går också att affischna med hjälp av frystejp eller packtejp (och en packtejphållare gör affiseringen smidig).

Utrustning

- Affischer.
- Tapetklister. Det bästa, billigaste och enklaste klistret framställs genom att vispa ner vetemjöl i kallt vatten och långsamt koka upp. Salt eller t-sprit i klistret gör att det inte fryser till is på vintern.
- En hink eller annan bra bägare.
- Pensel eller roller.
- Häftpistol.
- Frystejp eller genomskinlig packtejp i hållare.

Banderoller och plakat

Banderoll

Det är viktigt att banderollerna är snygga och tydliga. Djurens Rätt tillhandahåller allmänna banderoller för lån eller inköp till rabatterat pris för lokalorganisationerna.

Om du gör en själv, tänk på följande. Två saker bör vara med på en banderoll: ett budskap och organisationens logotyp inklusive namn. Kontakta riksorganisationen för mall. Tänk på att budskapet ska vara läsbart från långt håll.

Om ni tänker handtexta banderollen, gör på följande sätt för att beräkna bokstavsstorleken:

1. Skriv ned budskapet på ett papper. Räkna antal bokstäver och lägg till två (för kanterna).
2. Mät banderollens bredd.
3. Dividera banderollens bredd med antal bokstäver (plus två).
4. Ni har nu varje bokstavs bredd. Vissa bokstäver är bredare ("M"), andra smalare ("I"), men detta ger ett ungefärligt medelvärde. Kom ihåg att bokstäverna ska målas något smalare än den bredd ni räknat ut, då det måste vara ett mellanrum mellan varje bokstav.

Rita horisontellt och svagt två linjer med blyerts på banderollen. Mellanrummet är bokstävernas höjd. Som en riktlinje kan ni ta 1,5–2 gånger bokstävernas bredd. Dela sedan upp detta mellanrum i rektanglar med den tidigare beräknade bredden. Skissa sedan in bokstäverna i dessa rektanglar. Bokstavsformerna bör vara enkla för att kunna ses på långt håll.

Måla med en pensel eller en ituklippt disksvamp. Billigare än textilfärg är vattenbaserad väggfärg. Den kan ofta köpas i små provburkar i färgaffärer. Köp en sådan och spä den med lika mycket vatten som färg.

Ett annat sätt är att skriva ut bokstäverna med en dator, en bokstav per A4, klipp ut dem och rita av konturerna på banderollen. Använd ett linjärt typsnitt som exempelvis Helvetica eller Arial. Man kan också använda färdiga klisterbokstäver eller tillverka egna av självhäftande plast.

Ett annat bra och enkelt sätt att göra stora banderoller är att använda en overhead-apparat. Skriv texten på ett OH-blad. Tejpa därefter upp banderolltyget på en vägg och projicera OH-bilden på tyget. Rita av bokstäverna och fyll sedan i dem med färg.

Om banderollen är stor är det en god idé att klippa runda lufthål på några ställen (exempelvis i ett ”o”). Då blir det mycket lättare att bära den om det blåser.

För att förlänga livslängden är det bra att vika kanterna och sy dem.

En banderoll kan bäras som den är. Sy då gärna in ett rep längst upp och sy en några centimeter bred ficka längs nederkanten som ni håller sand i.

Om ni ska bära banderollen på pinnar, sy antingen fickor för pinnarna i kanterna (då kan ni använda pinnarna till olika banderoller), eller häfta med en häftpistol fast banderollen i pinnen, snurra den två varv runt pinnen, och häfta igen.

Plakat

Ett plakat har samma funktion som en banderoll. Försök att få plakaten att se så enhetliga och proffsiga ut som möjligt – åskådarna ska förstå att det är en och samma organisation. Tänk även här på att de bör kunna läsas på håll.

Gör plakaten på samma sätt som affischer och klistra upp dem på kartongbitar (eller använd färdiga affischer). Spika fast kartongen i käppar om ni vill få upp dem högre i luften.

Tillsammans

Apellmöte

Ett apellmöte hålls för att uppmärksamma allmänheten på en specifik fråga. Frågeställningen bör vara enkel och konkret, exempelvis ”Stoppa militärens djurförsök”.

Ett apellmöte kombineras med fördel med ett informationsbord och flygbladsutdelning.

Plats

Välj en plats och tidpunkt när mycket folk passerar. Ett torg eller en gågata är ofta bra platser. Glöm inte att kontrollera med polisen om du behöver tillstånd.

Tal

Ett apelltal ska vara tufft och rakt på sak. Det bör vara högst tre minuter långt och brukar bestå av en *spets* (den får folk att haja till och stanna upp), *snack* (fakta om frågan) samt en *knorr* (vilken gör att åhörarna minns frågan).

Några bra knep att använda sig av är upprepningar (”vi kräver”), retoriska frågor (”tror Swedish Meats verkligen att”), uppmaningar till makthavare (”låt inte djuren offras på...”) samt uppmaningar till publiken (”sluta stödja McDonald’s...”).

Ta som högst upp två eller tre frågor och använd gärna humor. Renskriv talet ordentligt på ett papper så att du har det om du kommer av dig, men läs inte innantill!

Utrustning

- En högtalaranläggning. Hyr eller låna. Till en mindre plats räcker en batteridriven högtalare. För ett större torg krävs en ordentlig anläggning. Eluttag brukar gå att hyra genom kommunen. Även bensindrivna aggregat finns att hyra.
- En banderoll eller ett plakat.

Debatter

Ibland kan du bli inbjuden till en paneldebatt. Satsa på att tala till åhörarna i stället för att hacka på dina motdebattörer. Det är ju besökarna du ska vinna över till vår sida.

Var påläst, ta initiativet i en eventuell diskussion, och se till att slutsatsen av dina argument är tydlig. Initiativ tar du genom att snabbt ta upp missförhållanden inom djurindustrin och låt dina motdebattörer använda all sin tid till att försvara sig. Ofta har du alltför lite tid till förfogande. Säg därför det viktigaste först.

Anförande

Ofta får du några minuter i början för att hålla ett kortare anförande. Det bör ha följande beståndsdelar:

1. Inledning: bör innehålla en intressant spets, och om vad du ska tala om.
2. Huvudtanke: själva kärnan i ditt resonemang. Exempelvis ”mjölkindustrin är en del av köttindustrin”.
3. Argument: här ger du argument för din huvudtanke; på vilket sätt den är logiskt riktig och understödande fakta. Du kan ha 1–3 argument som stöd.
4. Upprepa: avsluta med att upprepa din huvudtanke och dina argument (kortfattat). Avsluta gärna din inledning med några frågor; så länge du inte får svar kan du återkomma till dessa under debattens gång.

Var alltid lugn och saklig. Använd inga krångliga ord. Humor samt lokal anknytning är bra verktyg.

Debatteknik

Se avsnittet ”Språket” i kapitlet ”Argumentation”.

Offentliga möten

Ett offentligt möte är helt enkelt en föreläsning eller debatt som är öppen för alla. Fundera först över syftet. Vad vill ni uppnå med mötet? Vill ni kanske ha en debatt mellan de olika politiska partierna för att ge folk en möjlighet att stödja det mest djurvänliga partiet? Eller vill ni arrangera en föreläsning för att utbilda folk?

Föreläsare

Kontakta Djurens Rätt. Det finns många bra och inspirerande föreläsare inom organisationen.

Vem ska leda mötet och hälsa folk och föreläsare välkomna? Tacka gärna gästerna med en gåva efteråt (exempelvis en djurrättströja eller en bok). Tacka även publiken.

Tid och plats

Välj ett datum som inte krockar med något annat. Se till att föreläsare och lokal fungerar innan datum spikas.

Lokalen bör ha ett så bra läge som möjligt. Skylta ordentligt! Lokalen bör vara anpassad för funktionshindrade, ha parkering och bra förbindelser. Tänk även på antal stolar och lokalens storlek. Det kan vara mer lyckat med en liten och full lokal än med en stor och halvtom.

Form

Vilken form ska mötet ha? Mötesledaren bör presentera detta för de närvarande i början av mötet. Det bör alltid finnas tid för frågor i slutet.

Kontrollera även den tekniska utrustningen i god tid. Finns alla sladdar? Fungerar OH-apparat och video? Finns extralampa till OH-apparat och batterier till trådlösa mikrofoner?

Tänk även på att ha andra aktiviteter. Kanske kan ni

visa en film? Ett bok- eller infobord bör ni alltid ställa upp, med flygblad och eventuellt försäljning av tröjor och böcker.

Ett möte blir också roligare med underhållning. Stora möten kräver mer variation (med exempelvis musik); mindre kan genomföras i form av samtal kring ett bord.

Sälj gärna kaffe, te, läsk och veganska bakverk. Det är ett utmärkt tillfälle att visa att det går att baka gott utan mjölk och ägg.

Nå ut

Ett möte blir meningslöst om ingen kommer. Väck allmänhetens intresse genom affischering, annonser i lokalpressen (kalendariet) och information på internet. Var ute i god tid (ta reda på tidningarnas deadlines). Närradio kan också vara en bra kanal.

Planera gärna i så god tid att mötet kan vara med i ett medlemsutskick. Kontakta gärna medlemstidningarna och hör om det kan komma med där.

Informationsbord

Välj en plats och tidpunkt när mycket folk passerar.

Glöm inte heller att kontrollera med polisen om du behöver tillstånd för bordet. Gör detta i god tid. Om ni behöver polistillstånd kan det vara en god idé att söka för flera tillfällen på en gång, då sparar ni pengar.

Lägg gärna en eller flera protestlistor på bordet. Det är ett bra sätt att locka folk, och medan de står vid bordet kan man ge dem en folder och sälja en knapp.

En central aktivitet vid informationsbord är att värva djurfaddrar och/eller medlemmar. Se avsnittet ”Medlemsvärkning”.

Fånga upp intresserade genom att ta deras namn och adress. Ring dem sedan och bjud in dem till vidare aktiviteter. Ni kan också ha en annan lista där intresserade kan skriva upp sin mejladress för att få nyhetsbrevet.

Lägg ned tid på de intresserade. Var sympatisk, tålmodig och vänlig. Om det kommer fram personer som inte vill diskutera utan bara försöka övertyga er, säg vänligt med bestämt att ”vi tycker nog helt enkelt olika, så vi kommer ingen vart”.

Var också aktiv. Stå gärna snett framför bordet och dela ut flygblad, samtidigt som du uppmanar folk att titta mer på det material ni har med er och skriva på protestlistor.

Stå upp bakom bordet och se intresserad ut när det kommer fram folk. Visa vad som är gratis och vad som kostar. Ibland kan det vara en bra idé att låta några aktiva spela ”intresserad allmänhet” vid bordet för att fler vanliga människor ska våga sig fram.

Överbefolka inte bordet med aktiva. Ta hellre en bunt folder och sprid ut er på stan. Uppmana folk att gå till informationsbordet samtidigt som ni ger dem en folder.

Att locka med något gratis är alltid bra. Bjud på kaffe,

veganska bullar, godis eller vegogrillspett. Erbjud en gratis knapp till alla som skriver på listan, eller ha ett erbjudande till de som blir djurfaddrar. Kanske ni kan be djurvänliga butiker om sponsring med rabattkuponger eller varuprover?

Har ni tillgång till en (storbilds-)tv och video/DVD, kan ni visa film. Det är dock svårt att få tydlig bild i starkt solsken, så försök finna skugga eller sätt upp solskydd.

Utrustning

- Uppfällbart bord.
- Flygblad och foldrar. Glöm inte foldrar för medlemsvärvning (Djurfaddrar).
- Böcker till försäljning.
- Knappar och klistermärken.
- Namnsamlingslistor.
- Pennor, tejp och sax.
- Tyngder eller klämmor till att hålla kvar flygblad om det blåser. En annan variant är att spanna resårband på tvären över bordet.
- Genomskinlig plast att lägga över bordet vid regn.
- Affischer att sätta på bordet.
- Skylt med organisationens namn.
- En ren duk som når till marken. Då kan ni ha kartonger och väskor under bordet (det är viktigt att bordet ser snyggt ut).
- Senaste numret av medlemstidningarna att dela ut gratis till de verkligt intresserade.
- Medlemsvärvningsblock (det är alltid bäst att folk betalar medlemsavgiften direkt på plats).
- Gratis roliga saker (att dela ut ballonger och/eller godis till barn är ett bra sätt att få även föräldrar att stanna till – och då kan de få med sig ett flygblad).
- Polistillståndet.
- Insamlingsbössa.

Gatuteater

Gatuteater är underhållning på gräsrotsnivå. Syftet är att väcka uppmärksamhet och illustrera orättvisor och vad vi kan göra åt dem. Det är dessutom roligt för både skådespelare och allmänhet.

Spåna fram så många problem, möjligheter, eller fria associationer på temat som ni kan komma på. Det får inte vara för komplext. När ni har en bra idé, skriv ett manus och öva in det ordentligt. En föreställning bör vara kort, högst 3–4 minuter.

Tänk på att det är publiken ni spelar för. Är budskapet tillräckligt tydligt? Kom ihåg att er kunskap om ämnet oftast är större än åskådarnas. Överdriv därför både budskap, rörelser, kläder och rekvisita. Det kan vara tillåtet att använda sig av klichéer, men de får inte vara fördomsfulla.

Det är också bra om ni på något sätt är enhetligt klädda, för att markera att ni hör ihop. Djurmasker finns att köpa på många ställen.

Ni måste också hålla uppe tempot och se till att något sker hela tiden. Kom på en överraskande inledning som avbryter gatumyllret (rusa in, spela döda, ropa något käckt i megafon, marschera med plakat). Musik är också ett bra sätt att få uppmärksamhet.

Bestäm även en avslutning. Alla i gatuteatern ska vara helt på det klara med vart man ska ta vägen härnäst, och sätta igång med det så fort gatuteatern är över (dela ut flygblad, samla in pengar i bössor, förflytta sig till nästa spelplats).

Glöm inte bort att söka tillstånd hos polisen.

Demonstration

En demonstration används för att väcka uppmärksamhet kring en viss fråga eller att fira en särskild dag (exempelvis Djurens dag).

Fundera över vem som är målgruppen. Är det allmänheten eller en mer specifik grupp såsom ett företag eller en butik? Vilka krav har ni på motparten? Vad vill ni att allmänheten ska göra?

En manifestation är en stillastående demonstration. Om ni inte är så många kan ett gående demonstrationståg se rätt fånigt ut. Välj då hellre att stå stilla.

Tid och plats

Bestäm tidpunkt för demonstrationen. Se till att målgruppen finns på plats under tiden som demonstrationen äger rum. Se också till att den inte krockar med någon annan stor händelse.

Bestäm även en plats för samling och (eventuell) färdväg. Se till att demonstrationen syns. Lämplig demonstrationslängd är ½–1 timme.

Sök därefter polistillstånd. Det söker ni från polisens tillståndsenhet och det kostar pengar. Det tar även tid att behandla, så var ute i god tid.

Tänk på att ha en start- eller samlingstid minst en halvtimme innan demonstrationen ska gå.

Form

Ska demonstrationen vara tyst eller ljudlig? Hur ska den se ut visuellt? Vilket intryck vill ni göra? En god idé är att ge hela demonstrationen ett visuellt tema som följer det politiska. Möjlighet till en bra bild lockar också medierna.

Är det en sorgemarsch för försöksdjuren så kan ni ha en dov trumma i täten, svartklädda demonstranter, en lik-

kista och kanske bara en banderoll längst fram.

En populär demonstrationsform är en nakendemonstration, exempelvis ”hellre naken än klädd i päls”. Använd då hudfärgade underkläder (eller var helt naken). Det kan diskuteras om det är en lämplig demonstrationsform med tanke på den rådande könsstrukturen i samhället. Idén går dock att variera och ni kan demonstrera på temat ”hellre joggingdress än klädd i päls”.

Ett fackeltåg kan bli mycket stämningsfullt om det är mörkt. Facklor och marschaller används ofta under demonstrationer mot päls på vinterhalvåret och på ”Pälsfria fredagen” (läs mer i avsnittet ”Särskilda dagar”). Även eldslukare är effektfulla och uppseendeväckande. Tänk på brandrisken, håll avstånden och ha med filter och en hink vatten. Polisen lämnar säkerhetsföreskrifter för fackeltåg med tillståndet.

Tänk på klädseln. Djurdräkter är ett bra sätt att nå ut till barn. Maskering (”rånarluva”) är ingen god idé, det skapar bara en ”vi och dom”-stämning. I Djurens Rätts demonstrationer tillåts inte maskering. Be folk att lämna eventuella skinnskor och -jackor hemma, det leder bara till onödiga diskussioner med åskådare.

Ska det vara en ljudlig demonstration, gäller det att vara ljudlig på ett positivt, icke aggressivt sätt. Musik, visselpipor, trummor och annat som låter är bra. Men det måste kombineras med ett tydligt budskap.

Disciplin är ett tråkigt ord, men se till att demonstrationsdeltagarna håller upp skyltar och banderoller så att de syns. En demonstration är en seriös händelse där vi aktiva visar upp oss för världen. Det ser slapt ut om vi bär solglasögon och hänger och röker. Vi bör inte heller sitta och se uttråkade ut eller stå och skratta.

Deltagare

En demonstration är ingen demonstration utan deltagare. Och vi vill ha deltagare i alla åldrar.

Gå ut med information på affischer, i tidningars evenemangskalendrar och via internet.

Ett samarbete med en annan förening kan ge både fler deltagare och större intresse från media och allmänhet.

Samla gärna in namn på de deltagare som vill få information om kommande aktiviteter. Ring runt eller mejla och tacka för deras medverkan efteråt.

Det är viktigt att skapa en god stämning och en känsla av gemenskap i demonstrationståget. Vi gör detta tillsammans för djuren. God planering och god ordning är bra. Trevliga funktionärer bidrar också.

Att tänka på

- Kommer det att vara något annat evenemang i anknytning till demonstrationen? Teater och musik är rolig underhållning medan deltagarna samlas. Ett tal brukar ofta hållas både före och efter promenaden.
- Det är bra att ha en person eller grupp som är ansvarig för hela demonstrationen. De håller reda på tider, demonstrationstillstånd och sköter eventuell kontakt med polisen. En större demonstration bör även ha ett antal funktionärer, som ansvarar för information till deltagarna, samt skyddar demonstranterna från provokationer. Funktionärerna går längs tåget och håller ordning, ser till att deltagarna håller avståndet så tåget ser stort och snyggt ut och att plakaten syns. De håller också koll så att våra motståndare eller andra grupper inte ansluter sig med budskap som inte hör hemma i Djurens Rätts demonstration.
- En demonstration måste ha en grupp människor som delar ut flygblad. Demonstrationen kanske syns, men dess budskap går ibland inte fram till förbipasserande om de inte också får ett flygblad i handen. Flygbladsutdelning bör ske både när

- demonstranterna samlas och på båda sidor (på trottoaren) när demonstrationen går.
- Skicka ut ett pressmeddelande innan demonstrationen (senast dagen före). Skicka gärna in en insändare till lokaltidningen några dagar innan. Ring redaktionen på morgonen och tipsa dem. Ring dem om de inte dyker upp. Glöm inte heller bort att tacka för eventuell bra publicitet. Förbered ett mediepaket och dela ut till närvarande journalister (se kapitlet ”Medier”). Utse en medieansvarig som kan tala med journalister på plats.
 - En demonstration behöver inte kosta mer än ett eventuell polistillstånd. Ett bra sätt att få igen dessa pengar är att gå runt med en insamlingsbössa bland demonstranterna.
 - Gör en tidtabell. Arrangörsgruppen bör samlas i god tid, senast en timme före. Sätt upp eventuellt högtaleri. Se till att all övrig utrustning är med. Glöm heller inte bort efterarbetet: ta tillbaka utrustningen till eventuell lokal med mera. Det får inte bli en ensam person kvar som sköter allt efterarbete.
 - Avsluta gärna med att gå till ett kafé och ta en fika. Det är ett bra tillfälle både att utvärdera demonstrationen samt att fånga upp nya intresserade. Om lokalorganisationen har en lokal i närheten så kan ni gå dit (se till att fika är förberett).
 - Dokumentera demonstrationen både genom att fotografera och skriva ned information såsom antal deltagare samt bra och dåliga erfarenheter. Utvärdera demonstrationen på nästa möte. Kontakta medlemstidningarna och fråga om de är intresserade av ett reportage. Att läsa om andra medlemmars framgångar är inspirerande.

Varför polistillstånd?

Även om tillstånd kostar, så är det värt det. Riksorganisationen kan ge bidrag för tillstånd om ni inte har råd. Med ett tillstånd vet ni att ert arrangemang inte krockar med någon annans, ni kan inte heller bli bortkörda för att ni stör ordningen, så länge ni följer det som står i tillståndet. Det är synd att lägga tid och pengar på förberedelser och det ser dessutom oproffsigt ut om vi samlar folk till en demonstration, för att sedan upptäcka att det ska hållas ett annat arrangemang på samma plats.

En demonstration utan tillstånd är inte olaglig, och deltagarna kan inte ställas till svars, annat än om polisen uppmanat till skingring och så inte skett, eller om nån typ av allvarlig ordningsstörning inträffat. Däremot är det inte tillåtet att arrangera en demonstration utan tillstånd, vilket innebär att arrangören kan straffas med böter eller fängelse i högst sex månader.

En icke-tillståndsgiven demonstration är fortfarande grundlagsskyddad, och om inga arrangörer finns så är det en bedömningsfråga för polisen hur stort arbete man vill lägga ner på att hitta ansvariga.

Det är högst ovanligt att en ansökan om tillstånd avslås. Är det problem med plats eller tid, brukar polisen kunna hjälpa till med att hitta alternativa färdvägar och samlingsplatser.

Utrustning

- Talare och högtalaranläggning.
- Plakat och banderoller.
- Slagord (gärna uppkopierade för utdelning).
- Megafoner.
- Flygblad och foldrar.
- Insamlingsbössor.
- Polistillstånd

Namninsamling

Vid alla namninsamlingar är det viktigt att tala om två saker:

- *Hur* namnen kommer att användas.
- *Vem* som står bakom insamlingen.

En namninsamling kan vara en bra komponent i en kampanj. Den visar beslutsfattare och medier att många människor ställer sig bakom era krav.

En insamling är också ett bra sätt att få folk att stanna till vid informationsbord. Be dem skriva på listor i någon aktuell fråga samtidigt som du ger dem material.

Kontakta Djurens Rätts kansli för regler om du ska starta en egen namninsamling.

Pengainsamling

Djurrättsarbete kostar pengar. Lokalavdelningar har egen ekonomi och kan få 10 procent av medlemsavgifterna i respektive kommun från riksorganisationen. Kontaktpersoner och ungdomsgrupper får inte ha någon egen kassa, men alla lokalorganisationer kan söka bidrag till sina aktiviteter från riksorganisationen. Ungdomsgrupper som tillhör en lokalavdelning ska i första hand söka pengar från avdelningen.

Djurens Rätt är beroende av medlemsavgifter, gåvor och arv och får inga statliga bidrag. Därför bör man även arbeta för att få in pengar till verksamheten, lokalt såväl som till riksorganisationen. Detta bör ske i kombination med andra aktiviteter och ska inte prioriteras före direkt djurrättsarbete. Kommer det gåvor från en lokalorganisation, så kan vi också ge mer bidrag till verksamheten på den orten. Kontakta Djurens Rätts kampanjcoach för hjälp att söka bidrag.

Insamlingsbössor

Bössor kan er lokalorganisation köpa in eller låna från Djurens Rätts kansli. Bössor måste plomberas med hjälp av en särskild plombering. På bössan ska det stå vart pengarna ska skickas samt det kontonummer de ska sättas in på. För att samla in pengar med bössor behövs tillstånd från polisen.

Gå runt och fråga om butikerna (samt restauranger och kaféer) i din kommun vill ha en insamlingsbössor stående. Köp en kedja och ett hänglås att sätta fast den med, och töm den varje vecka. Det är lämpligt att man är två när man tömmer bössan för att undvika att väcka misstänksamhet om vart pengarna går. Lämna kvar några slantar när du tömmer bössan – en bössa ska aldrig stå helt tom.

Gå även runt på stan med insamlingsbössor och flyg-

blad. Välj en plats och dag då mycket folk är i rörelse.

Kom även ihåg att alltid ha med insamlingsbössor på apellmöten, demonstrationer och när ni ställer upp ett informationsbord. Efter ett offentligt möte kan ni stå vid utgången och be publiken skänka en slant.

Andra aktiviteter för att samla in pengar

- Samla tomglas och burkar. Folk har ofta en hög stående hemma som de till och med kan bli glada att få borttransporterad. Knacka dörr och samla in dem och passa samtidigt på att överrätta ett flygblad.
- Försäljning av varor och mat.
- Lotterier (kontrollera med polisen om tillstånd behövs).
- Donationer från enskilda och företag.
- Kulturarrangemang, stödspelningar (sälj då även mat och dryck).
- Loppmarknad och julbasar. Boka lokal i god tid. Se till att ha bord. Sätt in en annons i lokaltidningen. Tigg saker och baka bullar samt ordna kaffe och annan dricka. Ha även gärna underhållning. Glöm inte att ha ett särskilt bord med information om Djurens Rätt.
- Sök aktivitetsbidrag från kommunen.
- Det går även att söka bidrag från olika fonder. Genom Stiftelsen Forskning utan djurförsök (www.stifud.a.se) kan ni söka bidrag från Blanche Lindegrens fond.
- Studieförbund kan ge bidrag till studiecirklar, kortkurser och kulturevenemang (exempelvis spelningar).
- Det går slutligen också att söka bidrag från riksorganisationen. Lokalorganisationer kan få 10 procent av medlemsavgifterna i respektive kommun.

Tidningsförsäljning

Vid alla tillfällen då folk som inte är medlemmar är med, är det bra att sälja medlemstidningarna. Ge någon eller några i uppdrag att göra detta under möten och demonstrationer.

Var vänlig och ihärdig. Det kan vara svårt men är ett bra sätt att möta folk och värva nya medlemmar. Ha några bra ramsor som du säger med jämna mellanrum: ”Stöd djuren – köp Djurens Rätts tidning”, ”Läs om hur djuren har det i Sverige” eller ”Var en djurvän – köp Djurens Rätts tidning”.

Tidningar beställer du från Djurens Rätts kansli.

Tio tips för lyckad försäljning

1. Håll tidningen tydligt synlig.
2. Ropa med jämna mellanrum.
3. Ha gott om växel.
4. Fånga folks blick.
5. Var ett par stycken, så att ni kan fånga upp folk ordentligt.
6. Om någon kommit fram, bläddrat i tidningen, men ändå tvekar, sänk priset. Tvekar personen ändå, överväg att ge bort den.
7. Ha med dig några flygblad som presenterar Djurens Rätt. Du är inte bara en försäljare, du är också en länk till organisationen.
8. Ta med dig några affischer och sätt upp vid försäljningsplatsen.
9. Återkom gärna samma dag, tid och plats varje vecka.
10. Var positiv och vänlig.

Utställning

Hör efter om riksorganisationen har färdiga utställningar att låna ut, eller tillverka en egen. Fundera först ut ett tema och vilka människor ni vill nå. Fördela sedan uppgifterna: vem bokar en plats, vilka kan hjälpa till och göra iordning, vilka plockar ner och vilka beställer material.

Skärmar

Skärmar att sätta upp utställningen på kan ibland lånas ut av bibliotek. Köp annars en byggplatta och klä den i tyg. Häng den i krokar eller fäst i tråklossar på golvet. Fäst sedan utställningen med nålar i tyget.

Text och bild

Använd gärna ett starkt citat och skriv ut det med hjälp av en dator i stor, tydlig stil.

Framhäv gärna positiva saker så inte besökarna skräms bort. Ha några ”skräckexempel” men låt dem inte ta överhand.

En kul idé är att få besökarna att delta i utställningen genom att exempelvis rita en bild av en gris (eller annat djur) och ge plats för dessa på en skärm. Ha sedan med information om hur grisar lever i svenskt lantbruk. Det går också att anordna en tävling i form av en frågesport.

Bilder kan ni låna från Djurens Rätts kansli. Medlems-tidningarna är också en bra källa.

Fäst en ficka för foldrar som besökarna kan plocka med sig, eller ordna ett bord med informationsmaterial invid utställningen.

Plats

Fråga ert bibliotek. Där kan utställningen kompletteras med ett bord med djurrättslitteratur. Kanske är även gymnasiet, studieförbunden eller universitetet intresserade.

Solo

Social aktivism

Det finns många saker du kan göra som inte tar så mycket tid men ändå betyder mycket.

Upplys dina kontakter

- Ta med namnlistor, foldrar och medlemstidningen och berätta om ditt engagemang i Djurens Rätt när du träffar andra människor. Det kan vara på jobbet, i skolan eller sammankomster av olika slag. Passa särskilt på när medier tar upp djurfrågor som engagerar allmänheten.
- Är du med i en organisation som arbetar med något annat än djurrätt? Be om att få laga vegetarisk mat till nästa möte.
- Är du med i en församling? Fråga efter vegetarisk mat vid sammankomster.
- Skriv insändare till din lokala tidning (se avsnittet "Insändare").
- Sätt upp flygblad eller affischer på anslagstavlan på ditt jobb. Eller kopiera artiklar ur medlemstidningen och sätt upp bredvid kopian.
- När du läst färdigt medlemstidningen, ta med den till frisören, tandläkaren eller annan lämplig plats och be att få lägga den där.

Middagsbjudning

Många prövar aldrig på vegetarisk mat eftersom de inte vet hur de ska laga den. Bjud därför in dina arbets- eller studiekamrater till en helvegetarisk middag. Du behöver inte själv vara vegetarian för att bjuda på vegetarisk mat. Visa hur gott det är att äta djurvänligt. Recept hittar du på Djurens Rätts hemsida.

Eller så kan du arrangera en matlagningskurs, kanske på din skola eller hemma i ditt eget kök?

Föredrag

Håll ett föredrag på din skola, i din församling, eller en förening som du är aktiv i.

Presenter

Använd dina presentpengar för djuren. Ge bort ett medlemskap eller en prenumeration på medlemstidningen. Sätt in en gåva och skriv ett kort. Ge bort t-shirts eller andra saker med djurrättsbudskap. Ge bort schampo eller andra kosmetika- eller hygienprodukter som inte har djurtestats – och glöm inte att tala om det.

Strunta i att köpa en present och bjud i stället på en middag på en vegetarisk restaurang.

Ge bort böcker som ger en bra bild av djur och deras liv. Köp inte presenter eller leksaker som består av djurdelar.

Vardagsaktivism

Tips på saker du kan göra i vardagen:

- Bär en djurrättströja med ett positivt och medkännande budskap. Låt alla få veta att det finns djurrättsmedvetna överallt.
- Ta alltid med dig flygblad. Lämna kvar dem i tvättstugan, på tåget eller på ett kafé.
- Ha med dig affischer i litet format som du kan sätta upp på anslagstavlor.
- Bär ett rockmärke (pin eller knapp) med ett djurrättsbudskap. Du kan få delta i intressanta diskussioner. Och träffa fler som tycker som du.
- Folk älskar att tjuvlyssna. Sätt dig därför på bussen, tåget, spårvagnen eller tunnelbanan och prata med en kompis om hur bra det är att vara vegetarian. Ta med dig flygblad som du kan dela ut till folk som vill veta mer.
- Har ditt bibliotek dåligt med djurrättslitteratur och vegetariska kokböcker? Ta med dig en lista med tips och be dem att köpa in.
- Fråga efter vegetarisk och vegansk mat på alla ställen där de säljer mat. Efterfrågan skapar ett utbud – och det måste vara enkelt att inte äta kött.

Senioraktivism

Alla kan göra något för djuren – åldern spelar ingen roll. Faktiskt är det så att du som är äldre behövs extra mycket i djurrättsrörelsen! Frågorna måste få legitimitet i alla kretsar.

Gå med i en djurrättsgrupp, delta i olika arrangemang och flygbladsutdelningar på stan. De flesta aktiviteter i den här handboken lämpar sig väl även för seniorer.

Och även om du inte är aktiv i en djurrättsgrupp finns det mycket som du kan göra. Samla några vänner till en god vegetarisk lunch antingen hemma eller på en restaurang. Eller arrangera poesikvällar med dikter om djurrätt. Bjud in en intressant föreläsare till en tematräff i PRO, Rotary eller i ditt församlingshem.

Flygblad

Lämna ett spår av flygblad efter dig. Skicka med dem i brev och lämna kvar dem i väntrummet hos tandläkaren eller frisören.

Brev

Skriv brev när du ser något som är bra eller dåligt för djuren.

- Uppmuntra djurvänliga journalister.
- Skriv till företag som utför djurförsök och påtala att det finns alternativ.
- Skriv till dina lokala politiker och be dem anta djurvänliga förslag: inga djurcirкусar på kommunens mark eller endast icke-djurtestade rengöringsprodukter i verksamheten. Glöm inte det uppmuntrande brevet när de gör något som är bra.

Protestbrev

Protestbrev

Sitt inte hemma och knyt handen i ilska över något du hört! Låt den eller de som gjort något djurovänligt få veta det.

Det kan gälla företag och producenter, tidningar, post-orderföretag, butiker och myndigheter. På Djurens Rätts hemsida samt i tidningen Djurens Rätt finns ofta tips på ställen du kan skriva till.

Var bestämd och upprörd. Men aldrig hotfull. Sådana brev kan få motsatt effekt. Var inte heller anonym.

Uppmuntringsbrev

Tänk också på att uppmuntra de som gör bra saker för djuren! Om ett företag tagit fram en bra ny vegetarisk produkt – låt dem veta att du uppskattar det. Om en politiker arbetat för ett bra djurvänligt beslut – tala om det genom att skicka ett mejl eller vykort.

Medier

Allmänt

Medierna kan vi använda oss av i många sammanhang och vi är också beroende av dem. Men även om journalisten har en bra intention kan vad som sedan står skrivet – eller sänds i radio eller tv – ändå bli fel.

Det kan vara bra att ha i åtanke vad en journalists uppgift är: att informera och upplysa allmänheten om företeelser, händelser, personer och att försöka göra det utifrån en så objektiv (eller mångsidig) plattform som möjligt.

Journalistens uppgift är också att låta båda parter komma till tals i de fall där det handlar om en intressekonflikt. Att föra ut någons budskap, företags, ideella organisationers, eller politikers, eller att gå någons ärende är inte journalistik.

Det kanske låter självklart men det kan vara lätt hänt att man blir irriterad för att tidningen, tv eller radio inte vill ta upp det som man själv tycker är så viktigt eller att reportern bara fokuserar på en liten del av en hel företeelse.

Ett exempel kan vara en aktion mot ett slakteri, eller ett minkutsläpp, det vill säga det som i mediekretsar räknas som en nyhetshändelse. Man kanske tycker att de skulle koncentrera sig på var problematiken egentligen ligger, som den storskaliga köttindustrin eller på de farmade minkarnas situation. I stället fokuserar de på vem som har gjort vad, och låter den som ”drabbats” kommentera händelsen, för att sedan ringa till Djurens Rätt för att höra om det är någon hos oss som ligger bakom.

Men vill vi att de lyfter fram det på det sättet hör det till ett annat forum (om nu inte reportern har väldigt mycket tid till sitt förfogande och kan brodera ut sig i nyhetsinslaget, vilket inte händer särskilt ofta), till exempel ett reportage.

Det är alltså delvis upp till oss själva om vi vill att de

ska ta upp ämnen som kanske inte innefattar någon direkt nyhet men som allmänheten bör känna till. Det kan ske genom att skapa kontakter med journalister som visat intresse för våra frågor, höra av sig med jämna mellanrum för att berätta vad som händer och hur vi jobbar för tillfället eller genom att skriva insändare och debattartiklar.

Man kan också låta en bra journalist få tillgång till exklusiv information när något händer. Det handlar om ett ömsesidigt samspel som båda parter kan tjäna på.

Var klurig

Det gäller att vara lite klurig för att kunna sälja in en grej och kanske tänka lite utöver de vanliga argumenten.

Om vi vill att de ska uppmärksamma pälsuppfödningen kanske det inte alltid fungerar att presentera nyhetstipset med:

– Vi är helt emot pälsfarmning och vi jobbar för ett förbud. Därför ska vi ska ha en demonstration.

Möjligheten är i och för sig stor att de uppmärksammar demonstrationen på något sätt men kanske inte så nyanserat som man hade hoppats på.

De flesta medier vet var vi står i exempelvis pälsfrågan och hör i så fall själva av sig när och om de är intresserade. I stället kan man försöka hitta en annan vinkel som de kan nappa på:

”Vi har gjort en egen undersökning som visar att 70 procent av Sveriges befolkning är emot pälsindustrin.”

Eller:

”<Namn på känd designer> stöder vår kamp mot pälsindustrin och uppmanar andra designers att göra detsamma.”

Eller ta reda på några politiker, kulturpersonligheter eller andra kända personer som stöder den fråga som man vill lyfta fram.

Andra tips på hur ni kan få medierna att nappa finns i boken *Motstånd*, en bra inspirationskälla för aktiva:

- För fram det oväntade.
- Sammanställ statistik.
- Ta upp lag- och regelbrott.
- Var rolig. Ge exempelvis Swedish Meats ett pris för att de ger oss nya medlemmar.
- Visa att det är liten mot stor.
- Avslöja lögnen från offentliga personer.
- En rapport och seminarium ger en åsikt/nyhet ett sammanhang.
- Gör en anmälan, till exempelvis Konsumentombudsmannen (KO) eller Justitieombudsmannen (JO).
- Var aktuell och reagera snabbt.
- Gå på motståndarens presskonferenser.
- Var förberedd. Kolla framtida händelser.
- Välj rätt tillfälle. Juli är nyhetstorka. Uppmärksamma årsdagen av något.

Var inte rädd

Vi måste visa att vi inte räds offentliga debatter. Vi vågar diskutera vad vi tycker och var vi står i olika frågor, vi är framme i debatten både på riks- och lokalnivå. Vårt budskap är tydligt.

Välj en vinkel

Vi behöver inte gå ut med alla fakta på en gång. Vi kan vara mer fräcka i våra uttalanden, eller provocera lite när vi ska tycka till om något, för att väcka uppmärksamhet. Ofta leder det ju till att journalister intresserar sig för att ta reda på mer eftersom det luktar nyhet.

Vi behöver inte alltid redogöra för det vi säger i samma mening utan våga slänga ur oss lite provokationer som får reportern att fråga vad vi menar med det. Då har man ju ett bra tillfälle att utveckla resonemanget och visa på de fakta man har.

Forum

En av de viktigaste och faktiskt enklaste sakerna att tänka på är att vara trevlig. Både i kontakten med journalister men även när man kanske deltar i ett debattprogram eller dylikt.

Det viktiga är att fokusera på att få fram budskapet. Och om journalisten inte frågar, se till att få med det ändå och allra helst redan i första meningen i samtalet med reportern.

Framförallt, var tydlig. Svara rakt på frågorna. Är det någon fråga som är helt uppåt väggarna eller bara urbotad, ifrågasätt varför de ställer frågan eller formulera om det, ”är det det här du vill veta?”. Man kan faktiskt själv ”styra” intervjun rätt mycket. Att svara undvikande eller inte alls tjänar man inget på, utan leder snarare till att man inte väljs som ”intervjuoffer” nästa gång.

En journalist frågar alla möjliga frågor, både dumma, kluriga, självklara och smarta, för att få den intervjuade att med egna ord beskriva det man pratar om. En del saker kan verka självklara för oss men är det inte för allmänheten, därför lägger man ibland frågorna på en basal nivå för att få enkla svar.

Att klara en intervju

Tänk på följande, så går en intervju bättre:

- Be att få se resultatet innan det går i tryck.
- Säg det du vill ha sagt först.
- Du bör alltid svara på frågorna, dock behöver du inte bete dig som om det vore ett läxförhör. En oönskad fråga bör få ett kort svar. Försök sedan att tala om något du hellre vill diskutera
- Ibland är det bra att vara personlig, ibland inte. Fundera över vad det är för slags intervju.
- Var positiv.

- Ha med en vän.
- Förbered dig inför intervjun genom att tänka igenom vilka frågor du kan tänkas få och hur du ska besvara dem. Hur svarar du på de kluriga frågorna och dem du helst vill slippa att få? Öva på intervjusituationen med en vän.

Tv-debatt

Försök koncentrera ditt resonemang kring några, förslagsvis två eller tre, punkter, eller argument som du tycker är viktigast att lyfta fram. Får du inte en fråga direkt om det försök själv väva in dem. Behåll lugnet och var saklig.

Du behöver inte ha ett batteri med rappa kommentarer, det är ok att stanna upp och tänka efter lite. Om någon (reporter eller motdebattör) hetsar mot dig, provocerar och uppenbart vill ha en bitsk kommentar, behåll lugnet men visa ditt engagemang. Det är inget fel i att visa att man är upprörd över vissa situationer men det finns olika sätt att lyfta fram det på.

Nyhetsvinklad tidningsartikel

Olika tidningar och även olika journalister har olika policys när det gäller om ”intervjuoffret” får ta del av artikeln innan den går i tryck. Det är absolut ingen självklarhet att visa hela intervjun, snarare tvärtom, men däremot bör man ha rätt att få se sina citat. Ett tips kan vara att man även får höra eller läsa den inledande meningen till citatet.

Tänk på att, och det gäller alla medier, inte säga något ”off the record”. Eller något som du egentligen inte vill ha med men som ni kanske kommer in på vid sidan om det ämne intervjun handlar om. En journalist kan välja att använda det ändå.

Inspelade nyhetsinslag

Försök att vara så rak som möjligt i ett nyhetsinslag. I

en nyhetssändning i exempelvis radion kanske du bara citeras en eller två gånger. Alltså är det bra att även under en intervju som kanske pågår i en halvtimme understryka och upprepa det du verkligen vill få fram. Annars riskerar det att klippas bort.

I ett reportage, oavsett om det är i pressen eller i etermedierna, har man ofta chansen att breda ut sig lite mer och att få med mer saker. Men här gäller det också att inte prata om sådant man inte vill få ut eller det som inte hör till intervjun.

Redaktionen

Nyhetsdesken där nyhetschefen sitter är oftast centralt placerad på en redaktion. Det gör att det är en rätt stökig arbetsplats med mycket spring, många papper i omlopp, fax, telefonsamtal och mejl i ett och folk som springer fram och tillbaka till nyhetschefen. Alltså finns en risk att de för nyhetschefen minst viktiga jobben prioriteras bort eller läggs undan tills vidare.

När nyhetschefen anländer, ofta en till två timmar innan morgonmötet, ska han/hon gå igenom det som ska tas upp under dagen. Tv-nyheterna liksom de stora dagstidningarna ska bevakas och pressmeddelanden, mejl och sånt som ligger kvar sedan gårdagen ska gås igenom, för att ges en första prioritering. Oftast är både reportrar och fotografer med på morgonmötet.

Man går alltid igenom dagens tidning och luftar synpunkter. Därefter går man igenom vad reportrarna har på gång sen tidigare och de uppslag nyhetschefen tycker att de ska fokusera kring fördelas till de olika reportrarna. Man tar även upp egna uppslag från reportrarna.

Under dagen rapporteras hur det går med jobbet, om det "håller" eller inte, nya uppdrag delas ut, och då kan de jobben som blivit över sedan tidigare påbörjas.

Näst efter pennan och blocket är telefonen journalistens bästa vän. Här tillbringas mycket tid för att leta personer,

göra efterforskningar, intervjua, beställa handlingar och så vidare. Tempot är ofta högt på en redaktion men att jobba som journalist innebär också mycket väntan. När något väl händer eller när man väl fått tag på rätt person ska det oftast gå snabbt. Man har inte alltid så mycket tid på sig att skriva artikeln eller klippa ihop reportaget.

Att tänka på

Se till att du är lätt att kontakta. Ge både hemnummer och mobiltelefon om du har. Det är alltid tacksamt med en person som är lätt att få tag på och som hör av sig snabbt om man lämnat ett meddelande.

Att hantera medier

En av de avgörande faktorerna för vilka som blir framgångsrika är i vilken utsträckning ens verksamheter får täckning i radio, teve och tidningar. Du kan arrangera hur många demonstrationer, konserter, hungerstrejker eller andra politiska aktiviteter som helst, men om du inte låter medierna veta vad du gjort stannar informationen lätt bland dem som varit inblandade och som sett vad du gjort. Försök därför att ta som vana att alltid låta andra, i synnerhet medierna på er ort, veta vad ni gör.

Tyvärre glöms detta ofta bort. Det är synd, för att kontakta medierna hör ofta till ett av de enklare och roligare momenten i djurrättsarbetet. Nedan följer några handfasta tips på hur din lokalorganisation kan bli bättre på att komma ut i medierna.

Medieansvarig

Utse en person som är ansvarig för att hålla extra koll på vad som skrivs i er lokaltidning eller tas upp i lokalradion. Den personen bör också vara nåbar i princip jämnt (se till att mobilnummer finns med på hemsidor och telefonsvarare) ifall en journalist vill ha en kommentar från er. Det kan vara en bra idé att turas om med medieansvaret.

Medieutbildning

De flesta invånare i Sverige har aldrig blivit intervjuade av någon journalist. Det är självklart att det är nervöst första gången man ska vara med i tidningen, tv eller radio. Detta kan man dock ganska lätt råda bot på. Försök att arrangera (eller deltag i) åtminstone en utbildning i mediefrågor. Några saker att ta upp på en sådan kurs kan vara:

- Hur man skriver ett bra pressmeddelande eller en intressant debattartikel.
- Hur man svarar på (svåra) frågor från journalister.

- Hur man som aktiv skapar egna nyheter som tas upp av medierna.
- Hur man lägger upp bra medierutiner inför en kampanj.

Pressmeddelanden

Det vanligaste sättet att kontakta medierna är troligen att skicka ut ett pressmeddelande. Se till att pressmeddelandet inte är längre än en sida. De ska innehålla en rubrik som talar om vad som ska hända, gärna något citat av er som arrangerar och tydliga anvisningar om när och var er verksamhet ska äga rum.

Glöm inte heller att sätta ut telefonnummer (se till att ha mobilen påslagen) och gärna mejladress (se till att kolla mejlen) till den som är er kontaktperson.

Pressmeddelandet skickas helst en eller två dagar innan ni ska ha er aktivitet. Är det ett stort arrangemang kan det vara en poäng att skicka ett pressmeddelande en eller två veckor innan och sedan påminna dagen innan det sker. Det bästa är om man både faxar och skickar pressmeddelandet med mejl. Bor man nära någon redaktion kan man också gå dit personligen. Tidigt på morgonen, innan redaktionsmötena (runt kl 9–10) är en bra tid att skicka ut sin nyhetsinformation.

Det går inte riktigt att tjata sig till att journalister ska komma på ens aktiviteter. Däremot är det en bra ide att ta direktkontakter med journalister och redaktioner. Ett bra sätt är att höra av sig till redaktionschefen/redaktionssekreteraren strax efter man skickat ett pressmeddelande. Fråga vänligt om de fått er skrivelse och om de hade tänkt skicka någon reporter till ert arrangemang. Ofta kan det vara sådana enkla samtal som gör att tidningen faktiskt skickar någon som skriver om det ni gör.

Många bor på små orter och tycker kanske att det känns lite väl ambitiöst att skicka ett pressmeddelande till den enda tidningen på orten. Men om man bara ringer

kan det finnas en risk för att samtalet glöms bort eller negligeras av någon som inte tycker om våra åsikter. Ett pressmeddelande finns kvar och försvinner inte lika lätt som ett telefonsamtal.

Om medierna inte dyker upp, skriv gärna ner några rader om aktiviteten, ta med en bild och gå upp till redaktionen. Ibland tar de in det ändå.

Insändare

Insändarsidan är en av de mest lästa sidorna i en tidning. Ofta kan man själv tycka att det står rätt mycket tokigheter där. Det enklaste sättet att ändra på det är att själv skriva insändare. Skriv under med ditt namn samt gärna ”medlem i Djurens Rätt Sundsvall” (eller var du nu bor).

Många lokaltidningar har som policy att ta in alla insändare som skickas dit. Tas inte er insändare in, ring eller mejla gärna till insändarredaktören och fråga varför. De kommer då att skylla på platsbrist. Troligen är detta en ursäkt för att inte publicera ert inlägg av politiska skäl. Hänvisa gärna till att ni (eller era föräldrar) är prenumeranter på tidningen och att ni förväntar er att ni ska kunna få komma till tals när ni har en åsikt. Skicka gärna en ny insändare nästa vecka. Kommer den inte in då, skicka ett mejl till insändarredaktören och chefredaktören. Be att få ett svar på varför din insändare inte publiceras.

Även Sveriges Radio har program dit du kan ringa in och ge din åsikt.

Läs mer i avsnittet ”Insändare”.

Besvara påhopp

Räkna med att andra människor kommer att vara pigga på att hoppa på oss i media. Bestäm er för att inte ett enda påhopp ska få stå obesvarat i media på er ort. Försök att skicka in ert genmäle helst samma dag det är publicerat. Kom ihåg att direkta påhopp eller felaktigheter ska kunna besvaras eller rättas enligt de pressetiska regler som alla

tidningar har förbundet sig att följa. Läs dessa på www.po-pon.org. För tv och radio gäller Granskningsnämnden för radio och tv (www.grn.se).

Framför allt; glöm inte att hoppa på era meningsmotståndare med insändare, debattartiklar eller smarta utspel. Särskilt under sommaren har tidningarna och lokal-tv och -radio nyhetstorka. Ett utspel från Djurens Rätt Kiruna, Uppsala eller Hudiksvall kan väcka större rubriker än vad man först tror.

Service åt media

Gör gärna iordning ett mediepaket vid större aktioner. Det kan innehålla flygblad, pressmeddelande, fotografier, bakgrundsinfo, kopior på viktiga dokument, information om gruppen (vad ni gjort tidigare) och delas ut till de journalister som dyker upp.

Vid alla aktioner bör det dessutom finnas en pressansvarig som kan ta hand om journalister och ge dem bra information.

Trots allt prat om medier: gör aktioner som fungerar utan medierna. Påverka folk på plats. Mediebevakning är en bonus.

Ni kan också arrangera egna presskonferenser vid särskilda tillfällen.

Insändare

Att skriva en insändare är ett bra sätt att nå ut till många personer med en ringa insats. Det är dessutom något du kan göra helt själv.

Dina chanser att komma med ökar om du skriver kort, 4–5 meningar. Använd ett enkelt språk. Be gärna en bekant läsa igenom artikeln så att det inte råder någon tvekan om hur den kan tolkas.

En insändare kan skrivas på flera olika sätt. Ett uppslag är att ta något uppseendeväckande som en av våra motståndare har sagt eller gjort och kommentera detta. Du förvandlar deras handling till ett självsmål.

En insändare kan även innehålla (uppseendeväckande) fakta. Se noga till att kontrollera dessa fakta. En annan variant är att bygga på känslor och egna upplevelser.

Du kan använda signatur men det ger ett oseriöst intryck. Underteckna hellre med namn samt ”medlem i Djurens Rätt”. Skicka alltid med fullständigt namn samt adress och telefonnummer (och eventuell mejladress).

Prioritera din(a) lokaltidning(ar). Chansen är mycket större att du kommer med i en lokaltidning än i de stora rikstäckande tidningarna. Tidningarna brukar uppskatta om du skickar in insändaren via mejl. Använd gärna en insändartjänst som exempelvis den som finns på www.befria.nu. De skickar vidare insändaren till över hundra olika tidningar. På det sättet kan du nå hundratusentals läsare över hela landet.

Att skriva en insändare kan ni ha som en regelbunden aktivitet i er lokalorganisation. Avsluta varje möte med att skriva en insändare tillsammans!

Det är bra att spara dels sina egna insändare, dels andras. Om du har dem i din dator kan du använda klipp-och-klistra för att skapa nya insändare på några få minuter.

Debattartikel

En debattartikel är ungefär som en insändare, fast mycket längre. Det finns några andra skillnader också: debattinläggen lyfter ofta upp ett ämne som har någon form av nyhets- eller debattvärde. Den är alltså inte bara en enkel åsikt som en insändare ofta kan vara.

En debattartikel har ofta ”tyngre” instanser i samhället som målgrupp, exempelvis politiker, myndigheter eller någon organisation. En debattartikel brukar ligga på ungefär 2 000 tecken, eller cirka en A4-sida.

Innan du skriver en debattartikel kan det vara en bra idé att ringa upp tidningen och fråga om de är intresserade av att publicera den. Tänk då noga igenom:

- Vad/vem/vilka är det du/ni kritiserar?
- Är detta en del av ett större problem (finns det undersökningar att hänvisa till)?
- Finns det någon lokal förankring (viktigt)?
- Vilka krav ställer du/ni?

Tänk i samma banor när du sedan skriver artikeln. Även om du har lite större utrymme än i en vanlig insändare är det bra att fatta sig kort och tydligt (ofta är det bättre med ett konkret exempel än att ha tre otydliga).

Kan du skicka debattartikeln till flera andra tidningar? Det varierar från tidning till tidning. Du kan ha som tumregel att om de inte uttryckligen kräver att de vill ha ensamrätt på artikeln så är det ok att skicka den till andra medier. Ett tips är att skicka debattartikeln till en tidning och sedan skriva om den till en kortversion, en insändare, som man sprider till fler tidningar.

Din poäng bör komma så tidigt som möjligt i artikeln. Då förstår man direkt vad artikeln handlar om. Sedan kan ett par stycken följa där man reder ut problemet. Därefter kommer artikelns slut. Den ska gärna ha en återkoppling till det man sa inledningsvis.

Skolan

Skolaktivism

Vegomat på skollunchen

Vill du ha vegetarisk eller vegansk lunch i skolan? Hur går man tillväga, vem pratar man med och vilka rättigheter har man egentligen? Du har rätt att få lunchmat i skolan, det betalar dina föräldrar skatt för. Reglerna säger dock att det är upp till varje skola att besluta om man ska servera vegetarisk/veganmat eller inte. I en del kommuner är det rektorerna som beslutar, i andra kan det vara husmor, kostchefen eller skolläkaren. Vegetarisk mat brukar inte vara några problem, däremot kan det vara krångligare att få vegansk mat.

Livsmedelsverkets *Riktlinjer för skollunchen* säger att:

- ”Det är nödvändigt att servera fullgoda alternativ till dem som av olika skäl (etiska, medicinska, etniska och religiösa) inte kan äta alla rätter.”
- ”Det är mycket viktigt att de elever, som väljer att äta vegankost, får en så väl sammansatt kost som möjligt. I den mån de kommer till skolmåltiden äter de i annat fall bara av de komponenter som de anser vara lämpliga, vilket kan leda till en mycket ensidig och olämplig kost.”

Riktlinjer för skollunchen kan du beställa från Livsmedelsverket (www.slv.se).

Vem ska jag prata med?

1. Ansvarig person för skolmaten.
2. Skolsköterska/skolläkare.
3. Rektor.
4. Dietist.
5. Husmor i kommunen.
6. Kommunens kostchef, Barn- och ungdomsförvaltningen eller den förvaltning som ansvarar för skolmaten.
7. Elevrådet.

8. De lokala politiska partierna och de lokala politiska ungdomsförbunden.
9. Djurens Rätt.

Prata först med den som är ansvarig för skolmaten på din skola. Berätta varför du vill ha vegansk/vegetarisk mat. Verkar skolmåltidspersonalen tveksam till detta eller säger nej så fråga varför och vad de stödjer sitt beslut på. Visa dem riktlinjerna för skollunchen där det uttryckligen står att Livsmedelsverket rekommenderar att de ska servera vegansk/vegetarisk mat. Hänvisar personalen till att kosten är näringsmässigt otillräcklig så finns information och rekommendationer och hjälp att få från Livsmedelsverket. Tipsa dem om Björn Petterssons bok *Vegansk näringslära på vetenskaplig grund*. Där kan de läsa mer om de inte har tillräckligt med kunskap.

Får du stöd av dina föräldrar? Kanske kan de backa upp dig och följa med dig och prata med skolmåltidspersonalen eller rektorn? På en del skolor har skolkamrater visat sitt stöd för veganer/vegetarianer genom att solidarisera sig med dessa och kräva att skolan serverar vegomat till dem som önskar.

Elevrådet kan också vara ett stöd, fråga om de kan backa upp dig vid till exempel ett besök hos rektorn.

Annars får du gå vidare till den person inom kommunen som bestämmer. Vem det är varierar från kommun till kommun. I de flesta fall är det kostchefen, det kan också vara Barn- och ungdomsförvaltningen. Du kan även kontakta de politiska representanterna i kommunfullmäktige och be dem föra upp vegansk/vegetarisk mat i skolan som en punkt på dagordningen.

Verkar läget helt hopplöst? Har du provat att skriva en insändare i din lokala tidning eller kontakta lokalradion? Förhoppningsvis tycker de också att det är fel att skolan och kommunens politiker hellre låter en vegan svälta än ser till att personen får vällagad ordentlig mat. Berätta för dem att det finns många skolor runt hela Sverige där det

inte alls är några problem att få vegansk mat.

Om du trots detta fortfarande inte får den mat du vill ha så kontakta Djurens Rätt så ska vi försöka hjälpa dig. Besök www.vegoskolmat.nu – där kan du hitta mer information och stöd i den här frågan. Där finns även en lista över skolor i Sverige och om de serverar vegomat eller inte.

Bli skolombud

Kontakta skolombud@djurensratt.se för mer information om hur du kan bli aktiv på din skola.

Vego på kaféet?

Tycker du att vegoutbudet i skolans kafeteria är dåligt? Gå då och prata med den som är ansvarig för fiket och berätta vad du skulle vilja ha och fråga om det finns möjlighet att ta in fler produkter. Vad kan det tänkas vara då? Olika typer av smörgåsar kanske. Vad använder de sig av för pålägg? Det finns många vegetariska pålägg: mjukostar, hårdostar, pastejer, inlagda grönsaker (oliver, soltorkade tomater), färska grönsaker samt skivat pålägg som påminner om korv och skinka.

Är det något av detta du skulle vilja ha men inte vet så mycket om, kontakta Djurens Rätts vegoansvariga.

Gör fiket egna smörgåsar är det ju lättare att påverka utbudet jämfört med om de köper in redan färdiga smörgåsar.

Idag är utbudet på veganskt fikabröd inte så jättestort. Fråga om fiket kan höra med sina leverantörer om de har några bullar eller kakor som inte innehåller mjölkprodukter eller ägg.

Serverar fiket mat i form av pajer, soppor eller sallader, då kan du ju höra om de kan utöka även detta utbud.

Tror de ansvariga för fiket att dessa vegovaror inte kommer att gå åt eller har de kanske sedan tidigare den erfarenheten? Fråga då om de gjorde reklam för dessa va-

ror. Det är inte så lätt att beställa något om man knappt vet att det finns. Det är också viktigt att inte skylta alltför mycket med till exempel ”vegetarisk paj”, eller ”veganska kakor”, då får den maten en särskild stämpel och det kan vara svårt att få andra att våga prova detta.

På hemkunskapen

Tycker du att det tas upp för lite om vegetarisk/vegansk mat på hemkunskapslektionerna? Fråga din lärare om ni kan läsa om och laga mer sådan mat. Det är viktigt för alla elever att äta mer frukt och grönsaker. Från Djurens Rätt kan ni få mer information, boktips och recept som kan användas på lektionerna.

Vegovecka

Se kapitlet ”Mat”.

Ren skola

Använder skolan djurtestade rengöringsmedel? Driv en kampanj på skolan för att ta in icke djurtestade hygien- och rengöringsprodukter.

Djur på skolan

Har ni levande djur i skolan? Hur hålls de och vilken skötsel får de? Ta reda på hur dessa djur lever i vilt tillstånd, deras behov och naturliga beteende. Lever skolans djurhållning upp till kraven för att djuren ska ha det bra? Har de tillräckligt med utrymme, får de rätt kost, får flockdjur sällskap och får ensamlevande djur en chans att dra sig undan från artfränder?

Om inte, engagera dig och dina kamrater för att djuren ska få det bra. Kanske kan det bli en form av skolprojekt, där ni får stöd av lärare. Försök att få in ämnet djurrätt i undervisningen!

Djurutnyttjande

Dissektioner av djur och djurdelar förekommer ofta i grund- och gymnasieskolans undervisning i biologi och naturkunskap. Experiment på djur ingår också i flera högskoleutbildningar. I många fall innebär detta att djur dödas eller utsätts för lidande i försök som inte ger någon som helst ny kunskap.

Som elev eller student som är kritisk mot djurutnyttjandet bör du veta att djur inte får användas hur som helst i undervisningen. Du bör också veta vilka möjligheter du har att protestera så att du och dina klasskamrater slipper delta i onödigt djurutnyttjande.

Grundregeln i Sverige är att djur bara får användas i undervisning kring hur djur ska hållas och skötas. I sådan undervisning får djur emellertid inte dödas, utsättas för tvångsanordningar (till exempel sättas fast så att djuret inte kan röra sig), utsättas för operationer, insprutning, blodtappning, andra former av penetration av hud eller slemhinnor, eller annat som kan medföra lidande för djuret.¹

Bestämmelserna omfattar dock inte djur som dödas för ett annat ändamål än själva undervisningen. Till exempel en fisk som köps i en livsmedelsaffär, trafikdödade djur, eller ögon som skaffats från ett slakteri.

Andra undantag från dessa regler får göras inom *gymnasiet* och *högskolan*. Men då måste följande villkor vara uppfyllda:²

- Utbildningen avser eller kan avse framtida arbete med djur. (I Djurskyddsmyndighetens allmänna råd anges yrken som veterinär, läkare, tandläkare, biolog, husdjursagronom, etolog, biomedicinsk analytiker, djurvårdarutbildning, djursjukvårdarutbildning och försöksdjursteknikerutbildning.)
- Användningen av djur ska framgå av utbildning-

ens kursplaner och vara nödvändig för att uppnå syftet med utbildningen. (Europarådets konvention ETS 123 om djurförsök är mycket tydlig med att försöket ska vara ”absolut nödvändigt” för att nå målet med utbildningen.)

- Djuren får inte utsättas för annat än obetydlig smärta, obehag eller annat lidande.

Innan sådana undantag blir aktuella bör de som är ansvariga för undervisningen först hålla diskussioner med eleverna eller studenterna om djurskydd och etik. Studenter och elever bör också ges information om innehållet i den aktuella ansökan till den djurförsöksetiska nämnden som har givit tillstånd till djurförsöken. I de fall där djuren ska dödas eller utsättas för operationer eller andra ingrepp som kan leda till lidande, bör eleverna också först träna på ingreppet med alternativa metoder som djurkadaver, attrapper, filmer eller studiebesök där de får se ingreppet utföras.

Djurförsök i högskolan

Ett viktigt sätt att påverka är att få gamla djurförsök ersätta med djurfria forskningsmetoder. Fråga därför alltid dina lärare om det finns alternativ som inte bara du, utan hela klassen kan använda (tipsa gärna om de organisationer och databaser här nedan som ger information om alternativ till djurförsök). Från politiskt håll har det också uttryckts stöd för studenternas rätt i denna fråga. På en fråga i riksdagen den 19 mars 1997 sade dåvarande utbildningsministern att ”självklart bör det inte åligga studenterna utan de utbildningsansvariga att presentera lämpliga alternativ”.

Utbildningsministern konstaterade också att ”studenter som av etiska skäl inte vill göra djurförsök har rätt att söka befrielse från sådant obligatoriskt undervisningsmoment”. Det gör du genom att prata med de ansvariga på din utbildningsinstitution. Från och med den 1 juli 1996

kan studenter som fått avslag på sin begäran om att slippa utföra djurförsök överklaga beslutet till Överklagandenämnden för högskolan.³

Dissektioner i grund- och gymnasieskolan

När det gäller dissektioner i grundskolan och gymnasiet är de ofta uppenbart meningslösa för utbildningen. Tvärtom förstärker dissektionerna bara samhällets djurfientliga attityder genom att främja synen på djur som saker och ting som finns till för människor att använda enbart för sin egen skull. Många lärare håller fast vid dissektionerna i undervisningen enbart av gammal rutin, inte för att de har några bra argument. Ifrågasätt därför gärna dissektionerna i din skola. Och kom ihåg – ju fler ni är som protesterar, desto större chans har ni att påverka.

Argument

Här finner du de vanligaste argumenten och motargumenten inför dina diskussioner med din lärare.

Du är bara överkänslig. Det är inget fel med dissektioner.

Känslan att det är fel att utföra dissektioner har inget med rädsla eller ”blödighet” att göra. För många människor är dissektioner av djur något som strider mot deras etiska och moraliska principer. Det är med andra ord helt okej att känna obehag inför något som man anser är moraliskt motbjudande.

Om vi gör ett undantag för dig, då kommer andra elever att använda det som ursäkt för att vilja slippa dissekera och även andra obligatoriska skoluppgifter.

Detta har inte med saken att göra. En dissektion är ingen vanlig, vardaglig skoluppgift, utan en viktig etisk fråga. Ett utbildningssystem har misslyckats om det regelbundet tvingar många elever att gå emot sina principer. Om massor av elever varje år lider av att tvingas delta i dis-

sektioner – ja, då är väl det en tydlig signal om att något är allvarligt fel med utbildningsmetoden?

Eleverna är inte kvalificerade att avgöra om dissektioner är en nödvändig del av studieplanen eller inte.

Alla har rätt att stå upp och säga ifrån när de tvingas göra något som strider mot deras personliga moralprinciper. Speciellt om aktiviteten dessutom är onödig för utbildningen. Och om eleverna betraktas som tillräckligt ”kvalificerade” att genomföra själva dissektionerna, varför skulle de då inte vara kvalificerade nog att avgöra om de vill vara med eller inte?

Dissektioner skulle inte finnas på schemat om de inte var en viktig del av läroplanen.

Den pågår ständigt en utveckling av hur utbildning bedrivs. Detta är positivt. Även läroplanerna bör regelbundet utvärderas och förbättras. Varje år genomgår miljontals elever världen över olika utbildningar utan att dissektioner finns med på schemat. I Sverige finns ingen lag om att alla elever måste genomföra dissektioner i grund- och gymnasieskolan. Det är bara gammalmodiga och fantasilösa lärare som håller fast vid detta.

Det finns inget alternativ som är lika bra som direkt erfarenhet.

Det finns många bra alternativ till dissektioner av riktiga djur. Studier av detaljerade modeller av djurs anatomi och datorsimuleringar är bara två av dem. Många av dessa alternativ är dessutom mycket mer pedagogiskt uppbyggda och innehåller mer information än dissektionsupplevelsen. Plus att eleverna slipper de äckelkänslor som riskerar att påverka inläringen negativt.

Det finns inga bra alternativ.

Många lärare som använder detta argumentet har inte

undersökt vilka eventuella alternativ som finns. Fråga då läraren vilka alternativ hon/han har övervägt och varför dessa inte passade. Tipsa gärna om följande organisationer och databaser som kan ge information om tusentals alternativ till att använda djur i utbildningen:

- Stiftelsen Forskning utan djurförsök: www.stifud.se.
- Interniche: www.interniche.org.
- NORINA: www.oslovet.veths.no/norina.
- EURCA: www.eurca.org.
- Association of Veterinarians for Animal Rights: www.avar.org.

Skolan har inte tillräckligt med pengar för att kunna köpa in alternativ.

Det kan vara så att det är en högre kostnad att införskaffa djurfria utbildningsmodeller än att köpa in riktiga djur. Men på längre sikt är det mer ekonomiskt att köpa in en CD-ROM en gång jämfört med att köpa in flera djur eller delar av djur varje år. Den pedagogiska vinsten ska heller inte underskattas.

Fotnoter

1. Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om djurförsök (DFS 2004:4, 3 kap., 17 §).
2. Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om djurförsök (DFS 2004:4, 3 kap., 18 §).
3. Högskoleförordningen, 13 kap., 2 § 4.

Att tala i skolor

Vi aldrig får en bättre chans att komma ut och samtala med unga, intresserade människor än då vi går ut i skolorna! Du får ett tillfälle att föra fram dina åsikter men framförallt finns du till hands för elevernas frågor. Ditt nästa föredrag kan vara den första gång som eleverna träffar en djurrättsengagerad eller vegetarian/vegan.

De får en personlig kontakt med en engagerad människa. Därför motverkar en skolpresentation även sammankopplingen ”vegetarianer/veganer är UFO:n”. Du är en helt vanlig person.

Ämnet är dessutom tacksamt. Eleverna är intresserade. De kommer att lyssna. De kommer att ställa frågor. Att tala i skolor är helt enkelt något av det mest givande vi kan göra, både för oss själva, men framförallt för djuren. Det är dessutom roligt och utvecklande. Det kommer göra dig till en kunnigare och bättre djurrättsaktiv. Att lära ut är nämligen också att lära.

Arrangera gärna lokala kurser i skolpresentationer och öva på varandra.

Att komma ut

Det finns ett stort intresse i skolorna. Men hur får skolorna reda på att de kan kontakta oss? Ett sätt är att annonsera i olika tidningar som når skolelever. Och det bästa sättet att lyckas komma till en skola är att en elev bjuder in dig.

Du kan även hävda ett rättviseargument: om Svenska Jägareförbundet har varit ute och pratat i en skola, så ska vi också bjudas in för att ge vår syn på jakten i Sverige.

Vi kan

Det är klart det känns nervöst att stå inför en grupp människor och tala. Kanske känner vi att vi inte kan, att vi är

för dåliga. Men så är det inte. Vi kan. Det finns troligen inte någon grupp i samhället som har blivit så påhoppad under de senaste åren som djurrättsaktiva, både politiskt men framförallt i personliga sociala sammanhang. Varje måltid med blandkostare är för vegetarianen och veganen en träning i retorik. Vi är helt enkelt vana vid att argumentera. Argumenten finns och de vi inte kan, kan vi lära oss.

Det handlar kanske därför mest om att få vår nervositet under kontroll och att skapa självförtroende. Det gör vi dels genom att vara förberedda, dels genom övning och dels genom att vi peppar varandra. Erfarenhet är inte så dumt det heller, men det får vi skaffa oss på vägen.

Var förberedd

Förberedelse motverkar nervositet. Det är naturligt att bli nervös inför en fysisk eller psykisk ansträngning. Nervositeten är i sig ingen fiende; den hjälper kroppen att anstränga sig lite mer än normalt. Dess energi kan göra dig bättre. Du kommer att framstå som mer engagerad och ”äkta”, och blir dessutom mer koncentrerad. Men hur förbereder man sig?

1. Lös det praktiska

Lös de praktiska problemen först. Se till att du vet allt du behöver om skolpresentationen.

2. Var påläst – utnyttja möjligheten

Det finns ingen ursäkt för att inte vara ordentligt förberedd. Det måste vi vara dels för vår egen skull; det skapar självförtroende att ha förutsatt eventuella problem. Dels av respekt för eleverna. De sitter och lyssnar och har förtjänat ett kvalitativt bra samtal. En skolpresentation är dessutom ett så fantastiskt bra tillfälle att hjälpa djuren, att vi inte minst gentemot dem har en skyldighet att göra det bra.

3. Åk två personer

Det bästa sättet att motverka nervositet är att åka flera personer, gärna en tjej och en kille (eller en man och en kvinna). Det som du inte kan svara på eller formulera kan din kompis säkert svara på. Presentationen kan dessutom bli mer dynamisk och varierad om ni fördelar den på två. Om ni kommer fler än tre blir det lätt stökigt, ni tar över presentationen och lämnar ingen tid för eleverna. Eleverna kommer dessutom att undra varför ni behöver vara så många – kan ni inte ämnet?

4. Erfarenhetsutbyte

Det är viktigt att vi som åker runt till skolor träffas och utbyter erfarenheter. Vi måste också komma ihåg att pepa och berömma varandra. Det är modigt att våga ställa sig inför en klass och prata om ett kontroversiellt ämne! Vi ifrågasätter saker som mänskligheten hållit på med under tusentals år! För vissa människor är det som att svära i kyrkan.

Första kontakten

När du pratar med den person som bjudit in dig, så kom ihåg att ge ett trevligt och intresserat intryck. Har du redan innan skolpresentationen ägt rumt gjort ett positivt och seriöst intryck, så är mycket vunnet. Poängtera gärna att du ser fram emot att komma.

Vad du bör tänka på innan

När och var. Inget konstigt med det, datum och klockslag. Dubbelkolla gärna detta. Om skolpresentationen äger rum långt fram i tiden (två veckor eller längre), är det en mycket bra idé att ringa upp kontaktpersonen några dagar innan och stämma av att alla tider gäller och meddela att du faktiskt inte glömt bort det. Det brukar ofta skapa en god stämning och visa att du är seriös.

Målgrupp. Vilka ska jag prata till/med? Det är en myck-

et viktig punkt.

Innehåll. Vad ska jag prata om? Är det etik, en presentation av Djurens Rätt, lantbrukens djur, djurförsök, päls eller jakt?

Antal. Hur stor är gruppen? Är det en klass på 25–30 elever? Är det hela skolan? Det styr hur du ska lägga upp presentationen och balansen mellan presentation och frågestund.

Lokal. Vilken typ av lokal ska du prata i? Är det ett klassrum eller en aula? Även detta styr upplägget.

Tekniska hjälpmedel. Vilken utrustning finns i lokalen. Finns overhead, video, datorprojektor och skrivtavla av något slag?

Längd. Hur mycket tid har du till förfogande?

Presentation. Hur har skolpresentationen utannonserats? Vad förväntar sig folk? Detta hör självklart ihop med punkten om innehåll ovan.

Motståndare. Kommer någon motståndare att finnas på plats? Kommer det i själva verket vara en debatt i stället för en skolpresentation?

Kontakt. Har du någon kontakt på skolan som du kan ringa om du har frågor? Ofta är det samma person som har ringt upp eller mejlat dig. Se till att du har ett telefonnummer du kan nå personen på.

Väganvisning. Hur tar man sig dit?

Övernattning. Om skolan ligger långt bort så kanske du behöver sova över någonstans. Finns det kanske ett vandrarhem du kan ta in på? Eller bör du kanske till och med försöka kontakta någon annan skolpresentatör som bor närmare och höra om hon eller han kan ta det i stället.

Mat. Finns det vegetarisk/vegansk mat i skolan? Dels till dig själv (en lunch är du allt värd), men det är mycket bra om du kan övertala skolan till att servera vegetariskt till alla elever den dag du är där.

Ersättning. Kan skolan betala reseersättning? Det bör den göra. Annars kan du kontakta Djurens Rätt.

Egna krav. Kom ihåg att du i och med en skolpresentation erbjuder kvalificerad undervisning i djurrätt, ofta alldeles gratis och ideellt. Våga därför ställa krav. Du behöver kanske en videobandspelare. Säg det. Det är deras problem att ordna. De vill kanske att du ska prata om djurförsök. Du kanske inte vill göra det utan att även diskutera djuretik. Säg det. Tro på dig själv men var självklart inte oresonlig.

Målgruppsanalys

Målgruppsanalys är ett krångligt ord som betyder att du ska anpassa skolpresentationen till dina åhörare. Följande egenskaper hos målgruppen kan vara bra att tänka på:

Ålder. Påverkar ordval; yngre elever har mindre ordförråd, äldre elever har ett större och mer avancerat.

Inriktning. Om eleverna går en utbildning med särskild inriktning, anpassa gärna föredraget efter detta. Livsstil. Tillhör de du ska tala för en viss kulturell grupp, exempelvis miljöintresserade, anpassa då föredraget till att innehålla mer om de ekologiska fördelarna med en djurfri kost.

Attityd. Om eleverna kommer från en skola där de utbildar yrken som sysslar med djurutnyttjande, kan eleverna redan innan vara fientligt inställda. I vissa klasser kan det vara tvärtom. Försök ta reda på detta redan innan du kommer (fråga helt enkelt din kontaktperson). En fientlig klass ska inte bemötas med fientlighet från din sida. Tvärtom, se till att hålla dig till säkra fakta och visa gärna videofilmer. Se dock till att du blir respektfullt behandlad. Använd gärna källor och referenser från personer och grupper som eleverna sympatiserar med (och som stärker vår argumentation).

Lokal. Har lokalen dålig akustik, se till att ni inte är för många och att ni sitter/står nära varandra.

Annat. Även andra faktorer så som socialgrupp med mera kan påverka enligt ovanstående.

Egenskaper hos presentationen

Här följer några förslag på saker att anpassa efter åhörarna:

Språk och ordval. Krångliga ord ska förklaras eller inte användas. I vissa sammanhang så skapar du avstånd om du använder en starkt "akademisk" svenska med krångliga uttryck, i andra sammanhang så inger det respekt.

Ämne. Vilka ämnen du tar upp.

Upplägg. Faktadjup, intresseordning, och längd.

Klädsel. Sträva efter att se normal ut; en extrem klädsel skapar distans och gör dig lätt att avfärda. Om du inte är inbjuden av en "extrem" grupp vill säga, då kanske du smälter in fint!

Medhavt material. Ta med material att dela ut och sälja. Välj vad du tror att eleverna är intresserade av.

Anpassa inte bort dig!

Kom ihåg att alltid vara dig själv. Visst, ibland är det rätt att spela en roll för att komma närmare människor. Men om du framstår som falsk kommer inte heller någon att tro på dig.

Upplägg

Det finns tre bra och olika sätt att lägga upp presentationen på. Vilket av dem du väljer beror på personlig smak och egna erfarenheter. Vad det i samtliga fall handlar om är att få människor att lyssna, och då måste du vara intressantare än den andra människans tankar. Skriv därför ned vad du tror att eleverna skulle vilja veta i form av frågor, och rangordna sedan dessa. Resultatet är de punkter du kommer att ta upp (i mån av tid).

1. Frågor och samtal

Det här är både den enklaste och den svåraste. Det är en mycket fri form där du i praktiken inte har någon annan inledning än en presentation dig själv. Sedan lämnar du

över till klassen och deras frågor. Om de inte har några frågor i början (vilket kan bero på nervositet) så kan ju du ställa några frågor till dem, eller kanske börja berätta om hur du själv blev intresserad av djurrätt. Detta sätt att hålla en presentation ställer krav på klassen att de är intresserade och skötsamma. Du bör även vara ganska erfaren och van. Metoden kan skapa en trevlig och skön stämning, där presentationen övergår till ett avspänt samtal vänner emellan.

Plus: Presentationen styrs över på de saker som klassen verkligen är intresserade av

Minus: Vissa fakta som de flesta inte känner till om exempelvis djurindustrin, och som bör spridas, kanske aldrig nämns.

2. Föredrag – klassikern

Den här metoden är av klassiskt retoriskt snitt. Du börjar helt enkelt med ett föredrag. Det bör ha följande utseende och beståndsdelar:

Inledning. Var gärna ödmjuk och rolig. Kom ihåg att fumlighet i inledningen kan ge sympati. Och sympati för personen ger sympati för budskapet.

Huvuddel. Denna ska vara klar och koncis och baserad på fakta. Det finns en risk för att alltför hemska eller osannolika fakta gör att folk sluter sig; understryk gärna sådana med citat från andra personer eller bilder och videofilmer. Skriv ej heller folk på näsan utan låt dem dra sina egna slutsatser; om eleverna själva når den slutsats du vill så är det mycket större chans att de tar den till sig. Här kan du även drabbas av ”trevlighetsproblemet”, att folk vänder sig emot den som framför en otrevlig åsikt. Balansera därför otrevliga bilder och fakta med trevliga, det vill säga påpeka hur bra saker och ting kan vara om alla slutar förtrycka djur.

Tes. Här kommer föredragets slutsats; den ska vara enkel.

Avslutning. Detta är den viktigaste delen. Här får du vara känslomässig i stället för faktabaserad. Sammanfatta vad du tidigare sagt och upprepa centrala delar. Sluta positivt. Tala om för folk att de kan göra något, att deras val påverkar djurens framtid.

Plus: Du får sagt det du vill. Du kan även få till en bra och väl förberedd struktur som ledsagar eleverna fram till slutsatsen.

Minus: Kan bli tråkigt; du kan förlora eleverna någonstans i mitten.

3. Löpsedelsteknik – intresseväckaren

Den här metoden bygger på att du lägger upp föredraget som en löpsedel; du säger det viktigaste och intressantaste först. Sedan kan presentationen fördjupas som en nyhetstidning. Därefter släpper du in eleverna med frågor. På ett sätt kan denna metod sägas vara en blandning mellan de två ovanstående och du får bägge metodernas fördelar men endast lite av deras nackdelar.

En sådan skolpresentation kommer att bestå av cirka 95 procent dialog. Använd alltså endast de första fåtal minuterna åt att säga det allra viktigaste, det vill säga starta med sammanfattningen. Återstående tid används för fördjupning, förtydliganden och fler detaljer, allt i mån av tid.

Plus: Du kommer inte att vara så tidsberoende; om du säger det viktigaste först, så är ju det sagt. Hinner du då inte säga det tredje och fjärde viktigaste, så gör det inte så mycket. Det är också en starkt interaktiv metod, där eleverna ges ett stort deltagande.

Minus: Även här finns det risk för att vissa saker aldrig blir sagda.

Andra former

Det finns även helt andra former att lägga upp en skolpresentation på. Var inte rädd för att experimentera när du

har blivit varm i kläderna. Tänk även här på att anpassa formen efter åhörarna. Vi vill ju hitta former där vi dels får sagt (åtminstone en del av) det vi vill (annars är det ju meningslöst att åka ut), dels att eleverna får en möjlighet att ställa frågor, och slutligen att så många elever som möjligt ges en möjlighet att prata.

Att tänka på

Ett bra tips är att ha en lokal anknytning i din presentation. Sådant ökar intresset.

Tänk också på när du ska tala. Är det direkt efter lunch är eleverna kanske extra trötta. Är det sista lektionen på fredag eftermiddag är de kanske lockade av att gå hem så snart som möjligt.

Vid sådana tillfällen, och när du känner att någon av de ovanstående metoderna håller på att haverera (folk lyssnar inte, pratar med varandra, börjar plocka med sina mobiltelefoner) kan det vara dags att byta taktik. Ibland får allt bära eller brista. Chocka dem genom att visa några vidriga bilder från djurindustrin. Få dem att vakna. Få dem att inse att det här är allvar.

Se också till att skriva färdigt ditt eventuella anförande i god tid innan. Prata igenom det för dig själv eller några vänner några gånger. Ta gärna tid med en klocka så att du vet hur lång tid du behöver ha till ditt förfogande.

Hjälpmedel

Det finns en mängd olika hjälpmedel som du kan använda dig av. En del avlastar dig som talare, andra kan hjälpa dig om du är alltför nervös. Här följer några tips:

Talarkort. Klipp till ett antal vita kartongbitar, cirka 4 st från ett A4-ark. Använd dessa för att skriva stödord. Det ser proffsigt ut (kolla på tv!), du har något att sysselsätta händerna med, och du får hjälp att komma ihåg vad du vill ha sagt. De är dessutom så små och stabila att de inte fladdrar om dina händer skakar.

Manuskript. Ha inte med dig ett manuskript. Lär dig inte heller föredraget utantill. Båda sätten kommer att göra att du låter som en robot. Om du kommer av dig så blir det svårt att komma tillbaka. Skriv i stället ned stödord om du behöver hjälp för minnet. Ibland kan det vara bra att göra en så kallad "mindmap" eller minneskarta. Den hjälper dig att komma ihåg vad du ska säga och består av stödord där du drar streck som indikerar samband. Skriv dock gärna en kort inledning eller sammanfattningsmening. Den kan hjälpa dig mot rampfeber. Även en avslutning kan vara bra att skriva ner. Se till att få sista ordet, det är viktigt att avsluta med något positivt.

Filmer. Filmer är mycket bra att visa. Eftersom djuren inte finns med under presentationerna så måste de visas på något sätt. En film med många starka moment får dessutom de flesta elever att känna att det här är allvar. Och det är alltid bra att använda flera sinnen.

Overhead. På en overhead kan man ha sådant man inte hinner skriva på tavlan, det vill säga diagram, schematiska bilder och vanliga bilder. Visa inte fler än 5 stycken per halvtimme. Om du gör en overhead-bild med text, tänk på att den inte får vara för liten. Använd gemener ("små bokstäver") för ökad läsbarhet. Sätt även en rubrik på bilden. Läs inte utantill utan använd bilden som ett komplement för att stimulera flera sinnen.

Datorpresentation. Riksorganisationen har färdiga datorbaserade presentationer (ofta kallade "Powerpoint"-presentationer) som kan användas vid en skolpresentation. Den som är van datoranvändare kan även göra en egen. Detta är ett bra verktyg för den som är ovan att prata inför en grupp, då elevernas blickar riktas mot bilden i stället för dig själv. Tekniken förutsätter att man har tillgång till en (bärbar) dator och en projektor.

Skriptavlan. Skriptavlan är både viktig och vanlig. Principen vi använder oss av är att saker man både ser och hör kommer man lättare ihåg. När du använder skriptavlan

stå halvt vänd mot publiken och tala inte in i tavlan. Rita och skriv först, tala sedan (eller tvärtom). Skriv lagom stort och sudda inte förrän alla hunnit skriva av.

Praktiska saker

Andra praktiska saker att tänka på:

- Fråga om skolan vill sätta upp affischer från Djurens Rätt. Skicka i såna fall dessa i förväg.
- Skicka fakta- och diskussionsunderlag i förväg om klassen vill arbeta med djurrättsfrågan i förväg och förbereda sig. Detta kan ge högre kvalitet på presentationen och intressantare frågor och diskussion.
- Boka tågbiljetter och eventuell övernattning i god tid. Spar biljetter och kvitton för att få ersättning.
- Vilken kontakt har du på plats? Kommer någon och möter dig på skolan?
- Hur sköts betalning av biljetter? Ska du skicka biljetter och kvitton någonstans?
- Ta med material. Se till att du har det hemma till den dag du ska åka.

Innan genomförandet

Kom före utsatt tid! Kom aldrig försent! Att komma inspringande i klassrummet fem minuter försent ger ett oseriöst intryck och du har redan förlorat elevernas förtroende. Om du istället kommer i tid, kan du göra följande: småprata med eleverna. De lär känna dig lite, du lär känna dom. Du undviker att framstå som om du kom från en annan planet.

Testa tekniken. Ladda video, kolla vilken kanal tv:n ska vara inställd på för att visa videofilmen. Leta upp kriterier eller whiteboard-pennor. Ta reda på hur mörklaggningen fungerar om du ska visa video.

Plocka fram allt material på en bänk. Ställ den åt sidan så att eleverna inte plockar åt sig redan innan. Då blir de

bara distraherade under din presentation.

Vatten. Om du inte har med dig en vattenflaska, fråga om du kan få ett glas vatten att dricka. Det är bra om du blir torr i halsen, men också om du behöver några sekunder extra för att komma på ett välformulerat svar på en knepig fråga.

Möblera. Ställ iordning stolar och bänkar vid behov. Ofta är en halvcirkel mycket trevligare än den gammaldags auktoritära lärare-elev-varianten. Minska både det fysiska och det mentala avståndet mellan dig och eleverna!

Lugna ner dig. Tänk positivt; vi gör detta för djuren! De stödjer och tror på dig!

Att börja

Ok, du är där, eleverna är där. Dags att börja! Ska du stå eller sitta? Tänk på att alla ska se dig. Lås dig inte bakom katedern. Bäst är oftast att stå upp, då blir du fri. Om du behöver vila, sätt dig lite ledigt på katedern.

Börja med att presentera dig själv. Säg ditt namn, kanske några få ord om vad du sysslar med annars, samt att du kommer från Djurens Rätt. Tala om hur du tänkt lägga upp presentationen.

Nu är det dags för din inledning. Vad den innehåller och hur lång den tar beror på vilket upplägg du valt. Tänk på att du måste fånga elevernas uppmärksamhet! Ett tips är att börja med en film.

Om du vill ta lite längre tid för presentationen så kan du berätta om hur du själv blev intresserad av djurrätt. Människor brukar alltid vara intresserade av personen, det vill säga du!

Att tänka på

Frågor. Var du lägger frågorna bestämmer du ju själv. Det beror också på vilket upplägg du valt. Ibland är det viktigt att få sagt det du vill i din inledning, utan att störas

eller avbrytas. Säg i såna fall det till klassen innan: ”Jag tänkte börja med att hålla en kort introduktion. Om ni har några frågor, så skriv upp dom så tar vi dom efter att jag har tala färdigt”. Det brukar eleverna tycka är schysst. Oavsett vilket upplägg du har så bör du reservera minst halva tiden åt frågor. Lyssna med inlevelse. Kom ihåg att ha en respektfull attityd.

Om många räcker upp handen, och du får flera frågor i snabb följd, kan det vara en god idé att skriva upp dem på tavlan innan du börjar besvara den första. Besvara då den med det svagaste argumentet först, det är enklast. Om du får många provocerande frågor, försök att vara lite rolig. Om de insisterar och behandlar dig respektlöst, säg till dem.

Eftersom frågestunden ofta kommer i slutet, kan det vara bra att ha en extra avslutning på någon minut till efteråt. Så att du får sista ordet och kort kan sammanfatta vad du har sagt.

Variation. Använd de hjälpmedel du har till förfogande: tavlan, filmer, planscher. Variation håller intresset vid liv och stimulerar flera olika sinnen hos eleverna.

Sympatisörer. Det är en mycket god idé att uppmuntra de eventuella sympatisörer till djurrättsfrågan som finns bland eleverna. Och de finns. Dels bekräftar du dem och ger dem stöd. Dels kan du ofta få hjälp av dem när andra elever ställer frågor. Och helt plötsligt står en del av klassen på din sida!

Raster. Glöm inte bort att ta en kort rast eller paus om du håller på längre än en timme. Om du ska hålla på längre, kan det vara en bra idé med en kortare paus var 40:e minut.

Framförande. Var dig själv. Var äkta. Det är jätteviktigt! Det hindrar dock inte att du framhäver vissa sidor av din person och håller tillbaka andra. Om du är personlig i ditt framförande framstår du också som en människa som andra, inte som en föreläsare eller representant för

någon idé eller organisation. Du visar också att du står för det du säger. Du ska varken jämföra dig med andra eller härma någon.

Var engagerad. Visa att du tror på vad du säger och att det är ett viktigt budskap. Var aldrig negativ och urskuldande. Om du har hunnit förbereda dig dåligt, ursäkta dig inte med ”jag hann inte förbereda mig”. Då vet ju eleverna redan från början att föredraget kommer att vara mindre bra.

Visa självförtroende. Det kan ibland vara lättare sagt än gjort. Men även självförtroende visar att du står för det du säger. Själsäkra människor med teatervana kan ha det motsatta problemet: de tar över presentationen från budskapet. Budskapet är dock alltid viktigare än budbäraren!

Tänk på språket! Anpassa det efter eleverna. Tänk också på att ha ett vårdat språk. Det är inget fel i att slänga in en svordom här och där för att understryka något upprörande eller förfärande, men om du svär hela tiden så tappar orden sin vikt och du kommer att framstå som obildad.

Tänk även på ditt andra språk, kroppsspråket. Var medveten om vilka signaler du sänder ut med kroppen och var du befinner dig i rummet. Även din kropp ska visa att du står för ditt budskap. Det här kan vara svårt och nytt och är en bra sak att träna på tillsammans. Be din kompis titta på dig när du övar på ett föredrag. Kanske använder du omedvetna gester eller upprepar vissa ord, som blir ett störande inslag för dina åhörare och som hindrar dem från att lyssna på ditt budskap.

Håll ögonkontakt med eleverna. Stå inte och titta i taket eller ut genom fönstret. Ögonkontakt ger uppmärksamhet. Om du tittar bort verkar du okoncentrerad och elevernas uppmärksamhet försvinner.

Pausa. En konstpaus i din presentation kan användas för att understryka viktiga saker. Lägg två sekunders tystnad precis efter att du sagt något oväntat och/eller förfä-

rande: ”75 miljoner djur dödas varje år för att människor vill äta kött”. Paus.

Humor är ett annat bra verktyg. Humor får dock inte användas för att trycka ned någon. Däremot kan du använda humor för att slå mot höjdare och sparka uppåt.

Inga ”vi och ni”. Undvik uppdelning mellan den som talar och de som lyssnar. Säg ”vi”. Var ej heller fördömande mot personer. Troligtvis åt du själv en gång kött utan att tänka på det. Vill du att folk ska knäckas och tycka illa om dig, eller vill du att de ska ändra på sig?

Föreställ dig dina åhörare som välvilligt inställda. För det är de oftast. Eleverna är inte någon fiende du ska besegra utan ofta en grupp mycket intresserade och nyfikna människor. Det är en stor förmån att få stå inför en publik och ha något att delge dem. I bästa fall ska det vara lust- och glädjefyllt att tillsammans med andra människor diskutera ett angeläget budskap. Tänk på att dina skakiga händer och din darriga röst varken syns eller hörs.

Slutet

Det är oerhört viktigt att ge eleverna en väg att gå vidare. Efter en timmes elände i djurindustrin måste du visa att det finns ett sätt att undvika och motarbeta det. Att bli medlem i Djurens Rätt. Att bli aktiv i organisationen. Att sluta äta djur. Sätt dock inte upp omöjliga mål som människor inte kommer att klara av. Vi vill ju att alla ska bli medlemmar och djurrättsaktiva och helst även vegetarianer/veganer! Det är ju bättre att en person äter hälften så mycket kött under hela sitt liv än blir vegan för en månad, och sedan faller tillbaka i djurätandet. En ”deltidsvetarian” behöver endast en liten knuff till för att bli heltidsvegetarian. Den knuffen kanske kommer någon annanstans ifrån.

Presentera Djurens Rätt. Tala om för eleverna att det är viktigt att engagera och organisera sig om man vill ändra på något. Tillsammans kan vi verka för förändringar. Om

det finns en lokalorganisation på orten, skriv upp personens kontaktuppgifter (telefonnummer eller mejladress) på tavlan. Eller ännu hellre, bjud in även den personen till skolpresentationen!

När eleverna går ut, dela då ut en flyer till alla. Säg också åt dem att plocka gratismaterial från bordet där du lagt upp det.

Problem

Det finns vissa problem du kan råka ut för under din presentation. Nedan följer några av dem tillsammans med tips på vad du kan tänka på för att undvika och/eller lösa dem. Kom ihåg – håll dig lugn! Det är den som blir upprörd eller överreagerar som framstår som en förlorare.

Stökiga elever

Ibland finns det några jobbiga elever i klassen. Främst unga killar som gillar att visa sig tuffa. Säg till dem: ”om jag får prata nu, får ni prata sen”. En förebyggande idé är att tidigt under presentationen visa otäckta bilder från djurindustrin. Det brukar få alla att inta en respektfylld attityd till ämnet. Det kan du även göra om det blir surr och stök i klassen.

Könsroller

Grabbar är vana vid att ta plats, och om du är kille är du van vid att vända dig till killar (detta gäller ofta även tjejer). Motarbeta dessa vanor och medvetandegör dig om dem. Vänd dig till alla! Var extra uppmärksam på de tysta i klassen. De har minst lika intressanta frågor och funderingar. En bra idé är att låta klassen sitta i en ring. Då kan du ta ”en runda”, och låta var och en komma med en fråga eller fundering kring djurrätt.

Alla får prata

Om det känns som om inte alla får prata, så måste du

göra något åt det. Är gruppen för stor, eller är formen fel? Du kanske inte kan göra underverk på 40 minuter, men försök att sträva efter det.

En bra idé som också kan aktivera folk, är att ta några minuters bikupediskussion. Då får eleverna vända sig till sin närmsta granne och diskutera någon fråga som du slänger ut. Låt dem i 4 minuter diskutera: ”vad är fel inom djurindustrin idag?”; ”kan man ha en human djurindustri?”; ”vad kan jag göra för att förändra hur det ser ut idag?”; ”kan det vara rätt att äta kött och varför i såna fall?”.

Ingen pratar

Sällan, men ibland, så kommer man till en klass där ingen har några frågor. Så hur bär man sig åt för att få igång en diskussion?

Antingen har du med dig egna frågor, som du även svarar på. Du kan också slänga ut frågor till eleverna: ”hur många här inne äter kött?”; ”varför gör ni det?”.

Besvärliga lärare

Ibland sitter läraren kvar och ställer frågor. Det är ok så länge de inte blir fler än 1–2 stycken. Låt dock inte läraren sabotera en lektion med ifrågasättande och provocerande frågor. Säg då till dem att du är här för elevernas skull, du och läraren kan prata efter presentationen.

Om jag inte kan svara

Om du får en oförberedd fråga, kvittera med en nick att du hört den, fundera ett kort tag (drick lite vatten), sen blir svaret bättre! Men om du absolut inte kan svara, ljug aldrig! Säg helt enkelt att du inte vet, men att du lovar att kolla upp svaret och återkomma (fråga om personens mejladress eller liknande).

Rundgång

Om du och eleverna kör fast i en diskussion och ni inte kommer någon vart, så är det bra att konstatera att ni tycker olika och byt ämne! Ett knep för att byta ämne och gå vidare till nästa fråga är att ”klistra in” nästa fråga i svaret till den föregående.

Värderingsövning

Denna övning syftar till att stimulera folk att ta ställning. Den kan användas i början av föredrag och/eller senare när eleverna fått mer information. Formulera en frågeställning, exempelvis ”jag skulle kunna tänka mig att äta...” och så tilldela de fyra hörnen i klassrummet följande slut på frågeställningen: ”... vegetariskt”; ”...mindre kött”; ”...lika mycket kött som nu”; ”...mera kött”. Låt därefter eleverna ställa sig i det hörn som motsvarar deras val. Låt dem därefter motivera och förklara sina val.

Utvärdering

Det kan vara svårt att få feedback från en skolpresentation. Om du vill kan du ringa upp din kontaktperson på skolan och fråga. Är ni flera som var där, kan ni diskutera efteråt vad som gick bra och dåligt och vad ni kan göra åt det. Vi blir alla bättre genom erfarenhet och träning!

Exempel på föredrag

På Djurens Rätts hemsida kan du hitta exempel på föredrag som du kan hålla eller inspireras av när du skriver ditt eget.

Mat

Mat

Mat är ett bra och positivt sätt att nå ut till nya människor. Vi visar att det är både gott och enkelt att lägga av med kött.

Bjud på mat

Ni kan stå med ett bord på stan och bjuda på någon enklare maträtt, exempelvis burgare eller pastasallad. Det blir som ett informationsbord, fast det finns käk också! Kopiera upp recepten och dela ut.

Ni kan även fråga en matbutik som ni kan få stå inne i butiken och servera mat.

Be butiker och producenter/grossister sponsra med matvaror.

Julbord

Julbord är alltid populära. Börja med att arrangera ett litet för 25 personer. Om det går bra kan ni öka antalet gäster till nästa år. Julrecept kan ni beställa från Djurens Rätt. Tryck upp egna recepthäften och dela ut eller sälj till matgästerna.

Matlagingskurser

Arrangera gärna en kurs i vegomatlagning. Det kan vara en liten kurs för enbart dina vänner eller en större som du håller i tillsammans med din lokalorganisation och/eller ett studieförbund.

Vegovecka

Är du och dina kompisar extra peppade på att göra reklam för vegomat och informera hur djuren har det i djurfabrikerna? Då kan ni anordna en Vegovecka. Det kan göras stort och smått, helt beroende på hur många ni är och hur mycket tid ni har. Här kommer några tips på ak-

tiviteter som passar att göra:

- Sätt upp ett informationsbord på skolan med folddrar, häften och affischer från Djurens Rätt.
- Försök få skolmatsalen att servera vegetarisk mat till alla en dag. Detta behöver planeras i god tid!
- Läs på och berätta för din klass om lantbruksdjurens liv och att man kan välja vegetarisk mat istället. Du kan också låna filmer att visa för klassen.
- Hur ser det ut på restaurangerna i din stad, har de bra vegomat där? Annars är det bra att besöka dem, prata med personalen (helst den som bestämmer menyn eller kocken) och be dem se till att det finns (fler) vegetariska val på menyn.
- Inventera hur mycket vegetariska produkter det finns i matbutikerna. Borde det finnas mer? Prata med den som är inköpsansvarig och lämna över en lista på sånt du tycker de borde ta in. Be dem också göra reklam för de nya produkterna, annars är det ju ingen som märker att de finns.
- Skriv insändare om hur djuren har det och om vegetarisk mat.
- Ha ett informationsbord i en matbutik eller hälsokostbutik och bjud på vegetariska smakprov. Prata först med personalen. Ta med informationsmaterial i vegofrågan och berätta för kunderna på ett lugnt och vänligt sätt hur många alternativ det finns till att äta kött. Man kan bjuda på varm mat på små tallrikar (ta med en värmeplatta) eller små snittar med vegetarisk pastej och andra pålägg. Kanske kan ni få sponsrad mat av något företag? Om personalen i butiken är vänligt inställd kan ni få plocka produkter ur till exempel frysdisker och värma – butiken kommer med all säkerhet att sälja mer av detta om ni gör reklam för produkterna.

Kontakta gärna tidningarna och berätta vad ni tänker

göra. Kanske vill tidningen följa med och göra ett reportage?

Om ni har planerat flera aktiviteter, gör gärna en affisch om detta och sätt upp på stan eller skicka in aktivitetstipset till den lokala tidningen.

Vego i skolan

I kapitlet ”Skolaktivism” hittar du som går i skolan mer information om vad du kan göra.

Övrigt

Politik

Djurrättsarbete är i högsta grad politik. Men när man pratar om politiskt arbete, menar man ofta partipolitik och att påverka inom det demokratiska system som vi har i Sverige och EU.

Djurens Rätt är partipolitiskt obundet, vilket är viktigt att känna till. Vi kan samarbeta med politiska partier kring frågor som vi har gemensamt, men ska inte favorisera eller knyta ett visst parti till vår verksamhet.

Det är viktigt att skilja mellan privata sympatier och arbetet i Djurens Rätt. Men man ska inte vara rädd för att kontakta politiker, det är en viktig väg för att påverka de politiska besluten i rätt riktning och få till exempel en kommunalpolitiker att driva en lokal djurrättsfråga. Man kan också undersöka hur de olika partierna ställer sig till djurrättsfrågor och redovisa detta för allmänheten så att de kan välja att stödja det mest djurvänliga partiet.

På nationell nivå sköts lobbyarbetet av Djurens Rätts politiskt ansvarige. Men även inför kontakter med lokala politiker bör du kontakta riksorganisationen. Då kan du få råd och tips, kanske är det en utredning eller annat på gång i frågan som du bör känna till inför kontakten. Frågan kan också ha drivits i andra kommuner och erfarenheterna därifrån kan ge dig viktig information och hjälp i din kommun. Det är viktigt att Djurens Rätt kommer med samma budskap, oavsett vem det är som kontaktar politiker.

Lobbying är ett sätt att förändra lagar och andra regler. Ta reda på hur man får kontakt med den politiska sektorn i samhället.

Vilka politiker arbetar med frågor som berör djur(rätt)? Uppvakta och uppmuntra dem. Även kontakter med tjänstemän är bra då du kan behöva få tillgång till information.

Skriva brev till politiker

Tänk på följande:

- Ta endast upp en frågeställning.
- Var kortfattad (1–2 sidor) och konkret.
- Skriv på dator eller skrivmaskin.
- Förklara syftet redan i första stycket.
- Stöd dina argument med fakta (inte känslor).
- Ge bakgrundsinformation.
- Vid referens till annan skrift (exempelvis en utredning eller proposition, ange id-nummer eller referensnummer för denna).
- Var artig, uppmuntrande och positiv.
- Hota aldrig.
- Skriv vad du vill att hon eller han ska göra.
- Skriv ditt namn, adress och telefonnummer på både kuvert och brev.
- Beskriv dig själv personligt (men använd ej klyschor som exempelvis ”missnöjd skattebetalare”).
- Använd korrekta formaliteter (hälsningsfraser med mera).

Möten med politiker

Tänk på följande:

- Prata med rätt politiker.
- Bestäm en tid för mötet i god tid.
- Gå i grupp, bestäm innan vem som för talan och vad ni vill säga.
- Bär vårdad klädsel. Spotta ut snus och tuggummi.
- Informera om hur hennes eller hans parti tidigare agerat i djurrättsfrågor.
- Visa er uppskattning om hon eller han gjort något bra tidigare.
- Var vänlig och positiv.
- Läs på om ni ska diskutera ett eventuellt lag(förslag), var alltid påläst om det ämne ni ska ta upp.

- Ta med info- och faktablad, beskriv frågeställningen så att politikern förstår och känner igen sig.
- Använd saksakal framför känslosakal.
- Var kortfattad, tydlig och konkret.
- Kontakta dem på jobbet, inte hemma.

Övrigt

Gå på möten med politiker och ställ frågor. Ofta är dessa möten populära och du har möjlighet att nå ut till många människor, inte bara politikern. Dessutom kan medier finnas på plats och välja att skriva om din fråga.

Ha tålamod. Håll målgruppen ständigt informerad.

Blanda brev med personliga möten.

Målsättningar

Exempel på målsättningar som ni kan ha:

- Förbättra djurskyddstillsynen i kommunen.
- Stötta djurskyddet inom den djurförsöksetiska nämnden i er region.
- Påverka inköps-/upphandlingsreglerna i kommunen.
- Påverka skolmaten i vegetarisk/vegansk riktning.

Inventera läget

Kolla upp om kommunen har någon djurskyddsinspektör samt hur denne fungerar och har att säga om sin arbetssituation. Det är bra att ringa upp personen i fråga och skapa en personlig kontakt, men tänk på att inte låta anklagande. Djurskyddsinspektörerna har ofta en jobbig arbetssituation och de gör för det mesta så gott de kan.

Beställ kommunens verksamhetsberättelse samt verksamhetsplan för djurskyddstillsynen och jämför den med Statens jordbruksverks allmänna råd (2000:4) i anslutning till djurskyddslagen (1988:534) om tillsyn med mera. Den går att beställa från Djurskyddsmyndigheten, www.djur-

skyddsmyndigheten.se.

Kolla upp om er kommun är representerad i någon djurförsöksetisk nämnd samt vilka ledamöter som sitter i den nämnden. Information finns hos Djurskyddsmyndigheten, be dem skicka en lista. Ta sedan kontakt med ledamöterna som representerar djurskyddet och kolla läget i nämnden. Kontakta även den som arbetar centralt med de djurförsöksetiska nämnderna för Djurens Rätt.

Ring upp kommunens inköpsansvarige och be att få deras upphandlingsregler hemskickade. Hur ser reglerna ut när det gäller till exempel rengöringsprodukter och djurtester? Har man några restriktioner vad gäller inhandling av kött, till exempel att man vill minska på konsumtionen eller att man köper in Krav-märkt kött? Köps ägg från burhöns in?

Efterforskning

Mycket information – kanske den mesta – som kan användas för att avslöja hur djur behandlas i Sverige finns faktiskt att hitta hos våra egna myndigheter. Väl hos myndigheterna är i princip all information tillgänglig för alla som vill komma åt den. Så det är bara att sätta igång att gräva.

Nedan följer några enkla tips på var du hittar relevant information och hur du enklast går till väga.

Öppna för alla

I Sverige finns det en lång tradition av att myndigheter ska vara öppna för allmänheten. Detta, som brukar kallas för offentlighetsprincipen, har sin rättsliga grund främst i Tryckfrihetsförordningen (TF), som är en del av vår grundlag och kan dateras ända tillbaka till 1700-talet. I TF står det till exempel att ”varje svensk medborgare [ska] ha rätt att taga del av allmänna handlingar” (andra kapitlet, första paragrafen). I praktiken innebär detta att man kan kontakta en myndighet och begära att få ut olika handlingar. Man behöver alltså inte vara journalist för att kunna göra detta.

När ska man få informationen?

Informationen ska lämnas ut ”genast eller så snart det är möjligt” (som det står i Tryckfrihetsförordningens andra kapitel, § 12) eller att ärendet ”ska behandlas skyndsamt” (§ 13). Detta brukar definieras som samma eller nästföljande dag.

Vad är det för information man kan hitta?

- Tillstånd för djuruppfödning, inspektionsprotokoll, djurförbud. Detta ansvar ligger på kommunal nivå. Man får alltså kontakta kommunen där

objektet man undersöker finns. Det ska finnas en djurskyddsinspektör i kommunen som ska ha ansvar för djurfrågor. Det kan finnas en poäng med att fråga efter denne på en gång.

- Djurplågerifall, djurförbud med mera finns hos domstolarna. Register över dessa: www.dom.se.
- Slakteriinspektioner görs av Livsmedelsverket www.slv.se. Ska också göras av djurskyddsinspektörerna, men de slarvar ofta med detta.
- Jordbruksverket har lagar och förordningar, sammanställningar, utredningar: www.sjv.se.
- Hos Djurskyddsmyndigheten kan du hitta information om tillstånd för djurförsök, uppfödare av ”försöksdjur” med mera. På deras hemsida www.djurskyddsmyndigheten.se finns även regelverk, rapporter samt information om vilka regeringsuppdrag som myndigheten arbetar med just nu.
- Personnummer finns hos skattemyndigheten som finns regionalt på 10 olika orter i landet: www.rsv.se. Du bör alltså veta ungefär var i Sverige personen bor.
- Inkomst, näringsförbud, kronofogden och mycket annat finns också hos skattemyndigheten.
- Sammanställningar om kommunernas arbete, vissa utredningar med mera. Sveriges Kommuner och Landsting (före detta Kommunförbundet/Landstingsförbundet), www.skl.se, har en särskild miljösvarig (som också sysslar en del med djurskydd).

Undersök företag

Privata företag lyder emellertid inte under offentlighetsprincipen. Men det finns ändå mycket information att gräva fram. Alla företag ska presentera en årsredovisning som är tillgänglig för allmänheten. Hos Patent- och registreringsverket, www.prv.se, finns mer information om

företag.

Det går att söka både på bolagsnamn och privatpersoner. Man kan sedan se om till exempel en person äger ett företag. Söker man på ett företagsnamn får man upp företagets bolagsnummer och vilket slags företag det är. Man kan också ta reda på vilka som sitter i bolagets styrelse, bolagets vinst, om det finns skulder etc.

Denna information får man gratis om man ringer 060-18 40 00. Man kan också betala för att söka denna information elektroniskt.

Vad är ett diarium?

Myndigheterna brukar förvara alla handlingar som inkommer eller lämnar dem i ett diarium. Ett diarium är alltså ett register över dessa handlingar. Här brukar journalister kunna luska rätt på handlingar som senare visar sig vara delar av stora katastrofer och avslöjanden. Diarierna och myndigheternas arkiv är således en oumbärlig källa till information!

Om man skriver ett brev till kommunen och ber dem sluta att ge plats för cirkusar kan man hitta detta brev dagen efter i kommunens arkiv (om postgången funkar). Vem som helst kan då läsa detta brev.

Hos diarierna ska varje handling ha ett diarienummer (om ett brev till exempel är svar på en tidigare handling får de samma diarienummer), datum och en rubrik som anger vad ärendet handlar om. Man kan alltså ringa till kommunen och fråga om de fått någon fråga från cirkusar att låna mark av kommunen, från pälsfarmare som vill klaga på kommunens inspektör eller liknande saker.

Det enklaste är att ringa myndighetens växel och fråga efter diariet. De kan hjälpa sig att söka, även på sökord, till exempel "päls", "djurplågeri" eller "försöksdjur". Bor man nära myndigheten har man rätt att på plats titta i diariet (ofta en samling pärmar eller i en dator i elektronisk form).

Kostar det något?

Nej. Informationen ska vara gratis och tillgänglig för alla. Hos myndigheten ska man kunna ta kopior eller dessa ska skickas till er om ni inte befinner er på plats. Myndigheten har dock rätt att ta ut en avgift om det rör sig om mer än tio A4-sidor eller om det handlar om bandupptagningar på video- eller annan kassett. Men det är hårt reglerat hur mycket myndigheten får ta ut (allt finns preciserat i bestämmelsen "Avgiftsförordningen").

Måste myndigheten lämna ut all information?

Nej, men nästan allt. I Tryckfrihetsförordningens andra kapitel och i § 2 stadgas sju undantag, till exempel när det gäller "rikets säkerhet" eller för skydd av "enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden". Detta preciseras noggrannare i "Sekretesslagen". Särskilt det senare undantaget kan ställa till en del besvär för den grävande djurrättsaktiva personen. Det finns till exempel kommuner som vägrat att lämna ut information om pälsfarmer med hänvisning till skyddet för farmarens ekonomiska förhållanden. Tveka inte då att överklaga det beslutet. I de flesta fall där Djurens Rätt har överklagat har domstolarna gått på Djurens Rätts och offentlighetsprincipens linje.

Vad gör man om myndigheten vägrar?

Ibland händer det att myndigheterna trilskas. I så fall, stå på er! Hänvisa till offentlighetsprincipen/Tryckfrihetsförordningen.

Om de ändå nekar er begär ett beslut skriftligt och på vilket sätt ni kan överklaga detta beslut. Myndigheten är skyldig att informera er om detta. Om ansvarig person inte finns på plats är de skyldiga att hitta någon annan som kan handlägga er fråga. Säger de att ni måste vara där på plats för att få ut informationen så kan ni hänvisa till att ni inte alls behöver det.

Går det ändå inte, fråga tjänstemannen/kvinnan vad deras chef heter och att ni tänker kontakta denne. Ni kan också kontakta Justitieombudsmannen, JO, (www.jo.se) som är den instans som övervakar våra myndigheter. JO har handlagt många ärenden där folk har klagat över myndigheternas beteenden.

Några gånger har kommuner vägrat att handlägga ärenden från Djurens Rätt. När Djurens Rätt då har hänvisat till beslut från JO eller att man tänker kontakta JO har kommunen plötsligt blivit mycket hjälpsammare. Tidigare beslut kan beställas från JO.

Det är inte ovanligt att de anställda på myndigheter är dåligt informerade om offentlighetsprincipen. Vanligtvis kommer man långt med att snällt informera dem om medborgarnas rättigheter och deras skyldighet som myndighet. Att hota med en JO-anmälan är alltså den sista åtgärden man tar till.

Om det pågår en polisutredning (om till exempel djurplågeribrott) är det svårt att få ut skriftlig information och polisen har rätt att sekretessbelägga sådan information. Men både enskilda poliser och andra inblandade kan ha intressen i att berätta om fallet.

Kan man överklaga att information inte lämnas ut?

Ja. Det kostar inget och man har stora möjligheter att vinna sådana fall. Kom ihåg att ärendet ska behandlas skyndsamt. Ett avslagsbeslut borde ni kunna få samma eller nästföljande dag.

I avslagsbeslutet ska det stå hur man överklagar. Oftast har man tre veckor på sig att göra detta. Överklagandet skickas till myndigheten som får yttra sig och som sedan skickar vidare detta till domstolen (man bör också faxa kammarrätten för kännedom). Domstolen – vilken oftast är kammarrätten – avgör sedan. Även detta beslut kan överklagas.

Det är sällan det går så långt att man måste överklaga.

Om du ska göra det och känner dig osäker, kontakta Djurens Rätt så hjälper vi dig!

Är det värt att hålla på och gräva hos myndigheter?

Ja, absolut. Många stora avslöjanden har upptäckts av journalister eller privatpersoner efter att ha granskat offentlig information. Djurens Rätt skulle till exempel aldrig kunnat driva kampanjen mot kalvexport till Holland eller kunnat hitta de uppfödare i Kina som exporterar apor till Smittskyddsinstitutet (SMI) om man inte hade haft tillgång till öppna diariéer och offentliga arkiv.

Problem

- Sekretesslagen (oftast 8 kap. sekretesslagen §6 eller §7).
- Pågående polisutredning medför ofta att handlingar är sekretessbelagda (men enskilda poliser kan läcka som såll).
- Förbehåll; till exempel att man får ha informationen till och med en viss dag, eller att det bara är vissa personer som får ta del av den.
- Aidentifiering – man kan få ut en handling men utan personuppgifter.
- EU – har inte samma regler om öppenhet som Sverige.
- Avgiftsförordningen.
- PUL, Personuppgiftslagen.

Boktips

- *Murvlarnas lagbok*, Jeanette Gustafsdotter, Fojo, 2001.
- *Offentlighetsprincipen i praktiken*, Trond Sefastsson, Arena, 1999.
- *Konsten att undersöka företag*, Ragnar Boman, Mats Edman & Jan Mosander. Tiden, 1989.

Exempel på begäran om att få ut en handling:

<mottagare>

<datum>

Begäran om att få ut allmänna handlingar enligt 2 kap Tryckfrihetsförordningen

Med stöd av 2 kap 13§ TF begärs härmed kopior på samtliga inspektionsprotokoll från inspektioner gällande kalvexport hos Svensk Livkalvförmedling (ägare NN) under perioden december 2000 till och med dags dato. Enligt avgiftsförordningen har myndigheter rätt att ta ut avgift för kopior överstigande 10 sidor. Skulle avgiften överstiga 500 kronor vill jag bli underrättad om priset innan kopiorna skickas.

Observera att begäran att få kopia av allmän handling ska behandlas skyndsamt.

Om veterinärstationen anser att begärda handlingar inte kan lämnas ut på grund av sekretess, eller att ni avslår på annan grund önskas skriftligt beslut med besvärshänvisning.

Vänliga hälsningar

<underskrift>

<ditt namn och din adress>

Exempel på överklagande:

Kammarrätten i <ort>

<adress>

<datum>

Överklagande

Härmed överklagar undertecknad Göteborgs djurför-
söksetiska nämnds beslut om att inte lämna ut ansö-
kan med dnr 140-2000. Ordföranden hänvisar i beslut
den 16/8-00 (dnr Ö 13-2000) till sekretesslagen 2 kap.
2§ (1980:100). Enligt tryckfrihetsförordningen (TF) 2
kap. 12-13 §§ ska allmänna handlingar (såsom ansök-
ningar om djurförsök) lämnas ut på begäran. Sekretess
enligt 2 kap 2§ beläggs endast om det finns risk för
landets försvar eller vållar fara för rikets säkerhet.

Enligt uppgift har ansökan 140-2000 inlämnats av
en institution vid Göteborgs universitet. Denna institu-
tion sysslar knappast med verksamheter som rör rikets
säkerhet, varför ansökan borde kunna lämnas ut.

Undertecknad anhåller därför att snarast möjligt få
ta del av ansökan 140-2000. Om det ändå ej är möjligt
att få ut ansökan anhåller undertecknad om att få ut
de delar av ansökan som ej omfattas av sekretessla-
gen.

Vänliga hälsningar

<underskrift>

<ditt namn och din adress>

Utbildning

Vi måste hela tiden se till att vara kunniga om djur och djurrätt. Det gör vi genom att utbilda oss. Det är enklare än man kan tro att anordna en kurs. Och det är inte bara lärorikt, det är också roligt och inspirerande!

Planering

Boka in en eller flera föreläsare. Kontakta Djurens Rätt om du inte redan känner till några.

Fundera därefter över upplägget. Ofta är en endagskurs lagom lång. Då behöver du inte heller ordna övernattning. Tänk på att lämna plats för frågor, diskussioner och pauser.

Tid och plats

Skaffa en lämplig lokal. Ofta går det att ordna genom något studieförbund. Glöm inte heller att planera städning av lokalen efteråt. Fundera på vilken utrustning du och föreläsaren behöver: tv, video, datorprojektor eller skrivtavla?

Bestäm lämpligt datum och gå ut med en kallelse i Djurens Rätts tidningar, på internet och i medlemsutskick. Låt deltagarna anmäla sig innan ett visst datum. Ta då namn, telefonnummer och adress. Be dem avanmäla sig så fort som möjligt om de inte kan komma, så att ni kan beräkna lagom mängd mat.

Mat

Viktigast på hela kursen är ofta maten. Samtalen kring maten är ofta minst lika givande som föreläsningarna.

Bestäm i förväg vem som ska laga maten, vilken rätt ni ska servera och vem som ska köpa ingredienser. Ta reda på var maten kan tillagas och om det finns kök och köksutrustning på plats.

Ekonomi

En kurs kan vara nästan gratis. Med lite tur får ni tag på en billig eller gratis lokal. Föreläsaren kanske bara behöver lite reseersättning (eller är betald av Djurens Rätt). Men det är viktigt att fundera igenom kostnader innan kursen. Det är helt ok att ta en liten kursavgift som täcker mat och sånt.

Kontakta olika studieförbund och hör om de kan ge bidrag för kortare kurser.

Ibland kan man få sponsrad mat från grossister eller butiker.

Studiecirkel

En utbildning kan även ske i form av en studiecirkel. En cirkel är när några personer träffas regelbundet och lär sig något ämne tillsammans.

Det kan vara en specifik sakfråga (exempelvis EU:s bidragssystem) eller mer allmänt om djurrätt. Kontakta ett studieförbund för hjälp. De kan hjälpa till med tips om hur ni kan lägga upp cirkeln, låna ut en lokal, kopiera material och ge er andra ekonomiska bidrag.

Djurens Rätts rapporter och eventuellt tillhörande kampanjmaterial, är också lämpliga som material till studiecirkel.

Centrala utbildningar

Djurens Rätt anordnar även utbildningar dit medlemmar från hela landet får komma. Ofta sker de i samband med att en ny kampanj ska starta. Deltag gärna i en sådan – det är både roligt och lärorikt. Lokalorganisationer får inbjudan och anmälningsblankett i god tid.

Övrigt

Gör en utvärdering av kursen i slutet. Dokumentera skriftligt och/eller med kamera så kan fler ta del av den.

Internet

Internet har blivit ett oerhört viktigt verktyg för aktiva över hela världen. Den här boken kan inte gå in i detalj på hur ni kan använda er av internet, men däremot peka på olika användningsområden och var ni kan finna mer information.

Djurens Rätts hemsida

På Djurens Rätts hemsida, www.djurensratt.se, finns mycket information och många tips att hämta. Där kan ni hitta svar på vanliga frågor, information om vad som är på gång och skicka vädjanden och protester. Via hemsidan kan man bli medlem och komma i kontakt med lokalorganisationerna, ladda ner eller beställa gratismaterial och handla från shopen, bland mycket annat.

De som redan är medlemmar kan logga in på sidan och ta del av personlig information, anmäla sig till aktiviteter, anmäla intresse för särskilda frågor med mera.

Lokalorganisationer kan via hemsidan även få fram listor över sina medlemmar.

Mejl

Mejl (e-post) är ett mycket bra sätt att hålla kontakten. Lokalorganisationer får en officiell mejladress från Djurens Rätt som slutar på ”@djurensratt.se”. Kontakta regionens kampanjcoach eller webbredaktören för hjälp. Det finns även flera ställen på internet där du kan ordna en egen adress gratis.

Mejllistor

En mejllista är en mejladress som flera personer är anslutna till. Om du skickar ett mejl till den så får alla personer brevet. En hemsida där du kan skapa mejllistor är www.yahoo.com. Där kan du också leta upp och gå med

i de listor som redan finns.

Djurens Rätt har två viktiga mejllistor. Den ena heter Nyhetsbrevet. Den andra heter Kampanjnytt. Du kan anmäla dig till båda två på Djurens Rätts hemsida.

Hemsidor

Att göra en egen hemsida kan vara ett bra sätt att få ut information.

Via Djurens Rätts hemsida kan ni lägga upp en hemsida för lokalorganisationen med bland annat kalendarium, foton och rapporter från aktiviteter och annat kul! Utse en eller flera ansvariga för hemsidan. Dessa får en kurs av riksorganisationen i hur man går tillväga.

Det finns även en uppsjö av böcker och lektioner på internet som visar dig hur du kan göra en egen privat sida. Du måste också ha ett ställe att lagra din hemsida. Även det finns gratis.

Medlemsvärning

Vid alla aktiviteter inom Djurens Rätt är medlemsvärning en central del. Att värva medlemmar är viktigt av flera anledningar:

- Medlemmar informeras (utbildas) hela tiden om djur och djurrätt
- Aktiva värvas främst bland medlemmar.
- Djurens Rätt får in pengar till att trycka material, anställa folk som kan arbeta med djurrätt med mera.
- Genom att vi blir många blir vi en viktig maktfaktor inom politik och näringsliv.

Ha som grundtanke att fånga upp varje person som intresserar sig för vårt budskap på något sätt. Det är utmärkt ifall de skriver på en namninsamling och läser ett flygblad, men genom att värva dem som medlemmar vet vi att de inte glömmer bort frågorna efter ett litet tag. Deras engagemang och intresse hålls vid liv och fördjupas.

Satsa på Djurfaddrar

Medlemmar värvar vi dels indirekt genom att sprida information om djur och om Djurens Rätt. Dels direkt genom att informera om medlemskapet som ett sätt att arbeta mot förtrycket av djur.

Försök i första hand att värva Djurfaddrar. Det ger en stadig inkomst till Djurens Rätt och man tappar dem inte lika lätt då de inte måste välja att förnya medlemskapet en gång om året. Dessutom blir det mindre jobb för medlemsregistret. Som Djurfadder betalar man in en fast summa varje månad. Denna dras via autogiro från personens konto. Medlemskap och tidningen Djurens Rätt ingår. Dessutom får Djurfaddrarna särskilda utskick med rapporter om vad deras pengar går till. Det finns en minimiavgift men ingen maxgräns. Försök om möjligt att få

Djurfaddrar att ge lite mer än minsta summan redan från början.

Jämför gärna summan med vad till exempel en påse chips och läsk eller en veckotidning kostar. Många vill inte binda sig till autogiro direkt, men påtala gärna fördelarna med hur bekvämt det är.

Vanligt medlemskap räcker också långt och är ett viktigt steg in i djurrättsengagemanget. Håll koll på vilka olika medlemskategorier och avgifter som gäller. Detta beslutas av riksstämman varje år.

Värva direkt

Ha alltid med ett block för direktvärvning av medlemmar på plats. Det bästa är om personen blir medlem direkt när intresset har väckts. En folder eller ett inbetalningskort hamnar lätt i papperskorgen eller glöms bort när intresset har svalnat.

Ha alltid med foldrar för medlemsvärvning med inbetalningskort och blankett för Djurfadder på era aktiviteter. Detta kan kompletteras med annat informations- och kampanjmaterial eller ett lokalt flygblad.

Gåvor och rabatter

Utse gärna någon som ansvarig för medlemsvärvning, som ser till att ni har material och att medlemsvärvning finns med som en del i alla aktiviteter. Sätt upp ett mål för hur många Djurfaddrar/medlemmar ni ska värva under året och gör upp en plan för hur målet ska uppnås. Vilka aktiviteter lockar nya medlemmar? En fin premie för alla som blir Djurfaddrar är en framgångsrik metod. Det kan vara en tröja, nyckelband eller annan pryl från Djurens Rätts butik, rabatter i lokala butiker eller gratis inträde på en djurrättsfest eller konsert.

Riksorganisationen har förslag på kontrakt som ni kan använda för butiker som vill ge rabatt till medlemmar i Djurens Rätt.

Tipsa alla om att prenumerera på nyhetsbrevet via hemsidan. Sätt gärna upp dem på era eventuella lokala mejllistor om de vill ha lokal information.

Ta kontaktuppgifter

Alla intresserade vill förstås inte bli medlemmar direkt på plats. Försök fånga upp dem på annat sätt. Till exempel genom att anmäla sitt intresse av att få hem mer information från Djurens Rätt via en särskild intresseanmälningslista eller en inbjudan till ett kommande arrangemang. En sådan lista är särskilt viktig att ha med vid skolpresentationer, möten och föredrag, där man inte ges samma möjligheter att värva medlemmar direkt på plats. Dessa kan beställas från Djurens Rätt och skickas även dit när de blivit ifyllda. Personalen skickar därefter ut aktuellt material om organisationen.

Dela ut flygblad på platser där det samlas intresserade (djurintresserade, miljöengagerade, hälsoinriktade personer, till exempel vid ”hundens dag”, hälsomässor och liknande evenemang).

Samarbeta med lokala djurklubbar och gör utskick tillsammans.

En djuretisk affär

En spännande fråga att driva är att försöka få en djuretisk profil på någon av matvaruaffärerna i kommunen. Om ni vill driva detta rekommenderas ni att läsa Lars Anderssons bok *Rätt & fel för miljö*. Han drev ICA Fokus i Lund som under 1990-talet gjorde sig känt för att slänga ut miljöfarliga varor och i stället ta in miljövänliga sådana. De miljöfarliga varor som ändå var kvar hängde bakom svarta plastremsor som kunderna var tvungna att gå igenom för att köpa varorna.

Detta ledde både till att Andersson sålde nästan enbart miljövänliga prylar, att SVT gjorde ett miljöprogram om Anderssons affär samt att Lars Andersson tjänade massor med pengar. Det finns ett intresse hos konsumenter att tänka etiskt, det gäller bara för oss att övertyga affärsidkarna om att så är fallet.

Tips

- Läs Lars Anderssons bok. Den är väldigt lättläst och kan vara bra att hänvisa till.
- Kolla med de olika affärsidkarna i stan. Finns det någon som har ett intresse av djurrätt/djurskydd?
- Gör en inventering av affären. Vad är djuretiskt och vad är inte?
- Presentera ett förslag på vilka varor som kan bytas ut, skyltas på ett annat sätt och/eller gömmas bakom svarta plastremsor eller dylikt. Här kan det vara svårt att få ägaren att ta bort köttprodukter men man kan ju plocka bort de mest vidriga köttprodukterna samt skylta bättre för sojaprodukter, quorn och dylikt.

Djurrättskafé

Det kan vara bra att arrangera en träffpunkt där aktiva kan umgås, köpa veganfika och hämta material. Att lära känna varandra och ha trevligt även utanför det direkta djurrättsarbetet är bra. Det stärker sammanhållningen i gruppen och gör det enklare att samarbeta och motverka konflikter. (Samtidigt är det förstås viktigt att man håller fast vid kontakten med vännerna utanför rörelsen!)

Föreläsare

Ett djurrättskafé kan även arrangeras som en öppen aktivitet. Kanske finns det någon i er lokalorganisation som kan föreläsa, kanske kan ni bjuda in någon annan intressant person att föreläsa. Sälj – eller bjud på – fika.

Arrangemang

Boka en lokal och gör reklam för en öppen kväll i tidningarnas kalendarier.

Läs mer i avsnittet ”Offentliga möten”.

Diverse

Det går självklart att göra en massa andra bra saker som djurrättsaktiv. Använd din fantasi! Här följer några andra enkla tips:

- Beställ gamla nummer av medlemstidningarna och lägg ut i skolor och på bänkar (i exempelvis bus-sar, tunnelbana eller tåg).
- Be ditt bibliotek att prenumerera på Djurens Rätts medlemstidningar. Glöm inte att även prata med skolbiblioteken.
- I England anordnades en gång en discodans för djuren i stället för en demonstration. Det gav ett positivt intryck och fick mycket uppmärksamhet. Discot arrangerades utanför en verksamhet som de aktiva ville protestera mot.

Argumentation

Språket

När vi diskuterar djurrätt vill vi ju gärna vinna diskussionen. Men vad menar vi egentligen med ”vinna”?

Det är viktigt att inte tänka på den du diskuterar med som en fiende. Du vill ju göra den till en vän – om inte personligen så i alla fall en vän till djurrättstanken.

Det är också viktigt att komma ihåg att okunskap inte är brottsligt. Troligen tyckte du tidigare själv att det var helt ok att äta kött och utnyttja djur.

Blockeringar

Den amerikanska författaren och aktivisten Carol J Adams skriver att alla köttätare borde uppfattas som *blockerade vegetarianer*. Med det menar hon att köttätaren vet att det vegetariska valet är bättre men ändå avstår från att göra det. Och därför slår hon eller han budskapet ifrån sig – påminnelsen är ovälkommen. Det är enklare att stanna kvar i okunnighet.

I boken *Living among meat-eaters* (Att leva bland köttätare) ger hon sju regler för hur man talar med köttätare och undviker att aktivera blockeringen:

1. Diskutera inte vegetarism vid måltider där andra människor äter kött eller mejeriprodukter. Detta gör bara köttätaren mer defensiv. Säg att du gärna pratar om saken, men att du hellre diskuterar frågan senare när ni inte äter.
2. Känn inte att du måste försvara eller demonstrera din ståndpunkt till varje pris. Se i stället alla former av interaktion med köttätare som delar av en medvetandehöjande process och försök hjälpa dem att komma över sina blockeringar.
3. Tänk inte att du måste svara på varje fråga om allting mellan himmel och jord. Skaffa en bunt argumentsamlingar och flygblad om vegetarism

som du kan ha till hands och dela ut.

4. Tala till köttätare som du skulle tala till ett vilt djur: med mjuk röst och utan hastiga kroppsrörelser. Le, lyssna lugnt och nicka när de pratar. Omformulera vad de säger och upprepa det, så att de förstår att du lyssnar och har förstått.
5. När du glider in i en konversation, se till att dina första uttalanden markerar ett samförstånd med den andra personen: ”Ja, det är en intressant poäng...” Sedan kan du till exempel följa upp med ”Många människor vet inte att...” Detta gör det möjligt för dig att presentera information på ett sätt som inte är personligt nedlåtande eller konfrontativt. Till exempel: ”Många människor vet inte att djuren i lantbruket lider svårt av trängsel, stress och annan hantering. Jag väljer att inte bidra till detta. Jag undrar vad folk kan göra mer, förutom att bli vegetarianer.”
6. I sociala sammanhang är det klokt att aldrig försöka övertala någon att ändra sina matvanor.
7. Om du ignorerar regel nummer 1, eller om du regelbundet dras in i konversationer mot din vilja, är det viktigt att du håller koll på vart diskussionen tar vägen. Om samtalet rör sig i en riktning som inte är konstruktiv – var beredd att avsluta det.

Ur artikeln *Lär dig att förstå köttätarna* av Per-Anders Svärd (Djurens Rätt 5/2002).

Verbal aikido

Denna debatteknik använder sig av meningsmotståndarens egen rörelse (åsikter), för att undvika blockeringar. I korta drag består den av följande punkter:

- Lyssna på den andre – avbryt inte; den andre kommer inte att lyssna på *dig* om du själv avbryter.

- Identifiera dig med den andre och försök förstå, då kan du lättare få över den andre till dina tankenbanor.
- Erkänn giltigheten i den andres argument, så att hon eller han sänker garden.
- Formulera din åsikt som personlig snarare än allmän, då lyssnar de mindre dömande.
- Behåll känslan av att deras ord är dina, och led konversationen dit du vill.

Läs mer om verbal aikido i boken *Djurrätt* av Lisa Gålmark (Nya Doxa 1998).

Undvik fula knep

Det finns ett antal vanligt förekommande knep som motståndare kan använda sig av. Om du känner igen knepen kan du avslöja dem och samtidigt vinna sympati från åhörarna.

Förnekande. De förnekar att problemet finns. Förbered dig genom att innan en debatt ta reda på hur din motståndare agerat vid förslag till förbättringar för djuren.

Logiskt felslut. De förnekar att det finns något problem så länge motsatsen inte bevisats. Vänd på argumentet. Ta reda på om din motståndare har ett egenintresse i att rådande förhållanden kvarstår (kanske är de ekonomiskt inblandade).

Förbättringar är försämringar. De hävdar att förbättringar i själva verket är försämringar. Detta knep motverkas med hjälp av fakta.

Förändringar är omöjliga. Om de hävdar detta kan du exemplifiera med andra förändringar som tyckts omöjliga men ändå genomförts (exempelvis åtta timmars arbetsdag).

Förändringar äventyrar framstegen. De hävdar att förändringar kommer att äventyra tidigare framsteg. Du kan då exemplifiera med att tidigare förändringar inte lett till försämringar, utan tvärtom.

Undergräva. Genom att undergräva frågors legitimitet så försöker de vinna debatten. Ett exempel: du talar om djurrätt. Du får frågor som ”om du är i ett brinnande hus och du måste välja mellan att rädda hunden eller din bror, vem väljer du?”. Om du skulle ge ett ”extremt” svar på den frågan, så faller ju inte alla dina argument mot djurindustrin för det. Men eleven/eleverna kommer kanske att tycka det. Säg i stället ”människan”, och fråga eleven vad det har med grymma slaktmetoder att göra.

Falskt auktoritetsstöd. Genom att hänvisa till auktoriteter som inte namnges (”Forskare har bevisat att...”) kan vad som helst låta troligt. Ge motfrågor: ”vem”, ”när” och ”var har du läst det?”.

Generaliseringar. Att göra dåliga argument till allmän sanning. ”Alla veganer eldar upp lastbilar”.

Vinkling. Att utelämna vissa fakta. Exempelvis: ”Vi tar väl hand om våra höns”. Ja, men hur behandlar ni de kycklingar av manligt kön som föds? Maler ni ned dem levande som andra uppfödare gör?

Personangrepp. Du kan få höra saker som: ”jag är faktiskt lärare och jag kan de här frågorna, det är väl knappast du”. Ja, om du inte är lärare, så är det bra att ha några referenser i huvudet att slänga fram, några kända författare eller vetenskapskvinnor och -män. Det är också bra att ta med någon (neutral) bok, tidningsartikel eller kanske ett filmklipp som säger samma sak som du.

Att byta spår. Att inte svara på frågan utan på en annan fråga. Ställ då om frågan.

Språkbarriär. De använder ett (ofta akademiskt) språk för att frysa ut dig.

Tradition. ”Så har det alltid varit”. Men det gäller i såna fall många andra fenomen som vi trots allt gemensamt arbetar mot (som krig, mord och våld).

Omskrivningar. De döljer verkligheten bakom förskönnande omskrivningar (”skörda” i stället för gå ut i skogen och skjuta ihjäl djur).

Ordens makt

Kalla saker för dess rätta namn. Det heter att *döda* djur, inte att förädla dom. Djurens lidande döljs ofta bakom omskrivningar.

Det är viktigt att vi tänker på vilket språk vi använder när vi argumenterar för djurs rättigheter. Förutom att vara trevlig, saklig och försöka behålla sitt lugn, så finns det en del språkliga fallgropar man ska försöka undvika. Som företrädare för Djurens Rätt ska man tänka på att många vanliga termer om djur i vårt språk, används för att avpersonifiera djur och få dem att framstå som en produkt. Vi försöker också att tala om djur som individer och inte i termer av hela populationer. Det är det enskilda djurets intressen vi företräder.

Samtidigt får inte vårt språk skilja sig så mycket från normen att allmänheten har svårt att ta till sig våra argument.

Exempel på uttryck som bör undvikas: Att tala om ”äkta” päls och ”fuskpäls”. ”Äkta” står för något positivt, ”fusk” för något negativt, av sämre kvalité. Använd hellre ”djurpäls”, ”päls av minkar” och ”syntetpäls”.

Likaså försöker vi undvika nedlåtande uttryck om djur. ”Svindyr”, ”bete sig som ett svin”, ”dum som en åsna”, ”grisigt” är några exempel på sådana uttryck.

Frågor och svar

Följande avsnitt ger svar på vanliga frågor och påståenden om djurrätt.

På Djurens Rätts hemsida finns fler vanliga frågor och svar. Du kan även vända dig till Djurens Rätts personal om det är något som du har svårt att svara på.

På internet finns ett flertal argumentationshjälpredor om djurrätt, både på svenska och engelska.

Djurens Rätt

Vilka är Djurens Rätt och vad jobbar ni med?

Det här är den grundläggande informationen om Djurens Rätt, som alla representanter för organisationen bör ha i ryggmärgen:

Djurens Rätt (som tidigare hette Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök) bildades 1882 och är i dag Sveriges största djurrättsorganisation, med närmare 36 000 medlemmar. Vi är partipolitiskt obundna och jobbar med lagliga metoder för ett djurvänligt samhälle.

Grunden för vår djursyn är att djur har rätt att bete sig naturligt och måste respekteras som unika individer. Det är utifrån den djursynen vi vill stoppa det lidande som människor utsätter djur för. Huvudområdena för vår verksamhet är djurförsök, lantbrukets djur och pälsindustrin.

Vi arbetar med ett brett perspektiv för att nå vårt mål. Genom att påverka politiker och myndigheter arbetar vi för att förändra djursynen i lagar och bestämmelser. Genom opinionsbildning mot allmänheten, arbetar vi för att öka respekten för djur och skapa medvetna konsumenter som handlar djurvänligt.

Hur finansieras er verksamhet?

Vår verksamhet är helt beroende av frivilliga bidrag, såsom medlemsavgifter, gåvor och arv.

Lantbruk

Vad händer med de öppna landskapen om alla blir veganer?

Mark som idag används för att odla foder åt djuren kan då användas till att odla föda åt människor¹. Att alla är veganer behöver heller inte betyda att det inte ska finnas några andra djur än människor. Betande djur kan leva ett gott liv som landskapsvårdare, utan att för den skull förtryckas.

Enligt Naturvårdsverket bör cirka 60 000 hektar naturliga betesmarker i landet hävdas. Beräkningar av hur många nötkreatur som krävs för att hävda dessa betesmarker visar att vi skulle kunna minska köttkonsumtionen med 75–80 procent och ändå klara hävden⁸.

Kor behöver ju inte dödas, så mjölk är väl ok?

Kalven tas för det mesta från kon direkt eller någon dag efter födseln. Det naturliga för kalvar är att dia kon mellan fem och tio gånger per dygn under den första månaden⁶. Ett annat stort problem är att under vinterhalvåret står de flesta kor i Sverige uppbundna inomhus⁵. Kor är mycket sociala djur med stort behov av rörelse och sociala kontakter med andra individer i flocken. Att binda korna gör det helt omöjligt för dem att bete sig naturligt.

Vad få tänker på är att 65 procent av det svenska ”nötköttet” kommer från djur inom mjölkindustrin¹¹. Kon slaktas när det inte längre är ekonomiskt lönsamt att ha kvar henne för mjölkproduktion. Då är hon ungefär fem år gammal. Hankalvarna (hälften av alla kalvar som föds) kan ju inte utnyttjas för mjölkproduktion, utan föds upp och slaktas för köttets skull. De har det ofta mycket dåligt med spaltgolv utan strö att ligga på.

Djuruppfödningen är mycket värre utomlands.

Den svenska djurindustrin är, liksom djurindustri i andra

länder, full av problem för djuren. De drivs till att producera mängder av mjölk och ägg och växa i rekordtakt för att dödas och ätas upp. Uppväxtmiljöerna tillgodoser inte djurens behov av att utföra sitt naturliga beteende och i samband med stressande transporter skadas och självdör varje år tiotusentals individer⁹. Vid slakteriet väntar en för djuren ny omgivning, konstiga dofter och personal som jobbar under hård tidspress. Den här hanteringen borde inget djur behöva utsättas för. Att det i vissa fall är värre någon annanstans gör det inte okej att stödja något här som också är dåligt.

Det är inte lönsamt att behandla djuren dåligt.

Att djuren ”producerar” är ett vanligt argument för att de mår bra. Sanningen är den att det inte finns något sådant samband⁶. Funktioner som att växa, lägga ägg och producera mjölk påverkas inte i första taget eftersom det är funktioner som har att göra med överlevnad och förökning. En gris som inte får böka växer ändå och en ko som står uppbunden och inte har möjlighet till rörelse eller sociala kontakter producerar fortsättningsvis mjölk.

Djuren får tak över huvudet och mat. Så de har det ju till och med bättre än de vilda djuren.

Tak över huvudet och mat kan tyckas vara det enda som räknas. Sett ur ett mänskligt perspektiv, kommer man ganska långt med det. Andra djur däremot, har behov utöver tak och mat som kan vara minst lika viktiga. En ko till exempel kan fysiologiskt sett vara mätt då hon fått mat, men ändå inte vara nöjd. Kor har ett behov av att söka föda (beta) under många timmar per dygn eftersom det var det naturliga sättet att överleva hos kornas förfäder. Djuren har en inre ”motivation” att utföra vissa beteenden. Sådana beteendebeständigheter lever kvar i generation efter generation trots intensiv avel för till exempel hög mjölkproduktion.

Vi har en bra djurskyddslag som ser till att djuren kan bete sig naturligt.

Att en lag finns betyder inte att verkligheten ser ut på ett visst sätt. Djurskyddslagen, som säger att djur ska hållas och skötas så att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt, är långt ifrån uppfylld. Trots att vi har djurskyddslagen tvingas svenska grisar att leva under oerhört trånga och understimulerande miljöer, utan eller med bara lite strö. Kycklingarna kläcks i maskiner, får aldrig träffa hönan och trängs ihop så många som 24 stycken per kvadratmeter. Korna står uppbundna och flera miljoner hönor är instängda i burar³.

Jag köper Krav-produkter, då har djuren haft det bra.

Det stämmer att "Krav-djuren" många gånger levtt ett bättre liv än djur från det "vanliga" lantbruket. Men tyvärr finns det stora brister även där. Precis som "vanliga" smågrisar kastreras även "Krav-grisarna" utan bedövning och kycklingarna är av samma snabbväxande raser som "vanliga" kycklingar som i många fall lider av benproblem¹⁰. Transporter och slakterierna slipper inte heller "Krav-djuren" undan.

Djuren i lantbruket äter sånt som vi inte kan äta och gör om det till mat för människor.

Djuren omvandlar vegetabilier till animalier, men de gör det inte särskilt effektivt. I kött från grisar och kycklingar och i ägg från höns, finns bara 20–25 procent av energin kvar av den energi som fanns i fodret¹. Det går åt tre gånger så mycket energi att producera samma mängd protein i griskött jämfört med protein i baljväxter¹.

Så ni vill släppa ut alla kor, grisar och hönor i naturen?

Nej. Idag föds det upp och slaktas 75 miljoner djur⁷ inom djurindustrin i Sverige varje år (förutom alla fiskar). De föds upp för att producera ägg och mjölk och för att slak-

tas och själva bli mat. Som det är idag finns inte djuren för sin egen skull utan utnyttjas av människor. Om ingen längre ville äta kött och andra animaliska produkter, skulle inte heller alla de här djuren födas.

Fiskar kan väl inte känna smärta?

Många forskare är idag övertygade om att fiskar kan känna smärta och lida². Trots det plågas fiskar regelbundet. De fångas på krokarna för "nöjes" skull och kvävs till döds när de dras upp i luften. Bara i Sverige dödas varje år cirka 260 miljoner kilo fiskar, varav fem miljoner kilo fiskar föds upp i så kallade "fiskodlingar"⁴. Fångst, hantering, bedövnings- och slaktmetoderna är mycket stressande och leder till svårt lidande.

Fotnoter

1. Bruce Å, Egonsson D, Karlsson T & Pettersson O (1997) Vegan – Vegetarian – allätare? SLU Kontakt nr 3.
2. Chandroo KP, Duncan IJH & Moccia RD (2004) Can fish suffer?: perspectives on sentience, pain, fear and stress. *Applied Animal Behaviour Science* 86, 225–250.
3. Djurskyddsmyndigheten (2005) Avvecklingen av värphönsburar utan sittpinne, rede och sandbad. Kvartalsrapport, december 2005.
4. Fiskeriverket (2005) Fakta om svenskt fiske.
5. Gustafsson I (2005) EU ger eko bland korna – från uppbundet till lösdrift. Examensarbete för agronomexamen, Sveriges lantbruksuniversitet.
6. Jensen P (1992) Djurens beteende och orsakerna till det. LT:s förlag, Stockholm.
7. Jordbruksverket (2005) Animalieproduktion. Års- och månadsstatistik – 2005:8.
8. Karlsson T & Pettersson O (1997) Hur mycket kött kan produceras från de naturliga betesmarkerna? Opublicerat material, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.
9. Livsmedelsverket (2005).
10. Sanotra GS & Berg C (2002) Investigation of lameness in the commercial production of broiler chickens in Sweden. Sveriges lantbruksuniversitet. Specialarbete 22.
11. Sveriges Nötköttproducenter (2005) Hemsida: www.notkottsproducenter.se, sidan uppdaterad juni 2005.

Päls

Päls är miljövänligt och mycket bättre än syntetiska material.

Djurens Rätt är en djurrättsorganisation som arbetar för djurens rättigheter. Vår uppgift är att se saker och ting i samhället utifrån djurens situation och bevaka deras intressen. Pälsdjursnäringen dödar bara i Sverige drygt 1,3 miljoner djur och djuren hålls under villkor som inte ens uppfyller djurskyddslagens krav¹. Det är det väsentliga för oss.

Sedan stämmer inte påståendet att päls är miljövänligt. 2005 fattade Miljööverstyrelsen ett beslut om att en minkfarm på Gotland måste läggas ner eftersom den påverkade miljön negativt. Under beredningen av skinnen används dessutom i många fall miljöstörande kemikalier.

Många människor, både i Sverige och utomlands, är beroende av pälsproduktion för att kunna överleva.

Pälsnäringen är inte sysselsättningsmässigt dominerande i någon kommun i Sverige. Den kommun där pälsdjursuppfödningen spelar störst roll för sysselsättningen är Sölvesborg, där den endast motsvarar en sysselsättningsandel på 1,43 procent². Landsbygden kommer att kunna leva utan en pälsproduktion.

Varje samhälle måste utvecklas så att det blir djuretiskt hållbart – det gäller även samhällen som till stor del lever på att jaga vilda djur. I det arbetet måste pälsjakten ersättas av någon annan syssla.

Om djur för pälsproduktion inte får födas upp i Sverige, sker uppfödningen någonstans i utlandet där förhållandena är värre.

Sverige kommer genom att ställa stränga krav på pälsdjursnäringen att kunna bidra till utveckling inom andra länder. Redan idag sneglar flera länder på de förändringar

som regeringen aviserat inom minknäringen, och som kommer att innebära – ifall de genomförs – att minknäringen avvecklas².

Det är naturligtvis viktigt att man arbetar både nationellt och internationellt för hårdare krav på pälsdjursnäringen. Djurens Rätt arbetar inom båda områdena. Strategiskt sett så är det avgörande att Sverige vidtar de nationella åtgärderna som vi finner nödvändiga. Om vi inte gör det, utan väntar på att alla länder i världen ska gå framåt i gemensam takt, så kommer i praktiken inget alls att hända.

Att leva sitt liv i en bur är i alla fall bättre än att inte leva alls.

Det är svårt att jämföra ett existerande liv med ett icke-existerande liv. Om livet i buren innebär omöjlighet att leva naturligt och att det leder till grava beteendestörningar så är det inget eftertraktansvärt.

Djuren på pälsfarmerna är "domesticerade", det vill säga inte längre vilda, och känner inte till något annat liv.

Djuren på pälsfarmerna står under domesticering. De är inte anpassade till ett liv på pälsfarmerna. Om så vore fallet skulle det inte finnas så stora djurskyddsproblem i farmerna som det gör¹.

Varför släpper ni ut minkar i naturen?

Djurens Rätt släpper inte ut minkar i naturen. Vi arbetar alltid med lagliga metoder.

Alla minkar som djurvänner har släppt ut dödar mängder med fåglar varje år.

Ja, det stämmer. För många av de vilda djuren blir vardagen en helt annan när det helt plötsligt dyker upp ett stort antal rovdjur i miljön. Det lidande som bytesdjuren blir utsatta för är förmodligen ganska stort.

I sammanhanget ska man dock ha klart för sig att de

minkar som finns i naturen i första hand inte kommer från minkutsläpp, utan de kommer från minkar som har tagit sig ut ur farmerna. Så länge som vi har haft pälsfarmer i Sverige har det förekommit att djur tar sig ut från dem.

Djuren i pälsindustrin mår bra i sina burar, annars skulle inte pälsarna bli fina.

Aveln i farmerna har varit inriktad på att just få fram välpälsade djur. Men det säger lika lite om hur djuren inom pälsindustrin mår som att hönorna skulle må bra i burar bara för att de lägger ägg.

Om man ska studera hur djuren mår inom pälsindustrin måste man använda de metoder som utvecklats inom bland annat etologin. Samstämmigheten är stor kring att pälsdjuren inte mår bra i burarna^{1,2}.

Vad har ni för rätt att säga till andra vad de ska arbeta med?

Djurens Rätt tar sig friheten att ha synpunkter på allt som påverkar de enskilda djurindividernas situation, oavsett hur det etiketteras.

Ingen köper ju päls nuförtiden – det här är en "icke-fråga"!

Det stämmer inte. Auktionspriserna på minkskinn har stigit under de senaste fem åren. Den svenska pälsindustrin gör stora ekonomiska vinster³. Mycket av den svenska pälsproduktionen går på export.

Fotnoter

1. Djurens välfärd och pälsdjursnäringen, SOU 2003:86.
2. Minknäringen i Sverige, DS 2005:32.
3. SCB, företagsstatistiken.

Djurförsök

Varför är försök på djur ett etiskt problem?

Det grundläggande problemet med djurförsöken är att många miljoner djur över hela världen utsätts för lidande och dödas varje år. Inget av dessa djur har skrivit på något medgivande till att utnyttjas och dödas i experiment. Vi människor använder djur i försök för att vi har makten att göra det. Men makt ger inte rätt.

Djurplågeriet på laboratorierna kan inte försvaras med att djuren ser annorlunda ut eller är mindre intelligenta än människor. Om det var riktigt skulle vi lika gärna kunna utföra experiment på människor som ser annorlunda ut eller är mindre intelligenta. Men det skulle vara moraliskt oacceptabelt. Därför kan inte heller djurförsöken försvaras med detta argument.

Som djurrättsförespråkare anser vi att inga medvetna, kännande varelser ska utnyttjas till något som de själva inte gynnas av som individer. Djurens liv och upplevelser är viktiga för dem själva. Vi människor har en moralisk skyldighet att respektera detta och lämna djuren i fred.

Vad utsätts djuren för i försöken?

Djur i försök utsätts ofta för en rad procedurer som kan medföra både fysiskt och psykiskt lidande:

- Djur utsätts för skapandet av inflammationer, infektioner, tumörer och genmanipulering som leder till sjukdomar.
- Djur utsätts för ingrepp i nervsystemet vilket kan leda till förlamningar och rörelserubbningar.
- Djur utsätts för operationer som påverkar deras hälsa och kan leda till en smärtsam läkningsprocess.
- Djur utsätts för irriterande substanser på huden, genom inandning eller genom injektioner.

- Djur utsätts för svält eller törst under långa perioder.
- Djur används i experiment med narkotika, alkohol och tobak.
- Djur fixeras under experimenten så att de inte kan röra sig.
- Djur förgiftas till döds i giftighetstester som kan pågå i dagar, veckor eller till och med månader.
- Djur utsätts för provtagningar där bitar av tår eller svansar klipps av utan bedövning. Även i de fall där djuren sövs kan själva sövningen upplevas som stressande och plågsam.
- Djur utsätts för beteendeförsök där de skräms eller utsätts för smärta så att flykt- och undvikande beteende kan studeras.
- Genmanipulering av djur blir allt vanligare på laboratorierna. Varje år genmanipuleras tiotusentals djur, främst möss, i Sverige. Till exempel har experiment utförts med manipulerade möss som är så genetiskt skadade att de dör inom tre veckor efter födseln. Andra genmanipulerade möss har fått hjärnor som växer utanför skallbenet och har en onormal utveckling av hud och tänder. Ytterligare exempel är genmanipulerade möss som drabbas av muskelsvaghet, dövhet, starr, depression, svårigheter att svälja, bristande körtelfunktioner, nervskador och bristande koordination.
- Laboratoriemiljön är inte en naturlig hemvist för någon djurart. Djur i försök tvingas ofta leva hela sina liv i minimala burar och behållare, ibland i svår trängsel med andra djur och ibland helt isolerade. Detta leder till stress och lidande.

Ger inte djurförsöken pålitlig medicinsk kunskap?

Experiment på djur ger svar på frågor om hur djur fungerar. Men det är inte självklart att dessa resultat direkt

kan överföras till människor. Människor och andra djur tillhör olika arter, som under årmiljoner av evolution har anpassats till olika miljöer och olika sätt att leva. Alla djurarter skiljer sig därför åt när det gäller deras genetiska uppsättning och samspelet mellan deras inre organ. Detta har givit upphov till stora biologiska och medicinska skillnader mellan arterna. En mikroskopiskt liten skillnad i generna kan ge upphov till stora skillnader mellan olika arter när det gäller hela kroppens fysiologi, anatomi, neurologi, biokemi och immunförsvar.

Naturligtvis finns det också likheter mellan människor och andra djur. Men enbart djurförsök räcker sällan för att avgöra om vi är lika eller olika i ett visst medicinskt hänseende. Det är ofta först när vi fått reda på hur människor reagerar på en viss medicin som vi kan säga att djur och människor fungerar lika eller olika. Missvisande experiment på djur kan därför i värsta fall leda till att människor utsätts för farliga mediciner, eller till och med till att viktiga mediciner aldrig blir upptäckta. Större resurser måste därför läggas på fortsatt utveckling av djurfria forskningsmetoder, speciellt sådana som bygger på data från människor.

Men det finns väl inga andra metoder?

Redan idag används en rad djurfria metoder i forskningen. Många har redan lett till effektiva behandlingar av sjukdomar. Några exempel på forskningsmetoder utan djurförsök:

In vitro-studier. Studier av cell- och vävnadsodlingar i laboriemiljö. Med hjälp av celler och vävnader från människor kan vi få säkrare information om hur människor reagerar på kemikalier och mediciner.

Epidemiologiska studier. Genom att studera hur sjukdomar sprider sig och vilka människor som drabbas kan vi lära oss mer och lättare förebygga sjukdomar hos människor.

Datormodeller och matematiska modeller. Med hjälp av modern datorkraft och avancerad programvara kan biokemiska reaktioner i kroppen simuleras i datormodeller. Dessutom kan datorerna spara och systematisera stora mängder information och kunskap. Datorer kan också ersätta onödiga dissektioner och anatomiska studier i undervisningen.

Genetiska studier. Kartläggningen av de mänskliga generna har givit oss möjlighet att bättre förstå varför människor är mottagliga för fosterskador, cancer och många andra sjukdomar. Kunskapen om generna kan kanske på sikt ge oss skräddarsydda mediciner för varje individ, vilket också skulle minska risken för onödiga biverkningar.

Forskning på icke-medvetna organismer. Flera organismer som saknar nervsystem och därför inte kan uppleva lidande kan användas i forskningen, till exempel bakterier, jäst, svampar och alger. Mänskligt insulin till diabetiker kan sedan flera år tillbaka produceras med hjälp av modifierade bakterier.

Kliniska studier. Kliniska studier har alltid varit en central del i den medicinska forskningen. Genom noggranna observationer och analyser av sjukvårdens patienter skulle mer information om sjukdomar och verksamma botemedel kunna systematiseras och komma fler till nytta.

Obduktioner. Även obduktioner har varit en viktig källa till medicinsk kunskap. Obduktioner avslöjar också information om sjukdomar som inte syns i vanliga diagnoser. Den döda människokroppen kan också användas i undervisningssammanhang.

Studier av mediciner på marknaden. Systematisk återrapportering av effekter och biverkningar hos existerande mediciner skulle kunna ge oss viktig information om nya sätt att använda redan kända preparat.

Nya teknologier. Med modern teknologi har det blivit lättare att studera människokroppen direkt, utan att ta omvägen via djurförsök. Med hjälp av mikroskop, ultra-

ljud, elektrokardiogram, elektroencefalogram, kemiska analyser, röntgentekniker och olika scanningsteknologier som PET- och CAT-scan kan vi nu skaffa direkt kunskap om människokroppen på en rad olika nivåer.

Eftersom djurförsöken har blivit så etablerade i forskarsamhället satsas tyvärr allt för lite tid och pengar på att ta fram nya djurfria forskningsmetoder. Läkemedelsföretagen gör enorma vinster men nästan inga pengar återinvesteras i forskning som går ut på att avskaffa oetiska djurförsök. Det krävs betydligt större resurser från staten och företagen för att driva på denna utveckling.

Men varför fortsätter djurförsöken om de är oetiska?

Läkemedels-, kemi- och biokemibranscherna tillhör världens största och mest lönsamma industrigrenar. Stora delar av den medicinska forskningen går idag ut på att finna komplicerade farmakologiska lösningar på olika hälsoproblem – lösningar som helst ska kunna säljas dyrt i pillerform. För att dessa varor ska tillåtas på marknaden kräver lagen att ett antal djurförsök utförs för varje ny produkt.

Djurförsöken ser också vetenskapliga ut på ytan. Möjligheterna för forskaren att detaljstyra experiment med djur är mycket större än när det gäller kliniska studier av människor. Djurförsök ger därför ett vetenskapligt intryck och gör det lätt att producera samstämmiga resultat. Vill du hävda dig och göra karriär i forskarvärlden är det därför praktiskt att syssla med djurförsök. Det är genom sådan verksamhet nya forskare skaffar sig meriter och gamla forskare vinner anseende. Håller du på med djurförsök är det också lättare att producera den typ av hårddata som kan hjälpa dig att få dina forskningsresultat publicerade i vetenskapliga tidskrifter. Forskning som bygger på djurförsök har också en hög status i universitetsvärlden och får ofta mycket större bidrag än andra forskningsmetoder.

En annan viktig anledning till att djurförsöken fortsätter är hemlighetsmakeriet kring verksamheten. Dörrarna till djurförsökslabben är stängda, låsta och hårt bevakade. Ofta betraktas djurförsöken som viktiga företagshemligheter. Dessutom överdrivs nyttan med djurförsök ofta av de krafter som har stora ekonomiska intressen i frågan. Folk i allmänhet vet inte vad djuren utsätts för i tester och experiment, utan litar blint på forskarna. Djurförsöksanhängarna har sedan länge övertaget i samhällsdebatten. Det gör att de lätt kan bortse från eller förlöjliga sina kritikers invändningar. Samtidigt kan de själva försvara djurförsöken dogmatiskt utan att riskera att bli betraktade som extremister.

Djurförsöksverksamheten är ännu ett exempel på att samhället har blivit fastlåst i ett system av föråldrade och oetiska teknologier. Enorma laboratorieanläggningar har byggts för att hålla djur instängda, och många forskare har utbildats till att ta djurförsöken för självklara. Dessutom tjänar både forskarna och universiteten pengar på djurförsöken, i form av löner och bidrag. På det sättet har vårt samhälle "byggt in" sig i ett system av djurutnyttjande som är svårt att ändra på.

Kan djurrättsförespråkare själva ta mediciner som har djurtestats?

Mediciner måste enligt lag testas på djur. Motståndet mot djurförsöken skiljer sig därför från till exempel motståndet mot utnyttjandet av djur i lantbruket.

Att äta vegetariskt är en fråga om att vägra köpa delar av djur som dödats för att bli till föda. På detta sätt minskar vegetarianen efterfrågan på animaliska produkter, vilket med tiden leder till att färre djur utnyttjas och dödas.

När det gäller djurförsök är situationen annorlunda, eftersom tester av mediciner på djur är lagstadgade. Därför kan antalet djurförsök inte påverkas genom konsumentbojkotter av medicin. Som djurrättsförespråkare hjälper

man med andra ord inga av de djur som redan har dödats i experiment genom att undvika mediciner. Det som behövs är istället politisk påverkan för att minska antalet djurförsök genom ny lagstiftning.

Hårdare regler kring djurförsöken kommer att göra att forskningen flyttar utomlands. Är det inte bättre att djurförsöken görs i Sverige än i andra länder där djuren behandlas sämre? Lustigt nog används detta argument för att försvara djurförsöken i nästan alla länder. Medborgarna intalas genom ständiga propagandakampanjer att det egna landets djurskyddslagar är världens bästa och att de inhemska forskarna aldrig skulle behandla djur illa. Det handlar om en sorts djurförsöksnationalism som försöker föra bort uppmärksamheten från det svenska (eller det brittiska, eller det danska...) djurplågeriet, och istället lägga skulden för övergreppen på några samvetslösa "utlänningar".

Visst finns det skillnader mellan olika länder när det gäller hur djurskyddslagarna är utformade. Ibland är lagtexterna bättre, ibland sämre. Men det är ingen ursäkt för att försvara de svenska djurförsöken.

För det första spelar det ingen roll vad lagtexterna säger om de inte följs i praktiken, och om straffen för att bryta mot dem inte är kännbara. Djurens Rätt har genom åren många gånger visat hur lagar och regler kan tänjas och brytas även i Sverige utan att det leder till några åtgärder från myndigheterna.

För det andra är det absurt att hävda att den svenska djurskyddslagen är bra för djuren när den i princip tillåter djurförsökare att tillfoga djur oändligt lidande, bara försöken är godkända av en djurförsöksetisk nämnd.

För det tredje är djurförsökarnas inflytande över de myndigheter och nämnder som ska reglera djurförsöken orimligt stort. Detta innebär att djurförsökarnas intressen nästan automatiskt övertrumfar djurens rättigheter och behov av skydd.

För det fjärde är arbetsbördan för de djurförsöksetiska nämnderna orimligt hög. Det är omöjligt för nämnderna att grundligt sätta sig in i alla experiment som utförs, vilket gör att djurförsök i praktiken godkänns i tusental enligt löpande-band-principen.

För det femte är det viktigt att ifrågasätta grunderna för själva argumentet. Om det nu är så att de ”hårda” restriktionerna på djurförsöksverksamheten i Sverige gör att svenska forskare är benägna att fly landet och utföra sin forskning i något annat land där lagarna är mer tillåtande när det gäller misshandel av djur – är det verkligen sådana samvetslösa forskare vi vill ha i vårt land?

För det sjätte är det ett märkligt påstående att djuren skulle må bättre av att bli experimenterade på i Sverige än i något annat land. Även i Sverige förgiftas djur till döds och utsätts för plågsamma sjukdomar. Hur mycket värre kan det egentligen bli? När det gäller andra former av djurplågeri skulle ingen drömma om att hävda att vi måste hålla övergreppen inom landets gränser för att det skulle vara ännu värre för djuren utomlands.

Djurplågeri och rättighetskränkningar måste bekämpas var de än uppträder. Genom att avskaffa djurförsöken i Sverige skulle vi ge signaler till de styrande i andra länder att experimenten faktiskt inte behövs. Det skulle vara den största tjänst vi kan göra försöksdjuren i andra länder.

Etik

Tycker ni att djur och människor är lika mycket värda?

Det beror på vad man menar med värde. Det finns till exempel ingen anledning att utsätta någon kännande varelse för onödigt lidande, oavsett om den är en människa eller tillhör någon annan art – i det avseendet är människan och djuret lika mycket ”värda”.

Men sedan finns det naturligtvis en massa saker som skiljer olika arter åt, och man kan antagligen diskutera i oändlighet vad som gör ett liv ”värdefullt”. Som människor upplever vi naturligtvis att vi har värden som är kopplade till vår självmedvetenhet och vår sociala förmåga och som vi inte skulle vilja vara utan, men samtidigt är det förstas just för att vi är människor som vi känner så.

Men är inte människor mycket smartare än djur?

Det blir konstigt att påstå att en individs intelligens bör få avgöra om den ska bli bra behandlad eller utsatt för lidande och död. Det viktiga är att djur är kännande varelser, som precis som människor har ett intresse av till exempel att få leva ett meningsfullt liv och att slippa bli utsatta för en plågsam behandling. Sedan spelar så klart skillnaden i våra hjärnor roll på andra sätt – ingen skulle ju få för sig att kräva att en gris måste få gå i grundskolan. Men vad ger oss rätten att behandla någon – oavsett art – illa bara för att den inte tänker precis som vi?

Kommer inte människovärdet att hotas om djurens rättigheter stärks?

Människovärdet handlar inte om att vi som människor måste ha rätten att trycka ned andra arter. Utsatta människor skulle inte få det sämre om vi började ta mer hänsyn till utsatta individer från andra arter – snarare kan man hoppas att vår förmåga att leva oss in även i andra

människors situation skulle öka om vi blev bättre på att leva oss in i djurindividuers situation.

Djuren får leva ett bra liv och dödas sedan smärtfritt. Annars hade de inte levt alls!

Både vi människor och andra djur har ett intresse av att inte bli dödade. Det intresset blir inte mindre om vi lever ett gott liv. Dessutom stämmer inte påståendet med hur djuren vi utnyttjar har det idag. Även om det skulle göras möjligt för alla djur i till exempel köttindustrin att leva ett bra liv innan de slaktas – vilket knappast är troligt så länge köttätandet är ofantligt och köttindustrin en högproducerande storindustri – kommer själva slakten att innebära rädsla och lidande för djuret. Visst skulle just dessa köttindustridjur inte ha levt alls om de inte utnyttjats av oss, men frågan är om de har möjlighet att leva något liv med innehåll som det är idag. I en framtid utan industriellt djurutnyttjande skulle deras plats kunna fyllas av fria djur – och människor.

Var ska man dra gränsen för vilka djur som vi ska bry oss om? Ett ostron kan väl inte lida?

Det är så klart svårt för oss idag att dra några solklara gränser. Gränsdragningar är alltid knepiga, och dessutom är det fortfarande mycket som vi inte känner till om hur till exempel nervsystem och uppfattningsförmåga ser ut hos djur som är mycket olika oss. Men det borde inte hindra oss att se att de allra flesta djur som vi utnyttjar har en förmåga att känna lidande och vällust, precis som vi. En ko står biologiskt mycket närmare en människa än vad hon står ett ostron – ändå anses det idag vara rätt att göra en gränsdragning vid människan och utnyttja kon.

I de fall där det är svårt att avgöra ett djurs upplevelseförmåga borde vi gå så försiktigt fram som möjligt.

Om ditt hus börjar brinna och du bara kunde rädda din farmor eller din hund, vem skulle du välja att rädda?

För det första är det här knappast den sortens problem som man ställs inför i vardagen. Det är sällan människor står inför en sådan valsituation (om man ens kan tala om "val" i det chocktillstånd som man antagligen befinner sig i om det händer), och det är inte våra "val" i den sortens situationer som spelar roll för hur vi behandlar de djur som utnyttjas av människosamhället varje dag.

För det andra: Om man skulle rädda farmor är det knappast som ett resultat av en rationell etisk bedömning som man satt sig ned och gjort i det brinnande huset. Vi månar antagligen mest om dem som står oss närmast, men det har ingenting med etiska resonemang att göra. Om man räddar farmor tidigare än pappa betyder det inte att pappa är mindre värd, och att vi har rätt att trycka ned honom.

Djur har själva ingen uppfattning om moral, alltså kan de inte heller ha rättigheter.

Ens förmåga att föra moraliska resonemang spelar ingen roll för vilka rättigheter man har. Små barn har knappast heller en utvecklad moraluppfattning, men det gör inte att vi har någon rätt att behandla dem illa!

Djur dödar ju och äter upp varandra – varför skulle vi då inte få göra det?

Vi människor har möjlighet att göra ett val, och behöver inte döda eller trycka ned andra djur för att leva och må bra. Då finns det ingen anledning för oss att göra det, bara för att vi kan.

Vi lever i en demokrati. Majoriteten har beslutat att det är rätt att utnyttja djur. Det är majoritetens moraluppfattning som gäller.

För det första kan man fråga sig hur många av oss som

aktivt har tagit moralisk eller politisk ställning *för* att utnyttja djur. Vi formas av – och anpassar oss ofta till – den samhällsordning som vi föds in i och lever i.

För det andra handlar ett demokratiskt samhällsliv om att försöka förändra orättfärdiga samhällsvillkor och råda bot på orättvisor. Under århundraden godtog en majoritet av människorna i vår del av världen att kvinnor var underordnade män och att européer var mer värda än människor från andra kontinenter. Var detta rätt?

Jaha, du tycker att djur ska visas samma hänsyn. Men jag tycker annorlunda.

Jo visst, det är det många som gör i dagens samhälle. Men då måste du försöka förklara dina invändningar mot vårt resonemang. Man skulle inte komma undan med att säga ”jag tycker att män ska stå över kvinnor” eller ”jag tycker att européer ska behandlas bättre än afrikaner”.

Varför tänker du som du gör?

Vego

Det går inte att överleva på vegetarisk mat.

Varje levande vegetarian och vegan är ett bevis på motsatsen. Statens Livsmedelsverk skriver:

”För barn och ungdomar finns inga invändningar mot en varierad laktovegetarisk kost” samt ”...en välplanerad och varierad vegankost med tillskott av vitamin B12 ge[r] tillfredsställande näring”.¹

Endast kött kan göra dig stark.

Det finns många vegetarianer och veganer som är framgångsrika idrottare. Michael Sjöström, chef på Enheten för preventiv näringslära på Karolinska Institutet säger:

”Det finns mängder av vinster att göra med en vegetarisk kost. Argumenten för dem är odiskutabla. Särskilt om man sysslar med idrott. Den vegetariska kosten är inget problem för prestationsförmågan. Snarare tvärtom, en möjlighet.”

Det finns flera organisationer som för fram den vegetariska kostens idrottsliga fördelar. I USA finns Organic Athlete (www.organicathlete.org) och i Sverige finns Vegan Runners IK (www.veganrunners.org).

Mjölk ger starka ben.

Statens folkhälsoinstitut rapporterade 2005 om en ny amerikansk rapport som visar att det inte finns något vetenskapligt stöd för att mjölkprodukter påverkar bentätheten. Rapporten är en amerikansk sammanställning av 58 tidigare studier.²

Vegetabilier är i många fall fulla av kalcium och studier har visat att vegetarianer tar upp och behåller mer kalcium än icke-vegetarianer.³

Enligt Åke Bruce, professor i tillämpad näringslära, har veganers lägre kalciumintag inga negativa effekter

och risken för benskörhet är inte ökad.⁴

Hitler var vegetarian – därför är djurrätt något skumt.

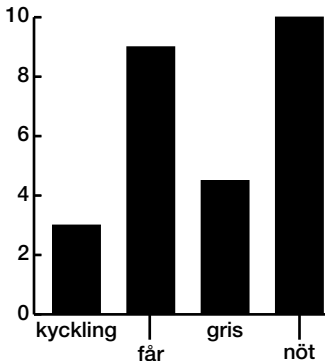
Enligt historikern Richard H Schwartz besvärades Hitler av gaser, och höll sig därför ibland till en vegetarisk kost. Albert Speer, som stod nära Adolf Hitler, har skrivit att Hitler åt kött. Vidare lät Hitler förbjuda vegetariska föreningar i Tyskland och flera ockuperade områden.

Men även om Hitler varit vegetarian förtar det inget av djurrättstanken – på samma sätt som att Stalins köttätande inte gör alla blandkostare till stalinister.

De djur vi äter omvandlar sånt vi inte kan äta – gräs och hö – till mat.

Enligt Worldwatch Institute blir 38 procent av världens spannmål (vete, havre, korn med mera, alltså mat som människan skulle kunna äta direkt) djurfoder. Enligt Naturvårdsverket används 75 procent av det spannmål som odlas i Sverige som djurfoder. 95 procent av de sojaböner som odlas i USA används till djuruppfödning. I världen går varje år 50 procent av den föda som produceras i världen till djur som föds upp för att bli mat.

Antal kg foder som krävs för att producera 1 kg kött.⁵

Även växter kan känna smärta.

Det finns inget vetenskapligt stöd för detta, och växter har inget centralt nervsystem. Eftersom växter inte kan förflytta sig vore det dessutom högst osannolikt att evolutionen utvecklat dem med förmågan att känna smärta. Om det skulle visa sig att växter kunde känna smärta skulle en vegetarisk kost ändå vara bäst – djurindustrin ”dödar” fler växter på grund av de energi- och näringsförluster som sker när maten tar omvägen via ett djur.

Kött, mjölk och ägg är miljövänlig mat.

Animaliekosten för med sig stora miljöproblem. Den förbrukar mer energi, vatten och mark än en vegetabilisk kost. Utsläppen är dessutom högre och den bidrar till skövlingen av regnskogen. Nedan följer ett antal diagram som visar köttindustrins miljöpåverkan.

Diagram: energiförbrukning

Energianvändning vid livsmedelsproduktion (kWh/kg).⁴

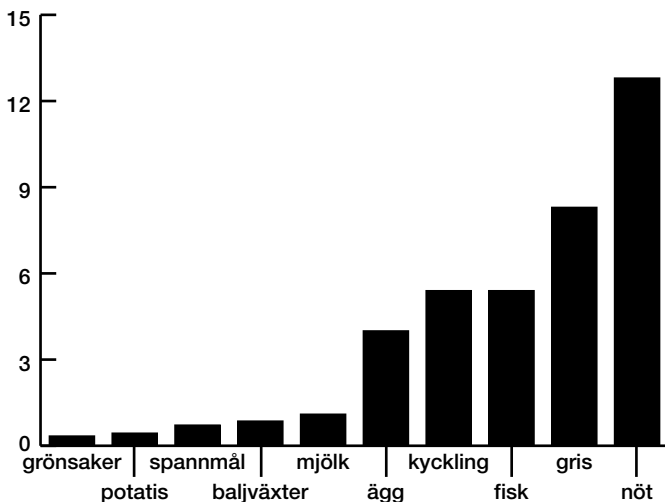
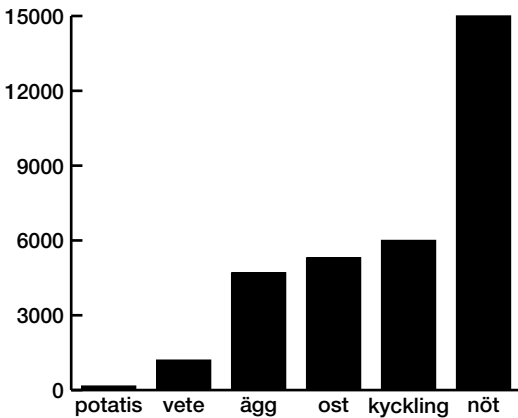

Diagram: vattenåtgång

Vattenåtgång i liter vid produktion av 1 kg mat.⁶

Diagram: markåtgång

Markåtgång i m² per person och år i Sverige vid olika typer av kost. Om hela Sverige skulle odlas veganskt (utan djurgödsel) skulle det behövas ca 1 500 m² per person och år.⁴

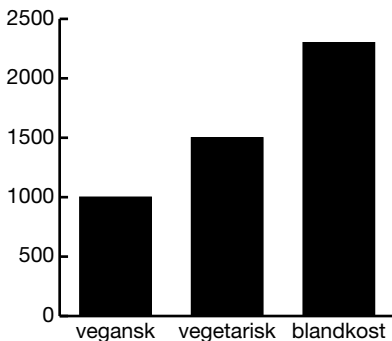
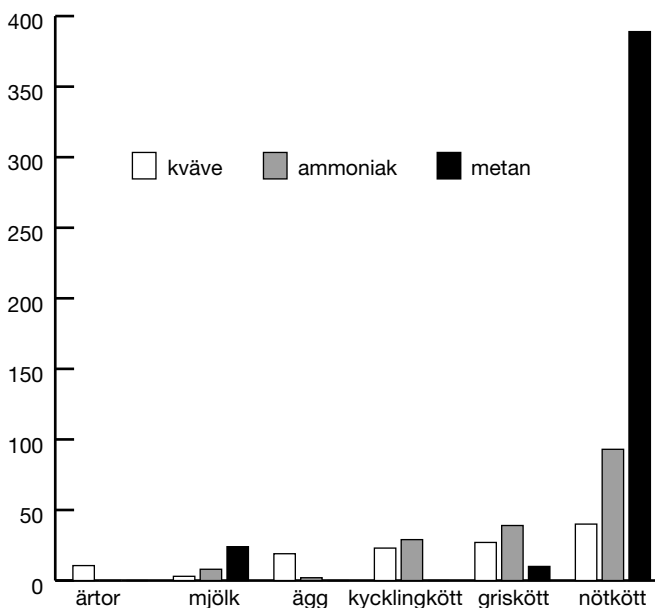

Diagram: utsläpp

Metangas och koldioxid är två av totalt sex gaser som är de största bidragsgivarna till växthuseffekten.

Enligt Naturvårdsverket kommer 90 procent av ammoniakutsläppen från djurproduktionen. Ju fler djur desto större kväve- och ammoniakutsläpp. Dessa bidrar till övergödningen, vilket bland annat har lett till att stora delar av Östersjöns botten är livlös på grund av syrebrist.

Utsläpp vid matproduktion (g/kg produkt).⁴

Fotnoter

1. Professor Åke Bruce på Statens Livsmedelsverks hemsida (www.slv.se).
2. Statens folkhälsoinstitut/Pediatrics (mars 2005).
3. The American Dietetic Association: Position paper on vegetarianism (1993).
4. Vegan, vegetarian, allätare. SLU, 1997.
5. Det framtida jordbruket, Naturvårdsverket, 1997.
6. Water – more nutrition per drop, Stockholm International Water Institute (SIWI) och International Water Management Institute (IWMI).

Bilagor

Särskilda dagar

Djurrättsrörelsen har ett antal särskilda dagar. Då uppmärksammas djuren över hela världen. Det kan vara lättare att få medier att uppmärksamma en aktivitet denna dag.

Ofta väljer vi att koncentrera aktiviteterna till den lördag som infaller närmast i anslutning till det aktuella datumet, eftersom det är fler människor i rörelse då och lättare att mobilisera de lediga aktiva som behövs.

Djurens Rätt brukar särskilt uppmärksamma de fetmarkerade dagarna nedan, genom att starta upp nya kampanjer eller ha ett nationellt tema då. Ansluter ni er till detta, får ni gratisskjuts i er aktivitet genom de medieutspel och aktiviteter som riksorganisationen och lokalorganisationerna genomför över hela landet. Inför Djurens dag hålls en upptaktsträff för lokalorganisationerna.

20 mars. Köttfria dagen.

24 april. Försöksdjurens dag.

4 juli. World Day for Captive Dolphins.

1 oktober. Vegetariska världsdagen.

2 oktober. Lantbruksdjurens dag.

4 oktober. Djurens dag.

1 november. Vegandagen.

Sista fredagen i november. Pälsfria fredagen. (Detta är även den internationella "Bye-nothing-day" som är en protest mot dagens konsumtionshysteri. Förekommer det manifestationer av till exempel miljörörelsen på din ort den dagen, så passa gärna på att försöka få med djurvänlig konsumtion på något sätt där. Liksom att protestera mot den industriella djurhållningen där profit kommer före djurens välfärd.)

10 december. Internationella djurrättsdagen.

Litteratur

- *Profilhandboken*, handbok från Djurens Rätt
- *Djurrätt*, Lisa Gålmark, Nya Doxa, 1998
- *Motstånd* av Jennie Dielemans och Fredrik Quistbergh, Bokförlaget DN
- *Peta kids can save the animals—101 easy things to do*, Peta

Hemsidor

- www.djurensratt.se
- www.animalactivist.com
- www.veganoutreach.org/advocacy
- www.vrg.org/activist
- www.peta.org/cmp/actguide1.html
- www.goveg.com/vegideas.html

Författare

- Staffan Melin: Bli aktiv, Material, Tillsammans, Solo, Medier, Skolan, Mat, Övrigt, Argumentation – Vego, Bilagor.
- Linda Björklund: Argumentation – Lantbruket.
- Jens Holm: Medier, Övrigt – Efterforskning.
- Toivo Jokkala: Argumentation – Etik.
- Roger Pettersson: Argumentation – Päls.
- Per-Anders Svärd: Skolan – Djurutnyttjande, Argumentation – Djurförsök.
- Eva Söderström: Medier.
- Gabriella Terneborg. Skolan – Vegomat på skollunchen, Skolan – Vego på kaféet?, Skolan – På hemkunskapen, Mat.

Tack till Git Johansson för korrekturläsning.

Det här är en handbok för dig som vill arbeta för en positiv förändring i människans förhållande till djuren. Du får praktiska tips på hur du genomför olika aktiviteter, från bokbord till föredrag. Du lär dig även att arbeta med kampanjer samt att argumentera för djuren.

Välkommen med i arbetet för en bättre värld – för alla.

Djurens Rätt
Box 2005 · 125 02 Älvsjö
08 - 555 914 00
info@djurensratt.se
www.djurensratt.se
Pg: 90 10 87 - 7

ISBN 13: 978-91-88786-67-8

ISBN 10: 91-88786-67-6